

Харківська обласна державна адміністрація
Харківський регіональний комітет з економічних реформ
Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України

Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Зінченко В. А.

Дерезуляторна політика в Україні в 2013 році: оцінка та шляхи поліпшення

Науково-аналітична доповідь

Харків
ВД «ІНЖЕК»
2014

ББК 65.050

К 38

*Рекомендовано вченою радою Науково-дослідного центру індустріальних проблем розвитку
НАН України (протокол № 12 від 21.12.2013 р.)*

Рецензенти: *Алексєєв І. В.* – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка»;

Булєєв І. П. – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу Інституту економіки промисловості НАН України;

Попов О. Є. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри політичної економії Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Зінченко В. А.

К 38 Дерегуляторна політика в Україні в 2013 році: оцінка та шляхи поліпшення.

Науково-аналітична доповідь: Кизим М. О., Іванов Ю. Б., Зінченко В. А. – Х:

ВД «ІНЖЕК», 2014. – 120 с. Укр. мова

ISBN 978-966-392-462-5

У роботі містяться результати системного аналізу дерегуляторної політики в Україні. На основі аналізу світових рейтингів та показників окремих напрямів дерегулювання економіки виявлені основні проблеми та тенденції у сфері дерегулювання. Досліджено особливості дерегуляторної політики, що здійснювалася протягом 2013 року. Виявлені позитивні та негативні наслідки реалізації прийнятих законодавчих та нормативно-правових актів у сфері державного регулювання економіки та оцінено їх дієвість. У розрізі виявлених позитивних тенденцій та невирішених проблем запропоновано напрями удосконалення державної політики та підвищення дієвості заходів щодо дерегулювання економіки, на основі яких розроблено рекомендації щодо законодавчого забезпечення політики дерегулювання.

Рекомендовано для фахівців органів державного управління, наукових працівників, аспірантів і практичних робітників у сфері економіки.

ББК 65.050

ISBN 978-966-392-462-5

© Кизим М. О., Іванов Ю. Б.,
Зінченко В. А., 2014

© ВД «ІНЖЕК», 2014

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Загальна оцінка ситуації у сфері дерегулювання економіки в 2007 – 2012 рр.	5
2. Оцінка основних нормативно-правових актів у сфері дерегулювання, що введені в дію в 2013 р.	35
3. Оцінка дієвості заходів дерегуляторного характеру за окремими напрямками в 2013 р.	62
4. Проблеми у сфері дерегулювання та напрями їх вирішення в 2014 р.	83
Висновки.....	104
Література	106
Додатки	112

ВСТУП

Однією з умов розвитку економіки України є пошук раціонального співвідношення державного регулювання та дерегулювання економіки. Надмірне державне втручання в економічні процеси створює певні перешкоди в діяльності суб'єктів господарювання: складність процедури започаткування бізнесу має наслідком зменшення кількості зареєстрованих підприємств, недосконалість законодавства у сфері оподаткування, зовнішньоекономічної діяльності ускладнює діяльність суб'єктів господарювання та гальмує їх розвиток. Результатом цього є уповільнення темпу зростання ВВП, рівня зайнятості, погіршення стану зовнішньоторговельного балансу країни. Негативний вплив необґрунтованого та надмірного державного регулювання на діяльність суб'єктів господарювання актуалізує питання запровадження заходів з дерегулювання економіки в Україні.

Необхідність дерегулювання економіки України історично обумовлена надмірно високим ступенем централізації радянської економіки 80-х років попереднього століття. Формування й розвиток ринкових відносин обумовили необхідність прийняття та реалізації протягом 1991 – 2012 років низки законодавчих і нормативних актів, метою яких є спрощення умов господарювання, якісне покращення бізнес-клімату в країні. Таким чином, в умовах розробки нових заходів з дерегулювання економіки України та впровадження їх у практику першочергового значення набуває оцінка дієвості норм законодавства, спрямованого на усунення надмірних адміністративних обмежень бізнесу, виявлення невирішених проблем у сфері дерегулювання економіки України, а також розробка напрямів подолання вказаних проблем.

Розділ 1

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА СИТУАЦІЇ У СФЕРІ ДЕРЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ в 2007–2012 рр.

Стратегічною метою розвитку України є побудова сильної та демократичної держави з розвинутою економікою для забезпечення гідного життя населення. Зміни в економіці України нерозривно пов'язані з розвитком господарювання. Динамічний розвиток господарської діяльності сприяє вирішенню низки соціально-економічних проблем: розширює можливості працевлаштування населення, забезпечує задоволення потреб споживачів. Таким чином, забезпечення належних умов ведення господарської діяльності і на цій основі сталого розвитку економіки України – важливе завдання, що стоїть перед економічною наукою.

Важлива роль у створенні належних умов господарювання належить державі. На даному етапі розвитку вона виступає активним суб'єктом економіки, який здійснює певні регулятивні функції щодо всього суспільного виробництва. В тому числі держава визначає умови ведення бізнесу на основі встановлення правил реєстрації та ліквідації суб'єктів господарювання, визначення видів діяльності, які підлягають ліцензуванню, тощо. Встановлення державою певних обмежень ведення господарської діяльності стримує розвиток суб'єктів підприємництва, що позначається на обсязі виробництва товарів та наданні послуг, кількості робочих місць, обсязі реалізації продукції.

Одним з макроекономічних показників, який відображає кінцеві результати діяльності національної економіки, є обсяг ВВП. За даними Міжнародного банку [1], рівень ВВП на душу населення в Україні протягом 2007 – 2012 рр. є нижчим аналогічного показника деяких країн ЄС та МС (табл.1.1). Низький рівень ВВП на душу населення свідчить про існування значних бар'єрів у провадженні господарської діяльності, які не дозволяють підприємствам виготовляти значний обсяг продукції.

Відсутність можливостей та стимулів у розширенні господарської діяльності призводить до збільшення рівня безробіття в Україні. Так, рівень безробіття в Україні в 2007 – 2012 рр. є вищим за аналогічний показник у країнах МС та деяких країнах ЄС (табл.1.2).

Слід зазначити, що Україна не змогла до 2012 р. відновити докризовий рівень зайнятості. Так, в 2012 р. відношення кількості безробітних до загальної кількості економічно активного населення на 1,1% перевищує аналогічний показник за 2007 р. (див. табл.1.2). Це підтверджує необхідність прийняття відповідних заходів у сфері дерегулювання економіки та стимулювання створення робочих місць.

Таблиця 1.1

**Динаміка ВВП на душу населення у Україні та деяких країнах ЄС та МС
у 2007 – 2012 рр., дол. США**

Країна	Рік						Темп росту ВВП на душу населення за 2007 – 2012 рр.,%
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Німеччина	40403	44132	40275	40163	44021	41514	1,03
Польща	11157	13886	11294	12302	13382	12707	1,14
Румунія	7856	9497	7650	7686	8539	7942	1,01
Хорватія	13376	15695	14053	13326	14434	13227	0,99
Україна	3069	3891	2545	2973	3575	3867	1,26
Російська Федерація	9146	11700	8615	10709	13284	14037	1,53
Білорусь	4736	6377	5182	5818	6784	6685	1,41
Казахстан	6771	8513	7164	9070	11258	11935	1,76

Складено за даними [1]

Таблиця 1.2

**Динаміка рівня безробіття в Україні та деяких країнах ЄС та МС у 2007 – 2012 рр.,
% від економічно активного населення**

Країна	Рік						Темп росту рівня безробіття за 2007 – 2012 рр.,%
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Німеччина	8,6	7,5	7,7	7,1	5,9	5,4	0,63
Польща	9,6	7,1	8,2	9,6	9,6	10,1	1,05
Румунія	6,4	5,8	6,9	7,3	7,4	7	1,09
Хорватія	9,6	8,4	9,1	11,8	13,4	15,8	1,65
Україна	6,4	6,4	8,8	8,1	7,9	7,5	1,17
Російська Федерація	6	6,2	8,3	7,3	6,5	5,5	0,92
Білорусь	0,8	0,8	0,9	7,6	0,6	0,5	0,63
Казахстан	7,3	6,6	6,6	5,8	5,4	5,3	0,73

Складено за даними [1]

Значна частка експорту в обсязі ВВП в Україні свідчить про переважання виробництва експортно-орієнтованої продукції в країні (табл.1.3).

Співвідношення обсягів експорту та імпорту показує, що в Україні протягом 2007 – 2012 рр. обсяг імпорту є значно вищим за обсяг експорту (табл.1.4). Зважаючи на зменшення зовнішньоторговельного балансу України в 2012 р. пріоритетними напрямками політики дерегулювання економіки повинні бути спрощення митних процедур при оформленні експорту та захист внутрішнього ринку від іноземної конкуренції за допомогою введення системи певних обмежень.

Таблиця 1.3

**Динаміка частки експорту у ВВП за даними України та деяких країн ЄС та МС
за 2007 – 2012 рр., %**

Країна	Рік						Темп росту частки експорту в ВВП за 2007 – 2012 рр.
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Німеччина	47	48	42	48	51	52	1,11
Польща	41	40	39	42	45	46	1,12
Румунія	31	30	31	36	38	34	1,10
Хорватія	42	42	37	40	42	43	1,02
Україна	45	47	46	51	54	51	1,13
Російська Федерація	30	31	28	29	30	29	0,97
Білорусь	61	61	51	54	81	82	1,34
Казахстан	49	57	42	44	49	48	0,98

Складено за даними [1]

Таблиця 1.4

**Динаміка співвідношення суми експорту до суми імпорту в Україні
та деяких країнах ЄС та МС за 2007 – 2012 рр.**

Країна	Рік					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Німеччина	1,18	1,14	1,11	1,14	1,13	1,13
Польща	0,93	0,91	1,00	0,98	0,98	1,00
Румунія	0,72	0,70	0,84	0,88	0,88	0,83
Хорватія	0,84	0,84	0,93	1,00	1,00	1,00
Україна	0,90	0,85	0,96	0,94	0,89	0,86
Російська Федерація	1,36	1,41	1,40	1,38	1,36	1,32
Білорусь	0,91	0,88	0,82	0,79	0,98	1,06
Казахстан	1,14	1,54	1,24	1,52	1,75	1,60

Складено за даними [1]]

Інтегральним показником, який свідчить про ефективність державної регуляторної політики, є загальна якість регулювання. Вказаний показник розраховується Світовим банком та оцінює ефективність заходів державного регулювання діяльності суб'єктів приватного сектору економіки. Цей агрегований показник включає 57 індикаторів, які відображають легкість ведення бізнесу в країні. Кількість балів, які набрали країни в результаті підсумовування індикаторів, переводяться у шкалу від нуля до одиниці, де нуль – мінімальна сума балів в рейтингу, одиниця – максимальний результат.

За даними Світового банку, в Україні загальна якість регулювання знаходиться на нижчому рівні, ніж в деяких країнах ЄС та МС. Зазначимо, що за 2007 – 2012 рр. показник якості регулювання економіки України знизився на 22%, що свідчить про негативний вплив державного регулювання на розвиток економіки (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Динаміка показника «якість регулювання» в Україні та деяких країнах ЄС та МС
у 2007–2012 рр., одиниць

Країна	Роки						Темп росту показника за 2007 – 2012 рр.,%
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Німеччина	0,94	0,92	0,94	0,93	0,93	0,92	0,98
Польща	0,72	0,75	0,79	0,80	0,79	0,78	1,08
Румунія	0,67	0,68	0,71	0,73	0,74	0,69	1,03
Хорватія	0,66	0,66	0,70	0,70	0,70	0,67	1,01
Україна	0,37	0,33	0,32	0,34	0,30	0,29	0,78
Російська Федерація	0,42	0,39	0,39	0,40	0,39	0,39	0,92
Білорусь	0,06	0,09	0,11	0,11	0,09	0,12	2,13
Казахстан	0,40	0,45	0,41	0,41	0,43	0,38	0,94

Складено за даними [2]

Таким чином, існує негативна тенденція зміни основних показників діяльності суб'єктів господарювання. Основними причинами цих процесів є необґрунтоване та надмірне державне регулювання їх діяльності. Для зменшення державного втручання в діяльність суб'єктів господарювання Указом Президента України «Про Концепцію вдосконалення державного регулювання господарської діяльності» [3] визначено напрями дерегулювання економіки, до яких належать:

- 1) порядок створення та ліквідації суб'єктів господарювання;
- 2) дозвільна система та ліцензування;
- 3) податкова політика;
- 4) зовнішньоекономічна діяльність;
- 5) бюджетна політика;
- 6) розвиток малого бізнесу;
- 7) державний нагляд та контроль.

Для зіставлення країн світу за різними аспектами їх розвитку в міжнародній практиці використовується значна кількість індексів і показників, які розраховуються міжнародними організаціями, фондами і консалтинговими компаніями. Крім того, такі співставлення дозволяють визначити проблеми розвитку країн світу, як

ті, що відносяться до глобальних, так і специфічні для кожної держави. Найбільш повно оцінюють дерегуляторний вплив на розвиток бізнесу наступні міжнародні рейтинги та індекси:

- 1) рейтинг «Ведення бізнесу» [4] (включає 189 країн) – глобальне дослідження умов ведення бізнесу у країнах світу, що оцінює адміністративні бар'єри, які долає підприємство протягом усього життєвого циклу – від створення і до ліквідації.
- 2) Індекс глобальної конкурентоспроможності [5] (включає 144 країни) – оцінює конкурентні переваги країн світу, в тому числі визначає проблеми державного регулювання діяльності підприємств;
- 3) Індекс економічної свободи [6] (включає 177 країн) – визначає ступінь урядового втручання або перешкоджання виробництву, розподілу і споживанню товарів і послуг, за винятком необхідного громадянам захисту та підтримки свободи як такої;
- 4) Індекс процвітання [7] (включає 142 країни) – вимірює досягнення країн світу з точки зору їх благополуччя і процвітання, в тому числі вимірює складність ведення підприємницької діяльності;
- 5) Індекс сприйняття корупції [8] (включає 176 країн) – заснований на даних експертних опитувань і досліджень відносно корупції, що проводяться різними незалежними організаціями; оцінює справедливості прийнятих рішень державними органами відносно суб'єктів господарювання, тобто відображає неупередженість контролюючих органів.

У табл. 1.6 наведено показники міжнародних рейтингів, які будуть використовуватися для оцінки напрямів державного регулювання економіки України.

Таблиця 1.6

**Світові індекси і показники, які застосовуються для оцінки напрямів
дерегулювання економіки**

Напрями дерегулювання	Індекс / Субіндекс	Показник
1	2	3
Реєстраційна система	Ведення бізнесу Субіндекс – реєстрація підприємства	Вартість (% від доходу на душу населення)
		Мінімальний статутний капітал (% від доходу на душу населення)
		Процедури (кількість)
		Термін (дні)
	Ведення бізнесу Субіндекс – реєстрація власності	Вартість (% від вартості власності)
		Процедури (кількість)
		Термін (дні)

Продовження табл.1.6

1	2	3
	Ведення бізнесу Субіндекс – банкрутство	Вартість (% від доходу на душу населення)
		Коефіцієнт повернення коштів (центи на долар)
		Термін (роки)
	Індекс глобальної конкурентоспроможності Субіндекс – посилювачі ефективності	Процедури для реєстрації бізнесу (кількість)
		Термін реєстрації бізнесу (дні)
Дозвільна система та ліцензування	Ведення бізнесу Субіндекс – дозвільна система у будівництві	Вартість (% від доходу на душу населення)
		Процедури (кількість)
		Термін (дні)
	Ведення бізнесу Субіндекс – підключення до мережі електропостачання	Вартість (% від доходу на душу населення)
		Процедури (кількість)
		Термін (дні)
	не передбачено світовими індексами	Кількість звернень суб'єктів господарювання із скаргами про відмову органом ліцензування у видачі ліцензії, одиниць
Податкова система	Ведення бізнесу Субіндекс – сплата податків	Виплати (кількість)
		Термін (години)
		Податкове навантаження (% прибутку)
Податкова система	Індекс глобальної конкурентоспроможності	Вплив оподаткування (місце в рейтингу)
		Загальна податкова ставка (місце в рейтингу)
	Індекс економічної свободи – Субіндекс фіскальна свобода	Рівень фіскальної свободи (кількість балів)
Зовнішньоекономічна діяльність	Ведення бізнесу Субіндекс – міжнародна торгівля	Вартість експорту (US\$ за контейнер)
		Вартість імпорту (US\$ за контейнер)
		Документи для експорту (кількість)
		Документи на імпорт (кількість)
		Час на експорт (в днях)
		Час на імпорт (в днях)
Бюджетна система	не передбачено світовими індексами	Коефіцієнт дотаційної залежності місцевих бюджетів
Розвиток малого бізнесу	Індекс процвітання Субіндекс – підприємництво	Початкові витрати для бізнесу (% від ВНД на душу населення)
		Можливість для розпочинання бізнесу
	не передбачено світовими індексами	Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення

Закінчення табл.1.6

1	2	3
	не передбачено світовими індексами	Кількість найманих працівників
	не передбачено світовими індексами	Частка реалізованої продукції малими підприємствами у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг)
Державний нагляд і контроль	не передбачено світовими індексами	Кількість перевірок контролюючих органів
	Індекс сприйняття корупції	Рівень корупції
	Індекс економічної свободи Субіндекс – свобода від корупції	Рівень корупції

Загальна порівняльна оцінка дерегуляторної політики країн може бути здійснена на основі рейтингів: «Doing business» («Ведення бізнесу»), Індекс глобальної конкурентоспроможності та Індекс економічної свободи.

За рейтингом «Ведення бізнесу» в 2012 р. Україна посідала 137 місце зі 185 країн світу. По відношенню до країн – членів ЄС та МС 137 місце України в рейтингу свідчить про складність умов господарювання в Україні в 2012 р. у порівнянні з наведеними країнами, наявність проблем у сфері державного регулювання економіки та необхідність реалізації заходів з дерегулювання економіки. Аналіз даних табл.1.7 свідчить про відставання України і за Індексом глобальної конкурентоспроможності від більшості членів МС та ЄС, окрім Румунії.

Таблиця 1.7

Відхилення рейтингу України від деяких країн – членів ЄС та МС за рейтингом «Ведення бізнесу», Індексом глобальної конкурентоспроможності та Індексом економічної свободи в 2012 р.

Країна/ рейтинг	Україна	Німеччина	Польща	Хорватія	Румунія	Російська Федерація	Білорусь	Казахстан
Ведення бізнесу	137	19	48	88	73	111	64	53
	(– / +) відставання / випередження	–118	–89	–49	–64	–26	–73	–84
Індекс глобальної конкурентоспроможності	73	6	41	75	78	67	*	51
	(– / +) відставання / випередження	–67	–32	–2	5	–6	*	–22
Індекс економічної свободи	161	19	57	78	59	139	153	68
	(– / +) відставання / випередження	–142	–104	–83	–102	–22	–8	–93

* не розраховується для Білорусі

Складено за даними [4 – 6]

За даними Індексу економічної свободи, в 2012 р. Україна відставала від наведених країн МС та ЄС (табл.1.7). Причому це відставання значне – більше ніж на 100 позицій від країн ЄС та на 40 позицій в середньому від країн МС.

Зважаючи на відставання України від країн ЄС та МС у рейтингах, першочергового значення набуває порівняння показників, що застосовуються при визначенні рейтингу, за вказаними країнами. Це дозволить визначити пріоритетні напрями політики дерегулювання економіки України.

Одним з напрямків політики дерегулювання економіки в Україні є **спрощення реєстраційної системи**. Перелік індексів, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки реєстраційної системи країн світу, наведено в табл.1.8.

Таблиця 1.8

Субіндекси, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки реєстраційної системи країн світу

Найменування субіндексу	Розробник/ Індекс	Значення субіндексу
Реєстрація підприємства	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє виявити бюрократичні та юридичні перешкоди, які повинен подолати підприємець при створенні і реєстрації нової компанії
Посилювачі ефективності	Світовий економічний форум «Індекс глобальної конкурентоспроможності»	Дозволяє відслідковувати процедури, часові витрати, пов'язані з реєстрацією підприємства
Реєстрація власності	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє відслідковувати процедури, часові та фінансові витрати, пов'язані з набуттям права власності на майно
Ліквідація підприємства	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє виявити бюрократичні та юридичні перешкоди, які повинен подолати підприємець при ліквідації компанії, виявити недоліки чинного законодавства про неспроможність (банкрутство) та основні процедурні та адміністративні вузькі місця процедури банкрутства

У табл. 1.9 наведено значення рейтингів за субіндексами, які відображають ефективність реєстраційної системи України.

Для оцінки реєстраційної системи країн світу рейтинг «Ведення бізнесу» та Індекс глобальної конкурентоспроможності використовують аналогічні показники: кількість процедур та термін реєстрації бізнесу.

За результатами рейтингу «Індекс глобальної конкурентоспроможності» (ІГК) Україна піднялась з 99 до 97 місця в період 2011 – 2012 рр. за кількістю процедур для реєстрації бізнесу. Динаміка показника свідчить про певне спрощення

Дерегуляторна політика в Україні в 2013 році: оцінка та шляхи поліпшення

в Україні процедури започаткування бізнесу (табл. 1.10). Але незважаючи на поетапне зниження кількості процедур реєстрації бізнесу, даний показник в Україні, за даними Індексу, є вищим за відповідні показники таких країн – членів ЄС, як: Польща, Румунія, Хорватія, Казахстан (табл. 1.10). Результати рейтингу «Ведення бізнесу» (ВБ) за кількістю процедур для започаткування бізнесу відрізняються від значень аналогічного показника за Індексом глобальної конкурентоспроможності. Основною причиною цього є застосування різних методик розрахунку показників в наведених рейтингах.

Таблиця 1.9

Порівняння індексів оцінки реєстраційної системи України

Субіндекс	Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Ведення бізнесу</i>							
Реєстрація підприємства	Вартість (% від доходу на душу населення)	7,8	5,5	5,8	6,1	4,4	1,5
	Мінімальний статутний капітал (% від доходу на душу населення)	203,1	174,2	153,5	2,2	1,8	0
	Процедури (кількість)	10	10	10	10	9	7
	Термін (дні)	27	27	27	27	24	22
Реєстрація власності	Вартість (% від вартості власності)	3,3	2,9	2,6	4,1	3,9	3,7
	Процедури (кількість)	10	10	10	10	10	10
	Термін (дні)	114	114	114	118	118	70
Банкрутство	Вартість (% від доходу на душу населення)	42	42	42	42	42	42
	Коефіцієнт повернення коштів (центи на долар)	9,1	9,1	9,1	7,9	8,9	8,7
	Термін (роки)	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
<i>Індекс глобальної конкурентоспроможності</i>							
Посилювачі ефективності	Процедури для реєстрації бізнесу (кількість)	10	10	10	10	10	9
	Термін реєстрації бізнесу (дні)	33	27	27	27	27	24

Складено за даними [4, 5]

Таблиця 1.10

Порівняння кількості процедур реєстрації бізнесу з деякими країнами ЄС та МС у 2010 – 2012 рр., шт.

Країни	2010		2011		2012	
	ІГК	ВБ	ІГК	ВБ	ІГК	ВБ
1	2	3	4	5	6	7
Німеччина	9	9	9	9	9	9
Польща	6	6	6	6	6	6
Румунія	6	5	6	6	6	6

Закінчення табл. 1.10

1	2	3	4	5	6	7
Хорватія	7	6	6	6	6	6
Україна	10	10	10	9	9	7
Російська Федерація	9	8	9	8	9	8
Білорусь	*	6	*	6	*	6
Казахстан	7	6	6	6	6	6

* не розраховується для Білорусі

Складено за даними [4, 5]

У 2012 р. за даними Індексу глобальної конкурентоспроможності (ІГК) в Україні було скорочено тривалість реєстрації бізнесу на 3 дні (табл. 1.11). Незважаючи на скорочення часу реєстрації бізнесу, за 2011 – 2012 рр. позиція України знизилась на 4 сходинки в Індексі за кількістю днів для реєстрації бізнесу, тому Україна посідає нижче місце в рейтингу, ніж країни – нові члени ЄС та країни МС.

Таблиця 1.11

Тривалість реєстрації бізнесу в Україні, деяких країнах ЄС та МС у 2010 – 2012 рр., дні

Країни	2010		2011		2012	
	ІГК	ВБ	ІГК	ВБ	ІГК	ВБ
Німеччина	18	14,5	15	14,5	15	14,5
Польща	32	32	32	32	32	32
Румунія	10	9	10	13,5	14	9,5
Хорватія	22	8,5	7	8	7	8
Україна	27	27	27	24	24	22
Російська Федерація	30	29	30	29	30	18
Білорусь	н/д	10	н/д	10	н/д	10
Казахстан	20	19	19	19	19	19

Складено за даними [4, 5]

Порівняння витрат часу на реєстрацію підприємства в Україні з такими країнами як Росія, Білорусь, Казахстан, Німеччина, Румунія, Хорватія (табл. 1.11) за результатами рейтингу «Ведення бізнесу» (ВБ) показало, що значна тривалість реєстрації бізнесу є однією з проблем реєстраційної системи України.

Таким чином, незважаючи на реалізацію заходів з дерегулювання економіки у сфері реєстрації бізнесу в 2010 – 2012 рр., невирішеною залишається **проблема значної кількості процедур та витрат часу на реєстрацію бізнесу у порівнянні з іншими країнами.**

Україна за 2011– 2012 рр. досягла певних результатів у сфері реєстрації власності. Але незважаючи на скорочення вартості реєстрації власності в Україні за 2012 рр.

(на 0,2% від вартості майна), підприємству необхідно витратити більше грошових коштів на реєстрацію власності в Україні, ніж в деяких інших країнах ЄС і Митного союзу (табл. 1.12).

Таблиця 1.12

Порівняння показників реєстрації власності рейтингу Ведення бізнесу
з деякими країнами ЄС та МС у 2010 – 2012 рр.

Країни	Вартість реєстрації власності, % від вартості майна			Кількість процедур для реєстрації власності, одиниць		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Німеччина	5,1	5,2	5,7	5	5	5
Польща	0,4	0,4	0,4	6	6	6
Румунія	1,7	1,6	1,6	8	8	8
Хорватія	5	5	5	5	5	5
Україна	4,1	3,9	3,7	10	10	10
Російська Федерація	0,1	0,2	0,2	6	5	5
Білорусь	0	0	0	3	2	2
Казахстан	0,1	0,1	0,1	4	4	4

Складено за даними [4]

Кількість процедур, які здійснює підприємство для реєстрації власності, в Україні в 2012 р. була вищою за аналогічний показник у країнах ЄС (відхилення від Німеччини – 5 процедур, Польщі – 4 процедури, Румунії – 2 процедури, Хорватії – 5 процедур) та МС (відхилення від Російської Федерації – 5 процедур, Білорусі – 8 процедур, Казахстану – 6 процедур) (табл.1.12).

Отже, незважаючи на спрощення в 2012 р. порядку реєстрації, **процес реєстрації власності в Україні вимагає проходження великої кількості процедур та витрачання значних сум грошових коштів**, що знижує рейтинг України за субіндексом «Реєстрація власності» рейтингу «Ведення бізнесу».

Наступним показником, який відображає ефективність реєстраційної сфери, є субіндекс «Банкрутство» рейтингу «Ведення бізнесу». Місце України в рейтингу за даним субіндексом знизилось на 5 пунктів, що відбулось внаслідок зменшення частки поверненого капіталу кредиторам з 8,9 центів за 1 долар до 8,7 центів. Це є нижчим показником серед країн – членів ЄС та МС (табл.1.13).

Також негативним фактором є **високі витрати підприємств під час процедури банкрутства**, що в Україні складають 42% від статутного капіталу. Для порівняння: в Російській Федерації витрати на ліквідацію підприємства у зв'язку з неплатоспроможністю складають 9% статутного капіталу, Білорусі – 22%, Казахстані – 15%, Румунії – 11%, Хорватії – 15%, Німеччині – 8% (табл.1.13). Високі витрати підприємства при його закритті в Україні (судові витрати, оплата послуг юристів,

ліквідаційної комісії тощо) не дозволяють власникам та кредиторам в належній мірі розподілити майно компанії, яке ліквідується.

Таблиця 1.13

Порівняння показників ліквідації підприємств в Україні з деякими країнами ЄС та МС у 2010-2012 рр. за даними рейтингу «Ведення бізнесу»

Країни	Частка поверненого капіталу кредиторам, %			Витрати підприємств під час процедури банкрутства, % від статутного капіталу		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Німеччина	81,6	82,7	78,1	8	8	8
Польща	35,8	31,5	54,5	15	15	15
Румунія	25,7	28,6	29,2	11	11	11
Хорватія	28,7	29,7	30,1	15	15	15
Україна	7,9	8,9	8,7	42	42	42
Російська Федерація	39,3	41,5	43,4	9	9	9
Білорусь	45,1	49,6	43	22	22	22
Казахстан	43,3	42,7	43,1	15	15	15

Складено за даними [4]

Таким чином, в 2012 р. в Україні були реалізовані деякі заходи з дерегулювання економіки в реєстраційній системі. Незважаючи на позитивні результати спрощення процедури реєстрації бізнесу, які полягають у скороченні кількості дій та витрат часу на реєстрацію підприємства, порівняння умов реєстрації підприємства в Україні та країнах МС та ЄС свідчить про наявність істотних проблем в реєстраційній системі України: **кількість процедур для реєстрації бізнесу в Україні є більшою за вказаний показник у країнах ЄС та МС, тривалість реєстрації бізнесу в Україні перевищує витрати часу на реєстрацію суб'єкта господарювання в наведених вище країнах. Отже, необхідним є подальше зменшення тривалості реєстрації бізнесу в Україні, в тому числі за допомогою скорочення кількості процедур реєстрації підприємства.**

Застосовані заходи з дерегулювання економіки в сфері реєстрації власності в 2010 – 2012 рр. були пов'язані зі спрощенням порядку подання документів на реєстрацію та порядку проведення державної реєстрації власного майна. Але Україні поки що не вдалося досягти високих результатів у цій сфері. Динаміка кількості процедур реєстрації власності вказує на те, що даний показник за 2007 – 2012 рр. не змінився, аналогічна ситуація існує в терміні та вартості ліквідації підприємства внаслідок банкрутства. Отже, за вказаними напрямками в Україні в 2007 – 2012 рр. або не проводилися заходи зі спрощення порядку реєстрації власного майна, або вони не були результативними. За 2007 – 2012 рр. в Україні виросла вартість реєстрації влас-

ності з 3,3% від вартості майна до 3,7%. Це є основною причиною низьких позицій України в рейтингах за даним показником в порівнянні з країнами ЄС.

Наступним напрямком політики дерегулювання економіки України є **спрощення дозвільної системи**. Перелік індексів, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки дозвільної системи країн світу, представлено в табл.1.14.

Таблиця 1.14

Індекси, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях
для оцінки дозвільної системи країн світу

Найменування індексу	Розробник/ джерело	Значення складових індексу
Підключення до системи енергопостачання	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє відслідковувати процедури, часові та фінансові витрати, пов'язані з підключенням до електроенергії збудованого складу
Отримання дозволів на будівництво	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Дозволяє відслідковувати процедури, часові та фінансові витрати, пов'язані з будівництвом складу, включаючи одержання необхідних ліцензій та дозволів, оформлення необхідних повідомлень і проведення обов'язкових інспекцій, а також підключення до комунальних послуг

У табл. 1.15 наведено значення рейтингів за субіндексами, які відображають ефективність дозвільної системи України.

Таблиця 1.15

Порівняння індексів оцінки дозвільної системи України

Індекс / Субіндекс	Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ведення бізнесу / Дозвільна система у будівництві	Вартість (% від доходу на душу населення)	672,2	1812,8	1529,4	1731,4	1462,3	1262,6
	Процедури (кількість)	28	29	29	20	20	20
	Термін (дні)	511	544	528	375	375	375
Ведення бізнесу / Підключення до мережі електропостачання	Вартість (% от доходу на душу населення)	н/д	н/д	262,9	275,2	229,2	192,3
	Процедури (кількість)	н/д	н/д	11	11	11	11
	Термін (дні)	н/д	н/д	284	284	284	284

Складено за даними [4]

Негативною рисою дозвільної системи в сфері будівництва є **значна вартість отримання дозволів**, яка, незважаючи на зниження в 2012 р. на 199,7% доходу на душу населення, **в 5,25 рази перевищує середню вартість у країнах ЄС та в 14 раз – країнах МС** (табл.1.16).

У цілому, динаміка показника свідчить, що здійснені заходи зі здешевлення процедури отримання дозвільних документів в Україні були досить ефективними, але порівняння зі значенням показника в країнах світу свідчить про **необхідність продовження політики здешевлення процедури отримання дозволу на будівництво**.

Таблиця 1.16

Порівняння показника «вартість отримання дозволу на будівництво» України з деякими країнами ЄС та МС у 2010–2012 рр. за даними рейтингу «Ведення бізнесу», % від доходу на душу населення

Країни	Роки		
	2010	2011	2012
Німеччина	53,4	49,7	48,1
Польща	47,1	45	37
Румунія	73,5	73	75,2
Хорватія	589,2	591,1	796,5
Україна	1731,4	1462,3	1262,6
Російська Федерація	205,9	179,4	125,5
Білорусь	49,9	41	40,9
Казахстан	139,4	117,4	99,9

Складено за даними [4]

За 2010 – 2012 р. показники підключення до мережі електропостачання, які розраховуються Світовим банком, в Україні були незмінними.

Кількість дій, необхідних для підключення до мережі електропостачання, в Україні встановлена на рівні 11 процедур, що в середньому на 3 – 8 процедур є вищим, ніж у країнах – нових членах ЄС, та на 1 – 4 процедури ніж у країнах МС (табл.1.17).

Тривалість підключення до мережі електропостачання в Україні також є вищою за аналогічний показник у країнах ЄС та МС, що пояснює низький рейтинг України за легкістю підключення до електропостачання в рейтингу «Ведення бізнесу».

Таблиця 1.17

Порівняння показників підключення до мережі електропостачання в Україні з деякими країнами ЄС та МС у 2010–2012 рр.

Країна	Кількість процедур для підключення до електропостачання, шт.			Час підключення до мережі електропостачання, дні		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7
Німеччина	3	3	3	17	17	17
Польща	6	6	6	170	170	170

Закінчення табл.1.17

1	2	3	4	5	6	7
Румунія	7	7	7	228	223	223
Хорватія	5	5	5	70	70	70
Україна	11	11	11	284	284	284
Російська Федерація	10	10	10	281	281	281
Білорусь	7	7	7	179	179	179
Казахстан	6	6	6	88	88	88

Складено за даними [4]

Не є досконалою існуюча в Україні система ліцензування. Більше 80 % бізнесу України підлягає ліцензуванню, що свідчить про значну кількість видів господарської діяльності, започаткування якої потребує отримання ліцензії.

Показником, який оцінює об'єктивність прийнятих рішень органами ліцензування, є кількість звернень суб'єктів господарювання із скаргами про відмову органом ліцензування у видачі ліцензії. В 2012 р. в середньому у 60% випадків скарги ліцензіатів визнані обґрунтованими (табл.1.18).

Таблиця 1.18

Статистика рішень Експертно-апеляційної ради за 2012 рік, од.

Орган ліцензування	Усього розглянуто	знято з розгляду	винесено рішення	з них			
				задоволено скарги		відмовлено в задоволенні скарги	
				шт	%	шт	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Головна державна інспекція автомобільного транспорту	137	24	113	67	60	46	40
Державна служба України з лікарських засобів	164	5	159	101	64	58	36
Міністерство юстиції України	43	7	36	15	42	21	58
Міністерство екології та природних ресурсів України	10	1	9	7	78	2	22
Державна митна служба України	11	-	11	9	81	2	19
Державне агентство земельних ресурсів України	9	2	7	4	57	3	43
Міністерство аграрної політики та продовольства України	11	-	11	10	91	1	9
Міністерство охорони здоров'я	10	2	8	1	13	7	87
Міністерство внутрішніх справ України	3	-	3	2	67	1	33

Закінчення табл. 1.18

1	2	3	4	5	6	7	8
Міністерство соціальної політики України	3	-	3	2	67	1	33
Державна інспекція техногенної безпеки України	3	-	3	1	33	2	67
Державна служба України з контролю за наркотиками	2	-	2	-	0	2	100
Державна архітектурно-будівельна інспекція України	1	-	1	-	0	1	100
Усього	407	41	366	219	60	147	40

Складено за даними [9]

Найбільша частка необґрунтованих рішень щодо відмови у видачі ліцензії припадає на Міністерство аграрної політики та продовольства України, Державну митну службу України, Міністерство екології та природних ресурсів України.

Таким чином, динаміка показників рівня складності дозвільної системи в Україні свідчить, що здійснені заходи були досить результативними. Але **порівняння грошових витрат підприємств на отримання дозволів в Україні з країнами ЄС та МС свідчить про необхідність здешевлення вказаної процедури**. Також негативною рисою дозвільної системи України є **значна кількість процедур, звідси й тривалість отримання дозволів**.

Динаміка показників дозвільної системи України, а саме їх незмінність протягом досліджуваного періоду, показує, що в Україні в 2010 – 2012 рр. не було здійснено заходів щодо зменшення кількості процедур для підключення до електропостачання та не було скорочено тривалість їх проходження.

Аналіз кількості задоволених скарг суб'єктів господарювання на дії органів ліцензування вказує на те, що зазначеними державними органами часто приймаються **необґрунтовані рішення щодо відмови у видачі ліцензій**. Затримка отримання ліцензії суб'єктами господарювання (а саме необхідність оскарження рішень органів ліцензування) негативно відображається на їх діяльності через неможливість її здійснення при відсутності ліцензії.

Для оцінки обтяжливості **системи оподаткування** для суб'єктів господарювання в міжнародній практиці використовується індикатор оподаткування, який є складовою міжнародного індексу «Ведення бізнесу». Перелік індексів, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки оподаткування, представлено в табл. 1.19.

У табл. 1.20 відображено динаміку складових наведених вище індексів за даними України.

У рейтингу Глобальної конкурентоспроможності для оцінки ефективності податкової політики в країнах застосовується показник загальної податкової ставки. Рейтинг України за показником (в 2012 р. країна зайняла 120 місце зі 148) свідчить про **негативний вплив податкового навантаження на розвиток суб'єктів господарювання**. У порівнянні з країнами МС та новими членами ЄС в Україні встановлено найвищий рівень оподаткування, який позбавляє підприємства грошових ресурсів для розвитку діяльності (табл. 1.21).

Таблиця 1.19

Індекси, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки оподаткування країн світу [10]

Найменування індексу	Розробник/ джерело	Складова індексу
Фіскальна свобода	Фонд спадщини «Індекс економічної свободи»	Оцінюється складність ведення податкового обліку та втручання податкових органів в діяльність суб'єктів господарювання
Оподаткування	Світовий банк «Ведення бізнесу»	Оцінюються податки і обов'язкові відрахування, які повинна сплачувати чи утримувати у відповідному році середня компанія, а також адміністративний тягар, пов'язаний зі сплатою податків
Посилювачі ефективності	Світовий економічний форум «Індекс глобальної конкурентоспроможності»	Оцінюється загальний вплив оподаткування на розвиток підприємництва та рівень податкового навантаження в країні

Таблиця 1.20

Порівняння індексів оцінки податкової системи України

Індекс/ Субіндекс/ Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012
<i>Ведення бізнесу / Сплата податків</i>						
Виплати (кількість)	147	147	147	135	135	28
Термін (години)	2085	848	736	657	657	491
Податкове навантаження (% прибутку)	56,6	57,2	57,2	55,5	57,1	55,4
<i>Індекс глобальної конкурентоспроможності</i>						
Загальна податкова ставка (місце в рейтингу)	101	107	106	113	117	120
<i>Індекс економічної свободи</i>						
Фіскальна свобода (кількість балів)	83,6	79	77	77,9	77,3	78,2

Складено за даними [4 – 6]

За показником фіскальної свободи Індeksu економічної свободи з 2010 по 2012 р. оцінка України зросла на 0,3 бали, але країна не досягла значень показника в країнах МС, Румунії (табл. 1.22).

Таблиця 1.21

Порівняння загальної податкової ставки, встановленої в Україні, з деякими країнами ЄС та МС у 2010 – 2012 рр., %

Країни	Роки		
	2010	2011	2012
Німеччина	44,9	48,2	46,7
Польща	42,5	42,3	43,6
Румунія	44,6	44,9	44,4
Хорватія	32,5	32,5	32,3
Україна	57,2	55,5	57,1
Російська Федерація	48,3	46,5	46,9
Казахстан	35,9	29,6	28,6

Складено за даними [5]

Таблиця 1.22

Порівняння показника «фіскальна свобода» України з деякими країнами ЄС та МС у 2010 – 2012 рр., бали*

Країни	Роки		
	2010	2011	2012
Німеччина	58,3	58,5	61,3
Польща	74,9	74	74,4
Румунія	85,8	86,8	87,4
Хорватія	70,3	74,6	76,4
Україна	77,9	77,3	78,2
Російська Федерація	82,3	82,7	82,5
Казахстан	85,2	83,6	86,6

* 100 балів відповідає максимальній свободі

Складено за даними [6]

У рейтингу «Ведення бізнесу 2013» за субіндексом «Сплата податків» Україна за 2011 – 2012 рр. покращила власну позицію на 16 пунктів: спрощення умов господарювання відбулося за рахунок зменшення часу на ведення податкового обліку та сплату податків (на 166 годин), а також зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання (на 1,7%).

Але застосованих заходів щодо зменшення кількості часу для розрахунку та сплати податків в Україні недостатньо для досягнення середнього значення вказаного показника для країн – нових членів ЄС та країн МС (табл. 1.23).

Таблиця 1.23

Порівняння показників обтяжливості податкової системи України з деякими країнами ЄС та МС у 2010 – 2012 рр.

Країни	витрати часу на ведення податкового обліку та сплату податків, год.			податкове навантаження, %		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Німеччина	215	221	207	47	45,6	45,9
Польща	325	296	286	40,1	39,5	39,8
Румунія	222	222	216	43,5	43,1	42,9
Хорватія	196	196	196	22,1	21,9	21,8
Україна	657	657	491	55,5	57,1	55,4
Російська Федерація	320	290	177	46,5	46,9	54,1
Білорусь	798	654	338	80,5	62,3	60,5
Казахстан	271	188	188	28,6	28,6	28,6

Складено за даними [4]

Зменшення податкового навантаження з 57,1% у 2011 р. до 55,4% у 2013 р. було недостатнім для досягнення рівня податкового тягаря в наведених країнах – членах ЄС та країнах МС (табл. 1.23).

Таким чином, порівняння умов оподаткування України з такими країнами як: Росія, Білорусь, Казахстан, Німеччина, Польща, Румунія, Хорватія, показало, що Україна в значній мірі поступається своїм сусідам за показниками простоти податкової системи: основними проблемами в сфері оподаткування в Україні є **високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання, значна кількість податкових платежів протягом року та витрати часу на ведення податкового обліку та виконання податкового обов'язку**.

Для оцінки **зовнішньоекономічної діяльності** країни в міжнародній практиці використовуються цілий ряд індикаторів та індексів, основними з яких є субіндекс «міжнародна торгівля» рейтингу «Ведення бізнесу», який включає процедурні вимоги, що пред'являються при експорті та імпорті стандартної партії товарів, враховує всі офіційні процедури, від укладення договору між двома сторонами до доставки товарів, а також час, необхідний на їх проходження (табл. 1.24).

Таблиця 1.24

Значення складових субіндексу «міжнародна торгівля» рейтингу «Ведення бізнесу» за даними України

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7
Вартість експорту (US\$ за контейнер)	1375	1560	1560	1560	1865	1865
Вартість імпорту (US\$ за контейнер)	1695	1880	1880	1880	2455	2455

Закінчення табл.1.24

1	2	3	4	5	6	7
Документи для експорту (кількість)	6	6	6	6	6	6
Документи на імпорт (кількість)	8	8	8	8	8	8
Час на експорт (в днях)	30	30	30	30	30	30
Час на імпорт (в днях)	36	33	33	33	33	33

Складено за даними [4]

Дані табл. 1.24 свідчать про збільшення вартості оформлення як експортних, так і імпортних операцій за 2007 – 2012 рр.. Причому темп росту вартості оформлення імпортної операції (1,45) перевищує вказаний показник за експортними операціями (1,35). Разом з тим, **тривалість оформлення імпортних операцій за 2007 – 2012 рр. зменшилася на 3 дні, експортних – залишилася без змін.**

В 2012 р. спостерігається погіршення позиції України за субіндексом «Зовнішня торгівля» у рейтингу «Ведення бізнесу 2013» (на 5 пунктів). Це відбулось через незмінність вартості оформлення експортно-імпортних операцій, терміну проходження митних процедур та кількості документів для оформлення операцій за 2011 – 2012 рр.

Таким чином, в Україні більш сприятливі умови створені для проведення експортних операцій: для оформлення експорту необхідно заповнювати меншу кількість документів (на 2 документи), отже, витратити менше часу на митне оформлення товару, ніж при оформленні імпорту. Також вартість митного оформлення експорту є нижчою за вказаний показник для імпорту.

Варто зазначити, що в Україні вартість проведення експортної операції є вищою, ніж в країнах – членах ЄС, Білорусі, але й нижчою, ніж в Російській Федерації, Казахстані (табл.1.25). Аналогічна ситуація щодо місця України серед країн світу у встановленні вартості оформлення операції з міжнародної торгівлі склалася в сфері імпорту (табл. 1.25).

Таблиця 1.25

Порівняння показників вартості проведення експортної та імпортної операції України з деякими країнами ЄС та МС у 2010 – 2012 рр., дол. США за контейнер

Країни	вартість проведення експортної операції, US\$ за контейнер			вартість проведення імпортної операції, US\$ за контейнер		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7
Німеччина	902	902	902	937	937	937
Польща	884	1050	1050	884	1000	1025
Румунія	1275	1485	1485	1175	1495	1495
Хорватія	1281	1300	1300	1141	1180	1180

Закінчення табл.1.25

1	2	3	4	5	6	7
Україна	1560	1865	1865	1880	2455	2455
Російська Федерація	2460	2410	2595	2545	2495	2780
Білорусь	1772	2210	1510	2115	2615	2315
Казахстан	3005	3130	4685	3055	3290	4665

Складено за даними [4]

Разом з тим, в 2010 – 2012 рр. в Україні незмінною є тривалість оформлення операцій з міжнародної торгівлі (табл.1.26). **Витрати часу на оформлення експорту та імпорту в Україні є вищими за аналогічний показник у країнах ЄС, Російській Федерації та Білорусі.**

Таблиця 1.26

Порівняння показників «час проведення імпоротної та експортної операції» України з деякими іншими країнами світу в 2010 – 2012 рр., дні

Країни	Час на експорт, дні			Час на імпорт, дні		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Німеччина	8	9	9	7	7	7
Польща	17	17	17	17	15	15
Румунія	13	13	13	13	13	13
Хорватія	20	20	20	16	16	16
Україна	30	30	30	33	33	33
Російська Федерація	24	24	24	23	23	23
Білорусь	15	15	15	30	30	30
Казахстан	76	76	81	62	62	69

Складено за даними [4]

Таким чином, за 2007 – 2012 рр. в Україні склалася тенденція щодо підвищення вартості оформлення експортно-імпортних операцій. Зазначимо, що вартість проходження митних процедур при оформленні імпорту зростала більш швидкими темпами, ніж вартість оформлення експорту. За 2007 – 2012 рр. залишилися без змін кількість документів, заповнення яких є необхідним для проходження митного контролю.

Порівняно з країнами ЄС та МС в Україні вартість оформлення експортно-імпортних операцій є високою, що стримує розвиток зовнішньоекономічної діяльності в країні.

Основні показники *дерегулювання у сфері бюджетної системи* наведені в табл.1.27.

Таблиця 1.27

**Показники, що найчастіше використовуються для оцінки ефективності
бюджетної системи країн світу**

Показник	Пояснення	Розрахунок
Коефіцієнт дотаційної залежності місцевих бюджетів	показує міру залежності місцевих органів влади від фінансування з Державного бюджету	відношення суми міжбюджетних трансфертів до доходів місцевих бюджетів
Коефіцієнт власного використання зібраних податків	показує частку податків, яка залишається на території регіону	відношення суми податків, що надходять в місцеві бюджети, до загальної суми податкових надходжень відповідного регіону

Динаміка коефіцієнту дотаційної залежності місцевих бюджетів свідчить про те, що **регіони України з 2007 по 2012 рр. стали більш залежними від Державного бюджету та не в змозі самостійно забезпечити видатки доходами**, що призводить до неповного виконання покладених на них функцій і повноважень та погіршення соціально-економічного становища, рівня та якості життя населення (табл. 1.28).

Таблиця 1.28

**Динаміка коефіцієнту дотаційної залежності місцевих бюджетів України
в 2007 – 2012 рр.**

Область	Рік					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7
АРК	0,494	0,463	0,478	0,453	0,462	0,432
Вінницька	0,624	0,612	0,627	0,634	0,615	0,586
Волинська	0,644	0,649	0,744	0,711	0,69	0,698
Дніпропетровська	0,412	0,349	0,339	0,339	0,323	0,406
Донецька	0,379	0,367	0,393	0,384	0,417	0,425
Житомирська	0,613	0,608	0,645	0,647	0,646	0,64
Закарпатська	0,653	0,655	0,709	0,728	0,724	0,717
Запорізька	0,45	0,449	0,085	0,357	0,417	0,471
Івано-Франківська	0,618	0,702	0,71	0,695	0,683	0,684
Київська	0,453	0,407	0,457	0,459	0,485	0,486
Кіровоградська	0,611	0,607	0,629	0,623	0,642	0,618
Луганська	0,481	0,463	0,489	0,501	0,507	0,522
Львівська	0,538	0,563	0,534	0,563	0,578	0,596

Закінчення табл.1.28

1	2	3	4	5	6	7
Миколаївська	0,524	0,524	0,549	0,566	0,574	0,565
Одеська	0,413	0,426	0,429	0,484	0,477	0,524
Полтавська	0,468	0,458	0,477	0,479	0,447	0,44
Рівненська	0,608	0,631	0,659	0,679	0,685	0,68
Сумська	0,564	0,542	0,576	0,577	0,554	0,567
Тернопільська	0,696	0,7	0,722	0,72	0,727	0,709
Харківська	0,445	0,451	0,494	0,462	0,468	0,446
Херсонська	0,604	0,597	0,629	0,643	0,641	0,635
Хмельницька	0,627	0,626	0,654	0,66	0,668	0,653
Черкаська	0,585	0,567	0,598	0,588	0,529	0,568
Чернівецька	0,641	0,705	0,707	0,69	0,719	0,69
Чернігівська	0,609	0,607	0,634	0,632	0,635	0,629
Україна	0,550	0,549	0,559	0,571	0,573	0,575

В 2007 – 2012 рр. всі області України є дотаційно залежними від Державного бюджету та не можуть забезпечити надання суспільно важливих послуг самостійно. Це говорить про нестійкість місцевих бюджетів та про їх несамостійність. У таких областях, як: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Тернопільська та Чернівецька, на сьогоднішній час міжбюджетні трансферти складають майже 70% всіх доходів бюджетів, що говорить про їх несамостійність та неможливість виконувати свої повноваження на власний розсуд, тому що держава через надання дотацій та субвенцій диктує свої загальнонаціональні пріоритети розвитку, незважаючи на потреби областей. Таким чином, з кожним роком місцеві бюджети втрачають самостійність та стають залежними від держави, не маючи можливості приймати рішення самостійно та на користь області та населення.

Отже, основною проблемою бюджетної системи України є **відсутність самостійності місцевих бюджетів, що призводить до погіршення соціально-економічного становища в країні, зниження рівня та якості життя населення.**

Перелік індексів та індикаторів, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для **оцінки розвитку малого бізнесу**, представлено в табл. 1.29.

У період 2007 – 2012 рр. мають місце негативні тенденції щодо **зменшення кількості найманих працівників** на малих підприємствах України. Темп зниження вказаного показника в 2012 р. у порівнянні з 2007 р. складає 7,6%.

Таблиця 1.29

Показники, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях
для оцінки малого бізнесу країн світу

Найменування індексу	Міжнародний індекс / субіндекс
Кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення	не передбачено міжнародними індексами
Кількість найманих працівників	не передбачено міжнародними індексами
Частка реалізованої продукції малими підприємствами у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг)	не передбачено міжнародними індексами
Можливість для розпочинання бізнесу	Індекс процвітання / Підприємництво
Початкові витрати для бізнесу	

Таблиця 1.30

Основні показники діяльності малих підприємств в Україні в 2007 – 2012 рр.

Показник	Період, роки					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, одиниць	76	72	75	70	70	63
Темпи росту до попереднього року	1,06	0,95	1,04	0,93	1,00	0,90
Кількість найманих працівників, тис. осіб	2154,3	2156,8	2067,8	1992,5	1991,1	1990,5
Темпи зміни до попереднього року, %	0,99	1	0,96	0,96	0,98	0,95
Частка реалізованої продукції малими підприємствами у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг), %	18,1	16,3	16,7	14,2	13,1	12,2
Темпи росту до попереднього року	0,96	0,90	1,03	0,85	0,92	0,80

Складено за даними [9]

За 2007 – 2012 рр. істотно зменшилась частка реалізованої малими підприємствами продукції у загальному обсязі реалізованої продукції. У період 2007 – 2012 рр. розмір останнього показника зменшився з 18,1 % до 12,2%. Ця обставина свідчить про те, що **малі підприємства відстають від темпів виробництва та реалізації продукції інших вітчизняних суб'єктів господарювання**, що знижує роль перших у створенні ВВП, а відповідно і їх значущість у розвитку національної економіки.

Оцінку впливу державного регулювання на розвиток малого бізнесу здійснюють Міжнародні інститути. Так, інститут Legatum з 2010 р. розраховує комбінований показник – Індекс процвітання, який вимірює досягнення країн світу з точки

зору їх благополуччя і процвітання. Субіндекс «Підприємництво» вказаного індексу присвячений розвитку малого підприємництва в країні.

За субіндексом «Підприємництво» Індексу процвітання позиція України в 2012 р. в порівнянні з 2011 р. знизилась на 2 сходинки до 64 місця в рейтингу (табл. 1.31). В 2012 р. Україна посідає найнижче місце в рейтингу в порівнянні з наведеними в табл. 1.31 країнами ЄС та МС.

Основною причиною цього є відсутність необхідних можливостей розпочинання господарської діяльності, а саме **адміністративні бар'єри при реєстрації підприємства, відсутність коштів для започаткування бізнесу**, про що свідчить динаміка показників субіндексу «Підприємництво».

Таблиця 1.31

Порівняння значень субіндексу «Підприємництво» України з деякими країнами ЄС та МС у 2010 – 2012 рр.

Країни	Інтегральний показник (місце в рейтингу)			Початкові витрати для бізнесу (% від ВНД на душу населення)			Можливість для розпочинання бізнесу (% відповідей)		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Німеччина	15	16	18	20	28	31	52	69	87
Польща	38	35	38	54	63	65	29	20	23
Румунія	50	51	49	16	20	24	28	43	50
Хорватія	37	40	48	37	44	47	70	100	117
Україна	73	62	64	27	35	30	53	56	68
Російська Федерація	56	50	50	15	23	15	48	45	52
Білорусь	67	64	63	9	12	10	71	85	105
Казахстан	72	60	59	21	7	6	22	16	19

Складено за даними [7]

Витрати при започаткуванні бізнесу в Україні перевищують вказаний показник в країнах МС. Так, сума початкових витрат в Україні є більшою на 15% ВНД на душу населення за аналогічний показник у Російській Федерації, на 20% ВНД на душу населення – в Білорусі та на 24% від ВНД на душу населення – в Казахстані.

Таким чином, динаміка показників розвитку малого бізнесу в Україні свідчить про зменшення кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення та зменшення кількості найманих працівників на малих підприємствах України. Також існує негативна тенденція щодо зменшення частки реалізованої продукції малими підприємствами у загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг).

Динаміка показників Індексу процвітання говорить про погіршення умов для започаткування бізнесу в Україні в 2012 р. в порівнянні з 2011 р.

Порівняння значень показників Індексу процвітання за даними України і країн ЄС та МС вказує на основний негативний фактор, який заважає Україні посісти гідне місце в рейтингу за субіндексом «Підприємництво», – **значні витрати на започаткування бізнесу**.

Перелік індексів, що використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки **державного нагляду** країн світу, представлено в *табл. 1.32*.

Таблиця 1.32

Індекси, що найчастіше використовуються в міжнародних співставленнях для оцінки державного нагляду країн світу

Індекс / Субіндекс	Розробник	Складова індексу
Індекс сприйняття корупції	Transparency International	Ранжування країн за рівнем корупції, засноване на даних експертних опитувань і досліджень, що проводяться різними незалежними організаціями
Індекс економічної свободи / Свобода від корупції	Фонд спадщини	Відбиває уявлення про ступінь, в якій державна влада здійснюється в корисливих цілях, у тому числі дрібні і великі форми корупції, а також «захоплення» державою еліти і приватних інтересів.

За даними рис. 1.1 кількість перевірок діяльності суб'єктів господарювання значно зросла в 3 – 4 кварталах 2012 р. Це відбулося за рахунок збільшення кількості планових перевірок.

Кількість перевірок, одиниць

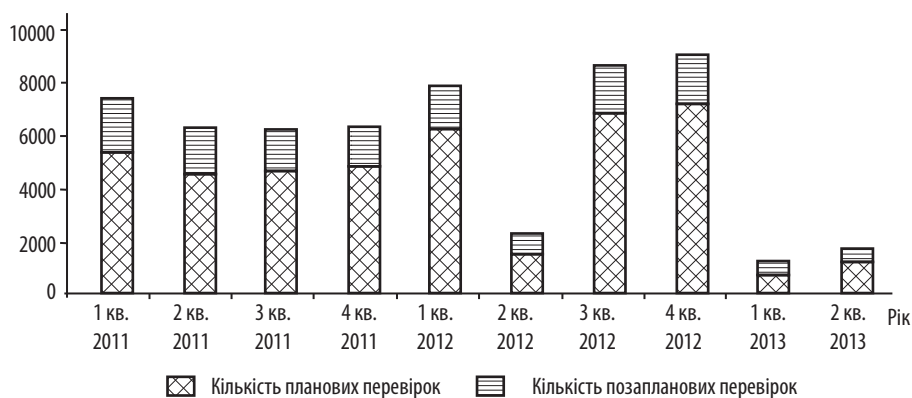

Рис. 1.1. Динаміка кількості перевірок в Україні за 2011 – 2013 рр.

За рівнем поширення корупції (результати Індексу економічної свободи) Україна знаходиться приблизно на рівні країн МС, але порівняно з країнами – новими членами ЄС вона отримує низькі бали за рівнем свободи від корупції (*табл.1.33*).

Таблиця 1.33

Порівняння позиції України в міжнародних рейтингах за рівнем корупції з деякими країнами ЄС та МС у 2010 – 2012 рр.

Країни	Субіндекс «свобода від корупції» Індексу економічної свободи, кількість балів*			Індекс сприйняття корупції, місце в рейтингу		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Німеччина	79	80	79	15	14	13
Польща	46	50	53	41	41	41
Румунія	38	38	37	69	75	66
Хорватія	44	41	41	62	66	62
Україна	25	22	24	134	152	144
Російська Федерація	21	22	21	154	143	133
Білорусь	20	24	25	127	143	123
Казахстан	22	27	29	105	120	133

*100 балів відповідає максимальній свободі

Складено за даними [6, 8]

Результати рейтингу Transparency International є аналогічними даним Індексу економічної свободи: за рівнем корупції Україна в рейтингу є ближчою до країн МС, ніж до країн – нових членів ЄС (табл.1.33). Причому ситуація в країні щодо поширення корупції погіршується: в 2012 р. позиція України в рейтингу знизилась на 10 сходинок у порівнянні з 2010 р.

Отже, поширення корупції в країні і недостатні заходи боротьби з нею привели до того, що за компонентом «свобода від корупції» Індексу економічної свободи країна отримала 24 бали, при середньосвітовому рівні 40,6 балів, а за результатами рейтингу Transparency International – посіла 144 місце зі 176. Динаміка вказаних показників свідчить про **зростання в Україні рівня корупції**. Тому основним пріоритетним напрямом політики дерегулювання у сфері контрольно-перевірочної діяльності на наступні роки можна вважати зниження рівня корупції в Україні.

Наступною проблемою у сфері контрольно-перевірочної роботи є **значна кількість контролюючих органів в Україні**. В порівнянні з країнами ЄС, в Україні налічується в середньому на 57 органів, які здійснюють перевірки суб'єктів господарювання, більше ніж в країнах ЄС (рис.1.2).

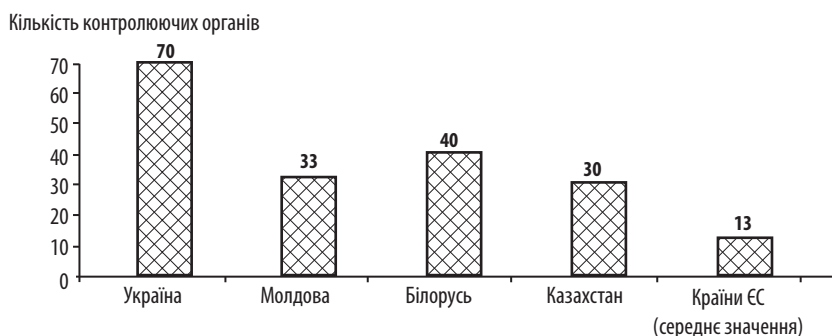

Рис. 1.2. Кількість контролюючих органів в Україні та інших країнах світу

Сорок чотири державних органів України мають право обмежити або зупинити роботу підприємства. В 2012 р., за даними Федерації роботодавців України, була припинена робота 154 600 підприємств. Згідно з оцінками Федерації роботодавців України, середня тривалість простою підприємств становить 45 робочих днів. Обсяг недоотриманої виручки усіма зупиненими підприємствами за один день простою складає 600 мільйонів – 1 мільярд гривень. За весь 2012 розмір збитку для підприємств Федерація роботодавців України оцінює щонайменше у 27 мільярдів гривень [11].

Негативним фактором впливу на діяльність суб'єктів господарювання також є **зростання кількості перевірок діяльності суб'єктів господарювання в Україні.**

Отже, зменшення кількості контролюючих органів та перевірок діяльності суб'єктів господарювання, визначення реальних механізмів боротьби з корупцією є основними напрямками політики дерегулювання економіки України в наступні роки.

Співставлення у світових рейтингах України з іншими країнами дозволило визначити такі проблемні аспекти регулювання економіки (табл.1.34).

Таблиця 1.34

Позитивні результати та невирішені проблеми політики дерегулювання економіки в Україні в 2012 р.

Напрямок дерегулювання економіки	Позитивні результати	Невирішені проблеми
1	2	3
Реєстраційна система	- зниження вартості реєстрації бізнесу та власного майна; - скорочення кількості процедур реєстрації бізнесу та власності;	- значна тривалість та велика кількість процедур реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС та МС; - зростання вартості реєстрації власності;

Закінчення табл.1.34

1	2	3
	зменшення часу для здійснення зазначених реєстраційних дій	зменшення частки поверненого капіталу кредиторам та високі витрати підприємств під час процедури банкрутства
Дозвільна система та ліцензування	- зниження вартості процедури підключення до мережі електропостачання; - зниження кількості процедур для підключення до мережі електропостачання; - скорочення терміну підключення до мережі електропостачання; - зменшення кількості процедур для отримання дозволу на будівництво; - скорочення часу та вартості (отримання дозволу на будівництво).	- висока вартість процедури отримання дозволу на будівництво; - низький рівень автоматизації, що проявлено великою кількістю процедур та значним терміном реалізації підключення до електроенергії; - значна частка видів діяльності, яка підлягає ліцензуванню; - необґрунтованість рішень органів ліцензування щодо відмови у наданні ліцензії
Податкова політика та оподаткування	- зниження рівня податкового навантаження на суб'єктів господарювання; - скорочення часу на розрахунок та сплату податків;	- високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання, - значна кількість податкових платежів протягом року; - значні витрати часу на ведення податкового обліку;
Зовнішньоекономічна діяльність та митне регулювання	створення більш сприятливих умов для експорту	- значна вартість оформлення експортно-імпорتنних операцій; - відсутність позитивних тенденцій щодо зміни показника «термін проходження митних процедур»
Бюджетна система	—	повна залежність місцевих бюджетів від Державного бюджету
Розвиток малого бізнесу	зменшення початкових витрат на започаткування бізнесу	- зменшення кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення - зменшення кількості найманих працівників на малих підприємствах України; - зменшення частки реалізованої продукції малими підприємствами у загальному обсязі реалізованої продукції - значні адміністративні бар'єри розпочинання бізнесу
Державний нагляд (контроль)	—	- високий рівень корупції; - зростання кількості перевірок діяльності суб'єктів господарювання.

Отже, пріоритетними напрямками політики дерегулювання економіки в Україні є **спрощення порядку реєстрації суб'єктів господарювання, спрощення порядку реєстрації власного майна суб'єктів господарювання, лібералізація порядку ліквідації підприємства при його банкрутстві.**

У довільній системі та ліцензуванні ключовими напрямками дерегулювання економіки має бути **спрощення порядку отримання дозволів, скорочення переліку ліцензій на провадження певних видів господарської діяльності.**

Основними напрямками дерегулювання економіки у сфері оподаткування є **зниження рівня податкового навантаження на суб'єктів господарювання, зменшення кількості податкових платежів за рік.**

У напрямі зовнішньоекономічної діяльності провідними заходами політики дерегулювання на наступні роки має бути **спрощення порядку митного оформлення товарів, створення сприятливих умов для розвитку експорту та передбачення певних обмежень для втримання імпорту.**

З огляду на зменшення кількості суб'єктів господарювання в Україні основним заходом з дерегулювання малого бізнесу є **спрощення порядку реєстрації суб'єктів малого бізнесу.**

У бюджетній системі пріоритетним напрямом дерегулювання економіки є **підвищення самостійності органів місцевого самоврядування у формуванні дохідної частини місцевих бюджетів та використанні з них коштів.**

Найважливішим напрямом політики дерегулювання економіки в Україні має бути **зменшення рівня корупції**, оскільки існування корупції негативно впливає на всі перелічені напрями дерегулювання.

На вказаних напрямках має бути сконцентрована політика дерегулювання економіки України. Виконання поставлених завдань дозволить покращити бізнес-клімат у країні, що, у свою чергу, позитивно позначиться на результатах України в міжнародних рейтингах.

Розділ 2

ОЦІНКА ОСНОВНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У СФЕРІ ДЕРЕГУЛЮВАННЯ, ЩО ВВЕДЕНІ В ДІЮ В 2013 РОЦІ

Впровадження послідовної дерегуляції економіки, а саме формування режиму максимального сприяння бізнесу шляхом зменшення втручання держави в економіку, зниження адміністративних бар'єрів для її розвитку, є одним з провідних напрямів стратегічних перетворень. Серед основних завдань у рамках визначених напрямів дерегуляції економіки нормативними документами на 2010 – 2014 рр. було виділено такі [12]:

- 1) в *реєстраційній системі*: спрощення процедури започаткування й виходу з бізнесу; врегулювання питання про акредитацію представництв і філій іноземних компаній за наявним принципом;
- 2) в *дозвільній системі*: істотне скорочення кількості видів діяльності й робіт, що вимагають одержання дозволів; спрощення процедур видачі документів дозвільного характеру; зменшення часових і грошових витрат при одержанні дозвільних документів; збільшення переліку робіт (послуг), що можуть виконуватися на підставі заяви;
- 3) в *податковій політиці та адмініструванні податків*: скорочення кількості податків та зборів, часу, необхідного для виконання податкового обов'язку платниками податків, середньозваженої ставки оподаткування, рівня податкового навантаження, тощо;
- 4) в *зовнішньоекономічній діяльності*: оптимізація фінансових та часових витрат на проходження митних процедур;
- 5) в *напрямі сприяння розвитку підприємництва*: розширення й підтримка діяльності мережі бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів, інноваційних центрів, технопарків та інших об'єктів інфраструктури підтримки підприємництва; забезпечення ефективності та прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства; забезпечення інформаційної й організаційної підтримки іноземним інвесторам; створення спеціальних режимів інвестицій тощо;
- 6) в *державному нагляді*: визначення критеріїв оцінювання ступеня ризику від ведення суб'єктами господарської діяльності й періодичності проведення планових заходів державного нагляду (контролю); профілактики й запобігання порушень законодавства замість прямого контролю;
- 7) в *бюджетній політиці*: збільшення власних доходів місцевих бюджетів, що забезпечує більший рівень фінансової незалежності від держави, прав органів

місцевого самоврядування в бюджетному процесі, компетенції органів місцевого самоврядування та ін.

Наведені завдання дерегулювання економіки цілком відповідають проблемам, визначеним за результатами оцінки ситуації у сфері дерегулювання економіки (див. табл. 1.34).

У контексті продовження реалізації політики дерегулювання економіки першочергового значення набуває виділення позитивних та негативних аспектів нормативно-правових актів України, які стимулюють та стримують розвиток суб'єктів господарювання за напрямками, наведеними вище.

1. Реєстраційна система

За 2013 р. в Україні в цьому напрямі було прийнято декілька нормативно-правових актів, які спрощують умови господарювання та сприяють підвищенню оцінки України в міжнародних рейтингах. Основними досягненнями України у сфері започаткування бізнесу в 2013 р. є:

1.1. Зменшення кількості документів для започаткування бізнесу.

Покращення позицій України в рейтингу «Ведення бізнесу» за субіндексом «Започаткування бізнесу» (на 3 позиції) відбулося у першу чергу завдяки прийняттю Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо необхідності обов'язкового надання витягів та виписок з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 02.10.2012 р. №5410-VI [13].

З позиції спрощення порядку започаткування бізнесу цей Закон:

- 1) скасовує вимоги про обов'язкове надання в ряді випадків суб'єктами господарювання органам державної влади паперових витягів та виписок з ЄДРПОУ;
- 2) створює нормативні підстави для отримання відповідних відомостей органами влади, нотаріусами автоматично – через Інтернет.

Закон України №5410 вирішує проблему великих затрат часу та матеріальних витрат на отримання виписок (витягів) з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, зменшує пакет документів для одержання, зокрема, документів дозвільного характеру, ліцензій.

Проблемним моментом залишаються суперечності між нормами цього Закону та нормами інших законодавчих актів. Так, вимога щодо обов'язкового надання виписки з ЄДРПОУ міститься у ч. 1 ст. 24 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», що призводить до нівелювання позитивних результатів прийнятого Закону України №5410.

1.2. Спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно.

У сфері реєстрації прав на нерухоме майно в другій половині 2012 – 2013 рр. було прийнято два Закони (Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення та спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно» від 04.07.2012 № 5037-VI [14], Закон України «Про внесення змін до статті 16 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 06.09.2012 № 5206-VI [15]), які мають позитивний вплив на діяльність суб'єктів господарювання.

Законом України від 04.07.2012 № 5037-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення та спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно» внесено наступні зміни до законодавства:

- 1) запроваджено можливість подання документів на державну реєстрацію прав як у паперовій, так і в електронній формі шляхом запровадження механізму їх подання державним кадастровим реєстратором. Запровадження вказаної зміни має наслідком скорочення витрат часу на реєстрацію нерухомого майна, спрощує процес реєстрації нерухомості;
- 2) встановлено правила проведення технічної інвентаризації, а саме передбачено, що зазначена процедура проводиться перед прийняттям в експлуатацію завершених будівництвом об'єктів, у тому числі після проведення реконструкції та капітального ремонту.

Тобто не є необхідним здійснювати технічну інвентаризацію при укладанні кожної угоди купівлі-продажу, дарування та інших операціях зміни власника об'єкта нерухомості, що спрощує і скорочує процедуру реєстрації права власності. Негативною стороною норми є те, що **немає належного підтвердження відповідності об'єкта нерухомості всім технічним вимогам та нормам**. Якщо у покупця виникають сумніви щодо технічного стану квартири (незаконне перепланування), то він може звернутись до БТІ з проханням провести інвентаризацію квартири, яку він має намір купити. Отже, для Продавця нерухомості складаються більш сприятливі умови, ніж для Покупця;

- 3) наділення нотаріусів повноваженнями державного реєстратора прав на нерухоме майно, які виникають у результаті вчинення нотаріальних дій, що спрямовано на мінімізацію часу, витраченого на реєстрацію нерухомого майна.

Але застосування вказаних норм на практиці є проблематичним, оскільки **нотаріуси зобов'язані заплатити за навчання, підключення до Єдиного реєстру та користування ним**. Згідно з чинним законодавством нотаріуси не мають права відмовити клієнту у вчиненні нотаріальних дій, але можуть витребувати додаткові документи. Тому з метою зниження витрат, на підставі зазначеної норми, нотаріуси направляють клієнтів до Державного реєстру для отримання необхідних

документів, що призводить до додаткових матеріальних та часових втрат осіб на реєстрацію власності.

Наступним нормативно-правовим актом, спрямованим на спрощення реєстрації прав юридичної особи на нерухоме майно, є Закон України «Про внесення змін до статті 16 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 06.09.2012 № 5206-VI. Законом спрощено процедуру державної реєстрації права власності на будівлю або споруду з одночасним набуттям речових прав на земельну ділянку, на якій вони розташовані. Встановлено, що у разі виникнення, переходу або припинення права власності на будівлю або споруду з одночасним виникненням, переходом або припиненням речових прав на земельну ділянку, на якій вони розташовані, подається одна заява про державну реєстрацію прав та їх обтяжень на такі об'єкти. Зазначені зміни зменшують документообіг на підприємстві та сприяють скороченню часу на опрацювання заяв щодо реєстрації нерухомості в органах влади.

1.3. Спрощення порядку прийняття в експлуатацію господарських будівель і споруд.

Наказом Міністерства регіонального розвитку та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Порядку прийняття в експлуатацію індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, прибудов до них, громадських будинків та будівель і споруд сільськогосподарського призначення I та II категорій складності, які збудовані без дозволу на виконання будівельних робіт, і проведення технічного обстеження їх будівельних конструкцій та інженерних мереж» №95 від 19.03.2013 р. [16] затверджено новий порядок спрощеної процедури прийняття в експлуатацію господарських (присадибних) будівель і споруд, прибудов до них, споруд сільськогосподарського призначення I та II категорій складності, які збудовані без дозволу на виконання будівельних робіт. Переваги цього Порядку полягають у тому, що спрощений порядок введення в експлуатацію об'єктів нерухомості, на відміну від загального порядку, не потребує розробки та затвердження проектної документації і істотно скорочує коло дозвільних документів та погоджень, зменшує матеріальні та часові витрати на введення в експлуатацію об'єктів нерухомості. Так, прийняття в експлуатацію об'єктів, згідно з нормами Порядку, здійснюється безоплатно територіальними органами Держархбудінспекції України протягом 10 робочих днів з дня подання заяви власниками (користувачами) земельних ділянок, на яких розміщені такі об'єкти (до набрання чинності Порядку строк розгляду заяви становив 30 днів).

Таким чином, протягом 2012 – 2013 рр. було прийнято ряд нормативно-правових актів у сфері започаткування бізнесу (табл. 2.1), спрямованих на зменшення втручання держави в діяльність суб'єктів господарювання. Але деякі нормативно-правові акти в реєстраційній сфері ще мають проблеми, які негативно впливають на бізнес-клімат в країні.

Таблиця 2.1

Напрямки покращення бізнес-середовища в Україні в реєстраційній сфері в 2013 р.

Напрямки покращення	Нормативно-правовий акт, який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
Спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення та спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно» від 04.07.2012 № 5037-VI	значна кількість процедур для реєстрації власності	відсутність підтвердження відповідності об'єкта нерухомості всім технічним вимогам та нормам; відмова нотаріусів від здійснення державної реєстрації прав на нерухоме майно через значну вартість підключення до Єдиного реєстру та використання його даних.
	Закон України «Про внесення змін до статті 16 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 06.09.2012 № 5206-VI		—
Спрощення порядку прийняття в експлуатацію господарських будівель і споруд	Наказ Міністерства регіонального розвитку та житлово-комунального господарства України № 95 від 19.03.2013 р.	значна кількість процедур для реєстрації власності	—
Зменшення кількості документів для започаткування бізнесу	Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо необхідності обов'язкового надання витягів та виписок з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 02.10.2012 р. №5410-VI	значна тривалість та велика кількість процедур реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС та МС	наявність норм в законодавстві щодо необхідності подання виписки з ЄДРПОУ в органи державної влади, незважаючи на її скасування

2. Дозвільна система

В 2013 р. були отримані позитивні результати в дозвільній системі України:

2.1. Зменшення кількості дозволів на здійснення певних видів господарської діяльності.

Спрощення порядку видачі документів дозвільного характеру має на меті Постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 №482 [17]. Вказаною Постановою Кабінет Міністрів України скоротив на 9 пунктів Перелік певних дій щодо провадження господарської діяльності, яка не може провадитися на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства. Види діяльності, виключені з Переліку, наведено в *табл. 2.2*.

Таблиця 2.2

Види господарської діяльності, виключені з Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725

Вид діяльності	Документ, необхідний для здійснення діяльності, до набрання чинності Постанови КМУ №482 (норма НПА)
проведення виставок, змагань тварин, ярмарків, аукціонів, вистав за участю тварин, що мандрують, організація пересувних зоопарків тощо;	спеціальний дозвіл (п.11 Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725)
консервація, реставрація, реабілітація, музеєфікація, ремонт, пристосування пам'яток;	письмовий дозвіл (п.35 Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725)
розміщення реклами на пам'ятках в межах зон охорони таких пам'яток, історичних ареалів населених місць;	узгодження (п.36 Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725)
дії, пов'язані із зміною призначення пам'ятки, її частин та елементів, здійсненням написів, позначок на ній, на її території та в її охоронній зоні;	узгодження (п.37 Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725)
діяльність, пов'язану з утворенням та розміщенням відходів;	спеціальний дозвіл (п.23 Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725)
відновлення земляних робіт;	письмовий дозвіл (п.38 Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725)
проведення робіт на щойно виявлених об'єктах культурної спадщини;	письмовий дозвіл (п.41 Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725)
відведення земельних ділянок, у тому числі тих, що призначаються для сільськогосподарських потреб;	узгодження проекту (п.43 Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725)
зміна землевласника, землекористувача на території пам'яток та в їх охоронних зонах, на охоронюваних археологічних територіях, в історичних ареалах населених місць.	узгодження (п.44 Постанови КМУ від 25.08.2010 р. №725)

Впровадження зазначених норм, з позиції дерегулювання економіки, зменшило адміністративне навантаження на суб'єктів господарювання, спростило умови та зменшило необхідний час на оформлення документації для здійснення наведених видів господарської діяльності, тобто створило сприятливі умови для входження в бізнес суб'єктів господарювання.

У 2013 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру, які повинні

одержувати оператори ринку харчових продуктів» №442-VII від 05.09.2013 р. [18], який має на меті скорочення часових та матеріальних витрат операторів ринку харчових продуктів на отримання дозволів.

Закон України №442-VII скорочує кількість документів дозвільного характеру, які повинні одержувати оператори ринку харчових продуктів (табл. 2.3), що значно спрощує умови їх діяльності.

Таблиця 2.3

**Скасовані Законом України №442-VII дозвільні документи
у сфері харчування та торгівлі**

Назва дозвільного документу	Нормативно-правовий акт, який встановлював необхідність отримання дозвільного документа
ветеринарне свідоцтво або ветеринарна довідка для реалізації продуктів лову з метою їх переробки	Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 06.02.2003 № 486-IV
довідка про санітарно-технічний стан виробництва і безпеки праці;	Закон України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» від 19.12.1995 № 481/95-ВР
сертифікат на продукти бджільництва, які вивозяться за межі України	Закон України «Про бджільництво» від 22.02.2000 № 1492-III
ветеринарне свідоцтво або ветеринарна довідка для реалізації харчової продукції	Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 06.02.2003 № 486-IV
свідоцтво виробника про якість харчової продукції для її реалізації	Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 06.02.2003 № 486-IV
сертифікат на продукти харчування, продовольчу сировину та питну воду, а також супутні матеріали, що контактують з ними під час виробництва, зберігання, транспортування і реалізації	Закон України «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання» від 14.01.1998 № 15/98-ВР
висновок державної санітарно-гігієнічної експертизи у разі, якщо продукт лову реалізується або направляється на переробку вперше	Закон України «Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них» від 06.02.2003 № 486-IV
атестат виробництва молока, молочної сировини і молочних продуктів	Закон України «Про молоко та молочні продукти» від 24.06.2004 № 1870-IV

Разом з тим, **реалізація змін, внесених Законом України №442-VII, може негативно позначитися на безпечності та якості харчових продуктів, отже, на здоров'ї споживачів.**

Таким чином, Закон України №442-VII зменшує витрати часу та матеріальні витрати суб'єкта господарювання на отримання дозволів у сфері реалізації харчових продуктів, що сприяє покращенню умов господарювання в Україні.

2.2. Зменшення документообігу на підприємстві.

Наказом Державної служби статистики «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Державного комітету статистики України від 17 лютого 1998 року №74 «Про затвердження типової форми первинного обліку роботи службового легкового автомобіля та Інструкції про порядок її застосування» №95 від 19.03.2013 р. [19] скасована типова форма №3 «Подорожній лист службового легкового автомобіля». Вказаний Наказ було прийнято на виконання положень Закону України №3565-VI від 05.07.2011 р. щодо скасування обов'язкової наявності у водія дорожнього (маршрутного) листа. Відміна необхідності заповнення подорожнього листа має скоротити обсяги паперової документації на підприємстві, час на її заповнення. Але Мінінфраструктури наголошують, що скасування форми є недоцільним, оскільки її використання задовольняє потреби підприємств щодо обліку робочого часу водія, витрат і списання палива. Варто відмітити і ту деталь, що незважаючи на скасування вимоги наявності у водія дорожнього (маршрутного) листа, згідно з додатком до Постанови КМУ №207 від 25.02.2009 р. він залишається в числі тих, які необхідно мати для здійснення перевезення вантажу автомобільним транспортом у внутрішньому сполученні. Для вирішення вказаного питання Головним управлінням Міндоходів у Сумській обл. в Листі №1244/10/11-009 від 19.06.2013 р. пропонується використовувати форму №3 подорожнього листа для списання фактично використаних пально-мастильних матеріалів, яка скасована Наказом Держслужби статистики №95.

Таким чином, скасування Наказом Держслужби статистики №95 від 19.03.2013 р. форми №3 «Подорожній лист службового легкового автомобіля» має неоднозначні наслідки: з одного боку – зменшення документообігу на підприємстві, скорочення витрат часу на заповнення паперової документації, з іншого – **поява проблеми підтвердження витрат палива при перевезенні вантажу, що фактично погіршило умови діяльності суб'єктів господарювання.**

2.3. Лібералізація порядку отримання адміністративних послуг.

З метою створення зручних і сприятливих умов отримання адміністративних послуг громадянами, суб'єктами господарювання Кабінетом Міністрів України було прийнято Постанову «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг» від 03.01.2013 р. №13 [20] та Постанова КМУ «Про затвердження Примірного положення про центр надання адміністративних послуг» від 20.02.2013 р. №118 [21], якою визначається порядок отримання адміністративних послуг через Єдиний державний портал адмінпослуг. Тобто для отримання дозволів, ліцензій, довідок суб'єкту господарювання не потрібно звертатися до державних органів, достатньо оформити відповідну заяву на сайті Єдиного державного порталу адміністративних послуг. Запровадження вказаного порталу дозволить скоротити витрати часу суб'єкта господарювання на відвідування дер-

жавних органів для оформлення необхідного для здійснення господарської діяльності дозволу.

Оскільки в Україні не всі місцевості мають доступ до Інтернету, з метою належного надання адміністративних послуг прийнято Постанову КМУ «Про затвердження Примірного положення про центр надання адміністративних послуг» від 20.02.2013 р. № 118, яка має на меті утворення центрів надання адміністративних послуг та регулювання їхньої діяльності.

Отже, прийняття Постанови КМУ №13 та Постанови КМУ №118 має наслідком скорочення строку отримання адміністративних послуг та кількості відвідувань центрів надання адміністративних послуг, спрощення процедури отримання адміністративних послуг та поліпшення якості їх надання.

Отже, протягом 2013 р. набрав чинності ряд нормативно-правових актів у дозвільній сфері (табл. 2.4), спрямованих на спрощення діяльності суб'єктів господарювання. Але деякі з нормативно-правових актів у дозвільній сфері мають проблеми, які негативно впливають на бізнес-клімат в країні.

Таблиця 2.4

Напрямки покращення бізнес-середовища в Україні в дозвільній сфері в 2013 р.

Напрямки покращення	Нормативно-правовий акт, який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
1	2	3	4
Зменшення документообігу на підприємстві (скасування форми №3 «маршрутний лист»)	Наказ Державної служби статистики «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Державного комітету статистики України від 17 лютого 1998 року № 74» №95 від 19.03.2013 р.	—	1) використання форми №3 задовольняє потреби підприємств щодо обліку робочого часу водія, витрат на пальне для автомобіля; 2) вимога законодавства щодо наявності заповненої форми №3 при перевезенні вантажу автомобільним транспортом у внутрішньому сполученні.
Лібералізація порядку отримання адміністративних послуг	Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг» від 3.01.2013 р. №13	значні часові витрати на отримання дозволів	недостатність інформації щодо порядку отримання адміністративних послуг
Спрощення порядку отримання	Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до	значні часові витрати на отримання дозволів	дозволи, які було відмінено, не були масово розповсюдженими

Закінчення табл. 2.4

1	2	3	4
дозвільних документів	переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства» від 26.06.2013 №482		
	Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру, які повинні одержувати оператори ринку харчових продуктів №442-VII від 05.09.2013 р.		захист безпечності та якості харчових продуктів

3. Лібералізація оподаткування

3.1. Створення сервісу «Електронний кабінет платника податків» (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.12.2012 р. №1007-р [22]).

Документ розширює перелік послуг, що надаються органами державної податкової служби платникам податків з використанням електронного сервісу. Розпорядження КМУ №1007 вирішує проблему великих витрат часу платників на подання декларацій в органи Міністерства доходів та зборів. Електронний сервіс створюється з метою надання платникам податків можливості працювати з органами державної податкової служби у режимі реального часу з використанням електронного цифрового підпису на безоплатній основі.

Прийняття вказаного документу має низку переваг для суб'єктів господарювання з позиції дерегулювання їх діяльності: скорочення часу на подання податкової звітності та взаємодію з органами державної податкової служби з питань отримання інформації про стан розрахунків з бюджетами та коригування (уточнення) показників податкової звітності, безкоштовне користування електронним сервісом «Електронний кабінет платника податків», зменшення кількості особистих відвідувань органів Міндоходів.

Розпорядження КМУ №1007 спрощує процедуру подання звітності в органи Міністерства доходів та зборів, а також отримання від вказаних органів необхідної інформації, тобто спрощує умови ведення бізнесу в Україні.

3.2. Зменшення документообігу на підприємстві.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо обліку та реєстрації платників податків та удосконалення деяких положень» від 24.10.2013 р. № 657-VII [23] скасовується необхідність отримання свідоцтв про реєстрацію платника ПДВ та єдиного податку. Замість вказаних документів вводиться витяг (довідка) із відповідних реєстрів платників податків. Вказані витяги з реєстру платників ПДВ або єдиного податку платник може отримати безкоштовно за поданою заявою до органу Міністерства доходів. Витяг діє до внесення змін до реєстру.

З позиції дерегулювання економіки, заміна свідоцтва платника податку на витяг з реєстру спрощує умови діяльності суб'єктів господарювання, оскільки отримання виписки з реєстру не є обов'язком платника податку. Причому при проведенні перевірок посадові (службові) особи контролюючого органу не мають права вимагати у платника податків отримувати витяг із відповідного реєстру про взяття такого платника податків на облік. Таким чином, скорочуються витрати часу суб'єкта господарювання на отримання документів.

Разом з тим, **заміна свідоцтва платника податку на виписку з реєстру також має негативні наслідки.** Так, до 31.12.2013 р. платник ПДВ зобов'язаний розміщувати копії Свідоцтва в доступних для огляду місцях з метою надання інформації контрагентам, що вказаний суб'єкт є платником ПДВ. **Встановлення права отримання виписки призводить до неможливості документального підтвердження факту того, що контрагент є платником ПДВ,** і виконання договору ним не призведе до виникнення штрафних санкцій, наприклад, внаслідок визначення податкового кредиту по операції із суб'єктом господарювання, який не є платником ПДВ. Для запобігання виникнення вказаної ситуації Законом передбачене безкоштовне користування реєстром платників ПДВ через мережу Інтернет. Але в Україні є райони з обмеженим доступом до мережі Інтернет. В цьому разі свідомим платникам ПДВ необхідно буде отримувати витяг з реєстру платників ПДВ, що вимагає певних витрат часу та нівелює ефект від заміни свідоцтва платника ПДВ на виписку з реєстру.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо обліку та реєстрації платників податків та удосконалення деяких положень» від 24.10.2013 р. № 657-VII скасовано норму ПКУ щодо надання повноважень Кабінету Міністрів України на визначення порядку обліку прибутку, отриманого від впровадження енергоефективних заходів. З набранням чинності Закону, платники податку на прибуток застосовують порядок, передбачений п.152.11 ст.152 ПКУ. Отже, Законом ліквідовано норму непрямої дії.

3.3. Зниження податкового навантаження.

Зменшенню податкових платежів підприємства сприяє норма Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо обліку та реєстрації

платників податків та удосконалення деяких положень» від 24.10.2013 р. №657-VII [17] (що вносить зміни до абз. 2 п. 188.1 ПКУ), згідно з яким в базу оподаткування ПДВ не включаються суми неустойки (штрафів та/або пені), що отримані платником податку внаслідок невиконання або неналежного виконання договірних зобов'язань. Тим самим здійснюється захист інтересів кредиторів шляхом протидії вимивання їх обігових коштів.

3.4. Спрощення порядку постановки на облік платників податків.

Згідно з чинним законодавством банк повинен повідомити орган Міністерства доходів і зборів про відкриття рахунку платника податку протягом 3 робочих днів. В цей період підприємство не має права списувати кошти з такого рахунку, тобто в повному обсязі здійснювати господарську діяльність. Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо обліку та реєстрації платників податків та удосконалення деяких положень» від 24.10.2013 р. №657-VII скорочено вказаний термін: з 01.01.2014 р. повідомлення банками буде надсилатися не пізніше наступного робочого дня (пп. 69.2 ПКУ). В такий же строк Міндоходів буде оприлюднювати дані про взяття на облік рахунків платників податків (пп. 69.3 ПКУ) на єдиному державному реєстраційному веб-порталі юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців та власному офіційному веб-сайті. Всі платники матимуть вільний і безкоштовний доступ до зазначених ресурсів (пп. 63.13 ПКУ). Вказані зміни приносять термін реєстрації підприємства.

3.5. Лібералізація реєстрації платником ПДВ

Відповідно до змін, внесених до статті 183.8 згідно із Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо обліку та реєстрації платників податків та удосконалення деяких положень» від 24.10.2013 р. №657-VII, при започаткуванні бізнесу добровільно зареєструватися платником ПДВ можна без наявності оподаткованих операцій. Це означає, що суб'єкт господарювання може в будь-який момент за своїм бажанням стати платником ПДВ, отже, формувати податковий кредит та отримувати бюджетне відшкодування.

3.6. Удосконалення порядку відшкодування податку на додану вартість.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо фінансових векселів» від 04.07.2013 р. №407-VII [24] запроваджено новий фінансовий інструмент – фінансовий казначейський вексель (може бути у паперовому або електронному вигляді), що буде використовуватися під час оформлення бюджетної заборгованості, включаючи оформлення платежів з відшкодування ПДВ. Платникам податків надається можливість одержати бюджетне відшкодування суми ПДВ шляхом отримання фінансового казначейського векселя строком обігу до 5 років, з дохідністю, що не перевищує 5% річних. При цьому сума ПДВ, що підлягає відшкодуванню, поділяється на рівні частини, на кожен з яких видається окремий фінансовий казначейський вексель із строком платежу один, два, три, чотири та п'ять років.

Оскільки в країні існує проблема із затримкою бюджетного відшкодування ПДВ, позитивним аспектом впровадження векселів є можливість продажу підприємством фінансових казначейських векселів та більш швидкого отримання необхідних грошових коштів. Але в цьому разі вказаний фінансовий інструмент має бути досить ліквідним. Якщо ліквідність ринку не буде забезпечено, а дисконт перевищуватиме 25%, при продажі векселів суб'єкти господарювання отримують збитки.

Наступним ризиком казначейських векселів з позиції підприємства є значний рівень інфляції. Якщо інфляція буде перевищувати відсоток річних (за вирахуванням податку на прибуток підприємств, який нараховується на суму доходів від процентів згідно з п.137.18 ст.137 ПКУ), який нараховується на вартість цінного паперу, з часом сума бюджетного відшкодування знеціниться.

Законом №407-VII визначено, що порядок видачі, обігу, обліку та сплати за фінансовими казначейськими векселями, виданими відповідно до ПКУ, затверджується Кабінетом Міністрів України. Можливою є ситуація такого трактування норм Закону Кабінетом Міністрів України у своїх інтересах і на шкоду інтересам суб'єктів господарювання.

Отже, в теоретичному плані Закон України № 407 вирішує проблему існування тривалої заборгованості з відшкодування ПДВ. Але **застосування норм Закону на практиці виявило норми, які заважають ефективному виконанню завдань дерегулювання економіки України (отримання фінансових казначейських векселів характеризується високим рівнем ризику втрати грошових ресурсів).**

3.7. Спрощення процедури сплати податку на нерухоме майно.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо об'єктів нерухомості» від 04.07.2013 р. № 403-VII [25] оновлено процедуру сплати податку на нерухомість, зокрема:

- 1) обчислення суми податку для фізичних осіб згідно з нормами Закону здійснюється контролюючим органом не за місцезнаходженням об'єкта нерухомості, а за місцем реєстрації її власника; перехід від обліку за об'єктом до обліку за суб'єктом податкових відносин вирішує проблему складності узгодження суми податку та сплати його в повному обсязі до відповідного місцевого бюджету в разі розташування об'єкта нерухомості не за місцем проживання її власника;
- 2) збільшено строк подання декларації для обчислення податку на нерухомість юридичними особами на 20 діб.

3.8. Лібералізація порядку сплати авансових внесків з податку на прибуток підприємств.

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо об'єктів нерухомості» від 04.07.2013 р. № 403-VII [25] внесено корективи у порядок сплати авансових внесків з податку на прибуток:

- 1) для платників податків, які сплачують авансові внески, збільшений базовий (звітний) податковий період до одного року; тобто платники податку звільняються від обов'язку подання квартальної звітності з податку, що скорочує витрати часу підприємства на ведення податкового обліку;
- 2) передбачена можливість зменшувати суму авансових внесків з податку на прибуток на суму сплачених авансових внесків при виплаті дивідендів; також встановлений механізм перенесення суми перевищення авансових внесків при виплаті над сумою авансових внесків з цього податку на наступний період.

Але Листом Міністерства доходів і зборів України №17802/7/99-99-19-03-02-17 від 12.09.2013 р. [26] надано роз'яснення щодо застосування механізму коригування (зменшення) суми щомісячних авансових внесків на суму сплачених дивідендів. А саме, визначено, що ПКУ не передбачено зменшення авансових внесків протягом року, тому платники податку на прибуток підприємств мають право здійснити таке зменшення за результатами декларування за рік. **Таке відстрочення коригування податкових зобов'язань платника податку вимиває обігові кошти підприємств протягом року, не дозволяє вкладати власні кошти у здійснення діяльності.**

Отже, прийняття Закону України № 403-VII має наслідком скорочення витрат часу на ведення обліку з податку на прибуток підприємств, зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що є одним із завдань дерегуляції економіки України.

Разом з тим, **існування системи авансових платежів обтяжує умови діяльності суб'єктів господарювання, оскільки призводить до:**

- 1) зменшення податкового періоду платника податку, адже авансова сплата податку на прибуток здійснюється кожен місяць. Це призводить до **збільшення необхідного часу суб'єкта господарювання на нарахування та сплату податку до бюджету.**
- 2) **відсутності залежності суми сплаченого податку від бази оподаткування поточного податкового періоду**, адже сума податкових зобов'язань платника податку залежить від оподаткованого прибутку попереднього звітного податкового року.

Тобто якщо платник податку має нижчий фінансовий результат діяльності в звітному році, ніж в попередньому (в якому обсяг доходу склав 10 мільйонів гривень), він сплачує більші податкові зобов'язання з податку на прибуток та в коротші терміни, ніж звичайний платник податку. Також може виникнути ситуація авансової сплати податку на прибуток в січні та в лютому наступного податкового року після декларування обсягу доходу в 10 млн грн збитковими підприємствами, адже звільнення від сплати податку збиткове підприємство отримує лише за наслідками першого кварталу наступного податкового року.

3.9. Введення трансфертного ціноутворення.

З вересня 2013 р. в Україні згідно із Законом «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення» від 04.07.2013 № 408-VII [27] введено в дію систему трансферного ціноутворення, якою визначається порядок встановлення ціни товарів чи послуг.

Введення трансфертного ціноутворення в Україні має низку позитивних наслідків. Так, згідно з нормами ПКУ суб'єкт господарювання був зобов'язаний визначати звичайні ціни за контрольованими операціями незалежно від суми таких операцій. Законом передбачено визначення трансфертних цін лише при проведенні контрольованих операцій, обсяг яких з кожним контрагентом складає більше 50 млн грн на рік. Це означає, що визначення податкових зобов'язань з контрольованих операцій на суму до 50 млн грн за рік буде здійснюватись, виходячи з договірної вартості товарів (послуг). Також суб'єкт господарювання не зобов'язаний визначати звичайні ціни по операціям з постачання імпортованих товарів (до введення трансфертного ціноутворення база оподаткування не могла бути нижчою за митну вартість товарів, після внесення змін до ПКУ база дорівнює договірній вартості товару) та постачання виробничих або невиробничих засобів, інших товарів/послуг без оплати, з частковою оплатою, у межах обміну, у межах дарування, у рахунок оплати праці фізичним особам, які перебувають у трудових відносинах із платником податку, пов'язаний з постачальником особи, суб'єкту господарювання, який не зареєстрований платником податку, іншим особам, які не зареєстровані платниками податку. Застосування вказаних норм спрощує ведення податкового обліку на підприємстві, оскільки сприяє скороченню витрат часу на розрахунок звичайних цін та проведення порівняння ціни операції з розрахованими цінами.

Законом введено інститут симетричного коригування, застосування якого дозволяє контрагенту, який відображає в податковому обліку витрати по операції, зменшити свої податкові зобов'язання за рахунок збільшення витрат у разі збільшення доходу його контрагента внаслідок неправильного визначення цін.

Але Закон містить норми, які негативно впливають на діяльність суб'єктів господарювання. Так, нормативно-правовим актом не визначено перехідного періоду для застосування нововведень. Незважаючи на передбачення штрафних санкцій за порушення норм трансфертного ціноутворення, що дорівнюють 1 гривні, **вказане зменшення фінансової відповідальності не поширюється на п.120.3 ПКУ.**

Недоліком прийнятого Закону є **введення необхідності подання суб'єктом господарювання обов'язкової документації про проведені ним протягом року контрольовані операції, що збільшує витрати часу підприємства на ведення податкового обліку, збільшує документообіг на підприємстві.** Також станом на 01.01.2014 р. відсутні методичні рекомендації щодо застосування методів

трансфертного ціноутворення, що в разі помилкового визначення методу може призвести до притягнення до фінансової відповідальності.

Законом **не встановлено вичерпного переліку факторів для визначення зіставності характеристик ринків товарів** (робіт, послуг) (пп. 39.2.2.9, п. 39.2, ст. 39 ПКУ), вичерпного переліку умов визначення зіставності кредитних договорів (договорів позики), договорів поруки чи поручительства, що впливають на розмір процентної ставки (винагороди) за відповідним договором (пп. 39.2.2.11, п. 39.2, ст. 39 ПКУ), вичерпного переліку показників визначення зіставності умов для розрахунку ринкового діапазону цін товару (роботи, послуги) згідно з методом порівняльної неконтрольованої ціни (пп. 39.3.3.2, п. 39.3, ст. 39 ПКУ). Отже, можливим є доповнення наведених переліків додатковими факторами/умовами, що ускладнить визначення трансфертної ціни операції.

Порядок розрахунку та застосування ринкового діапазону цін та ринкового діапазону рентабельності затверджується не нормами ПКУ, а Постановами Кабінету Міністрів України, що несе в собі можливість прояву корупції.

Таким чином, у сфері оподаткування протягом 2012 – 2013 рр. набрали чинності ряд нормативно-правових актів, спрямованих на дерегулювання діяльності суб'єктів господарювання **Але у сфері оподаткування залишилися ще проблеми, які створюють несприятливі умови ведення господарської діяльності підприємствами України** (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Напрямки покращення бізнес-середовища в Україні у сфері оподаткування в 2013 р.

Напрямки покращення	Нормативно-правовий акт, який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
1	2	3	4
Зменшення документо-обігу на підприємстві	Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо обліку та реєстрації платників податків та удосконалення деяких положень» від 24.10.2013 р. № 657-VII	- високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання, - значні витрати часу на ведення податкового обліку	відсутність вільного доступу до документів, що підтверджують реєстрацію суб'єкта господарювання платником ПДВ
Зниження податкового навантаження			
Спрощення порядку постановки на облік платників податків			
Лібералізація реєстрації платником ПДВ			
Спрощення процедури сплати податку на нерухоме майно	Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу	значна кількість податкових платежів протягом року	високий рівень ризику настання адміністративної та фінансової відповідальності

Закінчення табл. 2.5

1	2	3	4
Лібералізація порядку сплати авансових внесків з податку на прибуток підприємств	України та інших законів України щодо об'єктів нерухомості» від 04.07.2013 р. № 403-VII		
Удосконалення порядку відшкодування ПДВ	Закон України «Про внесення змін до ПКУ та деяких інших законів України щодо фінансових векселів» від 04.07.2013 р. №407-VII	високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання	- отримання збитків від продажу векселя; - несвоєчасне отримання бюджетного відшкодування; - можливість знецінення суми відшкодування через високий рівень інфляції.
Створення сервісу «Електронний кабінет платника податків»	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.12.2012 р. №1007-р	значні витрати часу на ведення податкового обліку	недоступність сервісу для платників, які розташовані в місцевостях, де відсутній доступ до Інтернету
Скорочення витрат часу на розрахунок звичайних цін та проведення порівняння ціни операції з розрахованими цінами	Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення» від 04.07.2013 № 408-VII	значні витрати часу на ведення податкового обліку	- збільшення витрат часу на подання обов'язкової документації про проведені протягом року контрольовані операції; - відсутність перехідного періоду перед застосуванням змін; - високий ризик настання фінансової відповідальності за порушення норм законодавства

4. Зовнішньоекономічна діяльність.

У 2013 р. в Україні в цьому напрямі було прийнято нормативно-правові акти, які посилюють регулюючі процеси. Так, Постановою НБУ від 14.11.2013 р. № 453 [28] продовжено обов'язковість продажу 50% надходжень іноземної валюти. Також Постановою продовжена дія вимоги про 90-денний термін розрахунків за імпортерами та експортерами операціями. Вказані норми негативно впливають на ведення бізнесу в Україні, оскільки позбавляють суб'єкта господарювання можливості продажу валюти при більш прийнятному курсі, або її використання в розрахунках з імпортерами. В останньому випадку підприємство повинно продати 50% отриманої валюти та купити валюту для проведення оплати за імпортерну продукцію. В цьому

разі різниця в курсах валют складає прямі витрати бізнесу, знижує стимули до проведення експортно-імпортних операцій.

5. Розвиток малого бізнесу.

Покращення у сфері малого бізнесу стало можливим завдяки реалізації низки заходів. Зокрема:

5.1. Спрощення процедури реєстрації платників податків.

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» щодо спрощення реєстрації осіб як платників податків» від 05.09.2013 № 441-VII [29] та Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо реєстрації осіб як платників податків» від 05.09.2013 № 443-VII [30] передбачають можливість подання заяви про добровільну реєстрацію платника ПДВ або обрання спрощеної системи оподаткування державному реєстратору, що подається для проведення реєстрації юридичної особи або фізичної особи – підприємця. Тобто суб'єкту господарювання не потрібно звертатися до органів податкової служби із заявою про реєстрацію платником єдиного податку або платником ПДВ. Вказані реєстраційні заяви як додатки до реєстраційної картки така особа надає Державному реєстратору, який, у свою чергу, надсилає електронну заяву до контролюючих органів. Проте, ця норма стосується тільки тих платників податків, які уклали договір з податковою службою про визнання електронних документів.

Зміни до порядку реєстрації суб'єкта господарювання на спрощеній системі оподаткування також передбачені Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо обліку та реєстрації платників податків та удосконалення деяких положень» від 24.10.2013 р. №657-VI. А саме вказаним Законом скорочено термін прийняття рішення органом Міністерства доходів і зборів про реєстрацію суб'єкта господарювання платником єдиного податку: до 21.12.2013 р. вказаний термін складає 5 робочих днів, з набранням чинності вказаного Закону – 2 робочих дня.

Прийняття Закону України № 441-VII, Закону України №443-VII, Закону України № 657-VI скорочує тривалість процедури реєстрації суб'єкта господарювання платником єдиного податку та ПДВ, отже, спрощує умови започаткування підприємницької діяльності.

5.2. Лібералізація умов перебування суб'єктів господарювання на спрощеній системі оподаткування (Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів» від 20.11.2012 № 5503-VI [31], набрав чинності 01.01.2013 р.).

З 2013 р. відмінено критерій щодо середньооблікової кількості працівників, що не перевищує 50 осіб для платників єдиного податку шостої групи і 20 осіб для платників єдиного податку п'ятої групи. Надання можливості суб'єктам господарювання

використовувати працю необмеженої кількості працівників сприяє не тільки виконанню завдань з дерегулювання економіки (впровадження вказаної норми спрощує умови для ведення господарської діяльності), але й сприяє забезпеченню ефективної зайнятості.

Треба зауважити, що для інших груп платників єдиного податку (1 – 4 групи) критерій щодо максимальної кількості працівників не було відмінено, що залишається одним з проблемних питань спрощеної системи оподаткування з позиції дерегулювання економіки.

5.3. *Зниження рівня податкового навантаження на суб'єктів малого бізнесу (Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів» від 20.11.2012 № 5503-VI [31], набрав чинності 01.01.2013 р.).*

Вказаним Законом змінено редакцію пп. 293.3.2 п. 293.3 ПКУ, в якій ставки єдиного податку для платників шостої групи знижені з 7% (при сплаті ПДВ) та 10% (при включенні ПДВ до складу єдиного податку) доходу до 5% та 7% доходу відповідно. Зменшення ставок податку, отже й рівня податкового навантаження, сприяє збереженню обігових коштів суб'єктів малого підприємництва, стимулює до розширення діяльності.

5.4. *Збільшення податкового періоду для деяких платників єдиного податку.*

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів» від 20.11.2012 № 5503-VI (набрав чинності 01.01.2013 р.) збільшено податковий період до одного року для платників єдиного податку другої групи. Отже, платники податку звільняються від обов'язку подання квартальної звітності з податку, що скорочує витрати часу підприємства на ведення податкового обліку.

5.5. *Пом'якшення податкового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання (Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів» від 20.11.2012 № 5503-VI, набрав чинності 01.01.2013 р.).*

Міністерством доходів і зборів України з 2013 р. запроваджено новий вид перевірки – електронна, що проводиться на підставі заяви, представленої платником податків органу Міндоходів, в якому він перебуває на обліку. За результатами електронної перевірки податкові зобов'язання податковим органом не донараховуються і штраф не накладається. Однак у порядку, встановленому п. 50.1 ПКУ з відповідними доповненнями, внесеними Законом № 5503, платник податків, що пройшов електронну перевірку, зобов'язаний подати уточнюючий розрахунок.

Електронна перевірка буде проводитися щодо платників податків, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, з 1 січня 2014 року. З 1 січня 2015 року послуга буде доступна для всіх представників малого та се-

реднього бізнесу, що працюють на загальній системі оподаткування. А з 1 січня 2016 року – для всіх категорій платників податків.

Впровадження електронної перевірки спрощує умови ведення господарської діяльності, оскільки:

- 1) знижує ймовірність настання адміністративної та фінансової відповідальності після проведення планової або позапланової виїзної перевірки; суб'єкт малого бізнесу може перевірити правильність нарахування податку та подати уточнюючий розрахунок при виявленні помилок, тим самим зменшуючи ймовірність сплати штрафних санкцій після проведення інших видів податкових перевірок;
- 2) зменшує витрати часу на проведення самоконтролю; оскільки перевірка проводиться дистанційно, платнику єдиного податку не потрібно витрачати час на відвідування контролюючого органу. Також здійснення вказаної перевірки зменшує час суб'єкта господарювання на проведення самоконтролю за правильністю нарахування єдиного податку.

Разом з тим, подати заяву до державної податкової інспекції щодо проведення електронної перевірки мають право лише платники податку з незначним ступенем ризику, тобто **використати переваги введення електронної перевірки зможе лише незначна кількість суб'єктів господарювання.**

Отже, запровадження електронної перевірки платника податків зменшує ризик сплати штрафних санкцій та притягнення до адміністративної відповідальності суб'єктів малого бізнесу.

5.6. *Полегшення ведення податкового обліку фізичними особами – підприємцями, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичними особами, які провадять незалежну професійну діяльність (Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення» від 16.09.2013 р. №481 [32]).*

Для створення сприятливих умов ведення бізнесу Міністерством доходів і зборів України прийнято Наказ, який передбачає введення спрощеної форми Книги обліку доходів і витрат для фізичних осіб – підприємців. Нова форма Книги обліку доходів і витрат складається з 9 граф (замість 12 граф згідно з Наказом ДПАУ від 24.12.2010 р. №1025), в порівнянні з минулою формою документа з Книги виключено графи для обліку залишків та руху товарів. Отже, Книгою обліку доходів та витрат не передбачено проведення фізичними особами – підприємцями інвентаризації залишку товарів на початок та кінець року, що спрощує процедуру її ведення.

Наказом №481 не передбачена вимога ведення Книги обліку особами, які перебувають у трудових відносинах із самозайнятою особою. Тобто самозайнятій осо-

бі необхідно зареєструвати та вести тільки одну Книгу, що спрощує податковий облік.

Наказом передбачено право платника на ведення Книги обліку доходів та витрат в електронному вигляді, що сприяє зменшенню у підприємця документообігу в паперовому вигляді.

В цілому, Наказ №481 пом'якшує умови діяльності фізичних осіб – підприємців, які знаходяться на загальній системі оподаткування, шляхом спрощення ведення податкового обліку.

5.7. Спрощення процедури припинення підприємницької діяльності фізичних осіб (Закон України від 02.10.12 № 5412-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врегулювання окремих питань оподаткування» [33]).

Законом передбачено, що у випадку припинення фізичної особи – підприємця, який не має найманих працівників, позапланова перевірка не повинна перевищувати 3 робочих дні при наявності за два останні календарні роки одночасно таких умов: платник податку не зареєстрований як платник податку на додану вартість; платник податку не має відкритих рахунків у банках та інших фінансових установах.

Результатом запровадження вказаної норми є спрощення документальної позапланової перевірки під час здійснення процедури припинення підприємницької діяльності фізичної особи; скорочення термінів (з 5 до 3 робочих днів) проведення таких перевірок.

5.8. Вдосконалення порядку визначення доходів, отриманих від продажу власної сільськогосподарської продукції (Закон України від 02.10.12 № 5412-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врегулювання окремих питань оподаткування»).

У прийнятому законодавчому акті передбачено зміни порядку оподаткування доходів від продажу сільськогосподарської продукції, отриманих безпосередньо фізичною особою – її власником. Так, Закон України № 5412 встановлює, що з 01.01.2013 року при розрахунку оподаткованого доходу в нього не включаються доходи, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції, яка вирощена і оброблена безпосередньо фізичною особою на земельному паї, що не перевищує розмір у два гектари. Якщо ж розмір земельного наділу становить більше двох гектарів, то доходи оподатковуються на загальних підставах. Довідки про розмір земельного паю буде видавати місцева сільська рада. Вказану норму Закону можна коментувати неоднозначно. З одного боку, всі дрібні постачальники сільськогосподарської продукції звільняються від податків, з іншого – це створює неконкурентні умови для виробників середнього та великого розмірів. Можливо, середні та великі виробники будуть мінімізувати податки за допомогою подрібнення земельних ділянок.

5.9. Скасування адміністративної відповідальності за порушення законодавства про ЄСВ.

Листом Пенсійного фонду України №16243/09-10 від 25.06.2013 р. [34] визначено, що фізичні особи – підприємці не можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за порушення законодавства про збір та облік єдиного соцвнеску (ст. 1651 КпАП) та за перешкоджання уповноваженим особам у проведенні перевірок (ст. 18823 КпАП). Пенсійний фонд України пояснив, що Кодексом про адміністративні правопорушення передбачено, що штрафи за недодержання встановлених правил нарахування та сплати ЄСВ накладаються виключно на посадових осіб, якими, як зазначає Пенсійний фонд, фізособи-підприємці не являються. У листі фонд дійшов висновку, що займати певні посади можливо лише у суб'єктів господарювання – юридичних осіб. Фізичні особи, зареєстровані як підприємці без створення юридичної особи, не займають певної посади, а отже, підстав до притягнення їх до адміністративної відповідальності немає.

Отже, у сфері регулювання діяльності малих суб'єктів господарювання протягом 2012 – 2013 рр. було прийнято ряд нормативно-правових актів, результатом виконання яких є спрощення умов ведення бізнесу в Україні малими суб'єктами господарювання. Разом з тим, **у сфері регулювання діяльності малого бізнесу залишилися проблеми, які стримують створення нових суб'єктів малого бізнесу** (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Напрямки покращення бізнес-середовища в Україні у сфері малого підприємництва в 2013 р.

Напрямки покращення	Нормативно-правовий акт, який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
1	2	3	4
Спрощення процедури реєстрації платником податків	ЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» щодо спрощення реєстрації осіб як платників податків» від 05.09.2013 № 441-VII;	значні адміністративні бар'єри розпочинання бізнесу	потребує уточнення, які саме підстави мають зазначатися для добровільної реєстрації платників податку на додану вартість
	ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо реєстрації осіб як платників податків» від 05.09.2013 № 443;		
	ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо обліку та реєстрації платників податків та удосконалення деяких положень» від 24.10.2013 р. №657-VI		відсутні

Закінчення табл. 2.6

1	2	3	4
Скасування адміністративної відповідальності за порушення законодавства про ЄСВ	Лист Пенсійного фонду України №16243/09-10 від 25.06.2013 р.	зменшення грошових витрат малого бізнесу	нерівний підхід до суб'єктів малого бізнесу
Полегшення ведення податкового обліку фізичними особами – підприємцями	Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення» від 16.09.2013 р. №481	зменшення витрат часу на ведення податкового обліку	записи в книгу необхідно вносити кожен день, коли отриманий дохід
Спрощення умов перебування на спрощеній системі оподаткування	Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів» від 20.11.2012 № 5503-VI, набрав чинності 01.01.2013 р.	значні адміністративні бар'єри розпочинання бізнесу	розповсюдження новачій щодо спрощення умов діяльності тільки на окремі групи платників єдиного податку
Зниження рівня податкового навантаження на малий бізнес			
Збільшення податкового періоду для деяких платників єдиного податку			
Пом'якшення податкового контролю за діяльністю суб'єктів малого бізнесу			
Спрощення процедури припинення підприємницької діяльності фізичних осіб	Закон України від 02.10.12 № 5412-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врегулювання окремих питань оподаткування»	значні адміністративні бар'єри ліквідації бізнесу	1) порушення умов конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції; 2) виникнення можливості ухилення від оподаткування середніми та великими підприємствами-постачальниками сільськогосподарської продукції шляхом їх поділу на малі підприємства
Вдосконалення порядку визначення доходів, отримані від продажу власної сільськогосподарської продукції			

6. Контрольно-перевірочна робота.

У вказаному напрямі варто виділити заходи з дерегулювання економіки, реалізовані в 2013 р.

6.1. Зменшення витрат часу на подання звітності до органів контрольно-перевірочної діяльності.

Розпорядження КМУ від 07.08.2013 р. №587-р [35] вирішує проблему існування значних операційних витрат і витрат часу на підготовку, подання даних і витрат, пов'язаних з «територіальною прив'язкою» подання звітності до органів контрольно-перевірочної роботи.

Вказаним Розпорядженням визначена Концепція створення та функціонування автоматизованої системи «Єдине вікно подання електронної звітності». Концепція передбачає, що громадяни та підприємства замість подання значної кількості ідентичних звітних даних до різних органів влади та за різними стандартами, матимуть можливість подавати їх один раз і в дистанційному режимі. Натомість між органами влади буде налагоджений автоматичний інформаційний обмін, що дозволить оперативно отримати доступ до даних, необхідних для виконання покладених на них функцій.

У подальшому Розпорядженням КМУ від 17.10.2013 № 809-р [36] було внесено зміни до Розпорядження КМУ від 07.08.2013 р. № 587-р щодо затвердження плану заходів реалізації Концепції створення та функціонування автоматизованої системи «Єдине вікно подання електронної звітності».

Таким чином, запровадження «єдиного вікна» дозволить бізнесу зберегти час та скоротити матеріальні витрати на подання звітності, а також дозволить відмовитися від паперового документообігу.

Спрощення порядку подання фінансової звітності суб'єктами господарювання має на меті також Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. № 419 і розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. №911» № 820 від 07.11.2013 р. [37], яка вирішує питання неспівпадіння подання фінзвітності до органів Міндоходів та статистики.

Фінансова звітність до органів Міністерства доходів і зборів подається протягом 60 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного року. Тому встановлення терміну подання вказаної звітності до органів статистики до 9 лютого наступного за звітним роком призводило до неспівпадіння строків подання звітності до різних контролюючих органів. Постановою КМУ №820 від 07.11.2013 р. змінено терміни подання фінансової звітності до органів статистики: з 9 лютого на 28 лютого наступного за звітним роком, що надає більше часу на складання звітності для платників податку.

Окрім того, Постановою внесено зміни до Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні. Так, Стратегія передбачає перехід до подання фінансової звітності, складеної за міжнародними стандартами, в електронній формі за принципом «єдиного вікна», що сприяє мінімізації часових та матеріальних витрат суб'єкта господарювання на подання звітності до контролюючих органів. Але зазначимо, що **положення Стратегії відносно строків підготовки пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів України у частині регулювання порядку подання фінансової звітності в електронній формі за принципом «єдиного вікна» не виконуються** (наприклад, відповідне внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» до 4 кварталу 2013 р. включно).

Таким чином, Постанова КМУ №820 від 07.11.2013 р. сприяє спрощенню порядку надання фінансової звітності в органи статистики, що є одним із заходів дерегулювання економіки України.

6.2. Захист суб'єктів господарювання від необґрунтованих заходів впливу з боку контролюючих органів.

На вирішення проблеми існування корупції в органах державного нагляду і контролю спрямований Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення обмежень у провадженні господарської діяльності» від 20.06.2013 № 353-VII. [38]

Так, згідно з нормами Закону, контролюючий орган не має права без рішення суду зупинити діяльність підприємства. Якщо контролюючий орган виносить рішення про вжиття інших заходів реагування за результатами перевірок (наприклад, щодо застосування штрафних санкцій, винесення приписів про усунення недоліків тощо), то він зобов'язаний звернутися до суду для підтвердження такого рішення. Отже, з 01.07.2013 р. підтвердити рішення про винесення припису та/або зупинення діяльності підприємства має суд, що безперечно полегшить підприємствам захист своїх прав. Варто зазначити, що зміни, внесені Законом № 353, не поширюються на повноваження податкових, митних органів, фінансової інспекції, правоохоронних та інших органів, визначених ст. 2 Закону України № 877.

Разом з тим, **Закон може призвести до значного перевантаження судів, викликаного необхідністю розглядати кожен випадок обґрунтованості заходів реагування контролюючих органів. За таких обставин існуватиме ризик, що підтвердження судом обґрунтованості рішень суб'єктів владних повноважень набуде формального підходу, що, у свою чергу, негативно позначиться і на загальному рівні захисту прав фізичних та юридичних осіб.**

Таким чином, Закон України №353 спрямований на усунення обмежень у провадженні господарської діяльності шляхом захисту прав суб'єктів господарювання в разі вжиття контролюючим органом окремих заходів реагування за результатами перевірок.

Позитивні результати та невирішені проблеми прийнятих протягом 2012 – 2013 рр. нормативно-правових актів у сфері державного нагляду і контролю наведені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Напрямки покращення бізнес-середовища в Україні у сфері державного нагляду і контролю в 2013 р.

Напрямки покращення	Нормативно-правовий акт, який сприяє покращенню бізнес-середовища	Проблема, визначена в результаті аналізу міжнародних рейтингів, на вирішення якої спрямований НПА	Недоліки прийнятого нормативно-правового акту
Зменшення витрат часу на подання звітності до органів контролюючої діяльності	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.08.2013 р. №587-р	високий рівень корупції	недоступність сервісу для платників, які розташовані в місцевостях, де відсутній доступ до Інтернету
	Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови КМУ від 28 лютого 2000 р. №419 і розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. №911» №820 від 07.11.2013 р.		невиконання строків реалізації заходів, визначених в Додатку до Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні
Захист суб'єктів господарювання від необґрунтованих заходів впливу з боку контролюючих органів.	Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення обмежень у провадженні господарської діяльності» від 20.06.2013 № 353-VII		перевантаження судів; необґрунтованість рішень судів.

Таким чином, протягом 2012 – 2013 рр. на основі прийняття нормативно-правових актів у сфері державного нагляду і контролю було послаблено втручання контролюючих органів у діяльність суб'єктів господарювання в Україні.

Проведений аналіз нормативно-правових актів у сфері дерегулювання економіки довів, що окрім позитивних тенденцій від проведеної політики дерегулювання та відповідного внесення змін до законодавства в 2013 р. існують і деякі неточності та негативні моменти, що заважають займати гідні позиції України у міжнародних рейтингах та набувати позитивних тенденцій у поглядах на проведені реформи вітчизняної спільноти.

З огляду на вирішення проблем у сфері дерегулювання економіки, можна зробити висновок, що в 2013 р. зміни до нормативно-правових актів України були спрямовані на часткове вирішення лише деяких проблем, залишилась значна кількість

Дерегуляторна політика в Україні в 2013 році: оцінка та шляхи поліпшення

невирішених питань у сфері дерегулювання економіки, які стримують діяльність суб'єктів господарювання в Україні (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Проблеми, на вирішення яких спрямовані зміни до законодавства України
у сфері дерегулювання економіки в 2013 р.**

Напрямок дерегулювання економіки	Існуючі проблеми	Спрямованість норм нормативно- правових актів на вирішення проблеми
Реєстраційна система	значна тривалість та велика кількість процедур реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС та МС	+
	зростання вартості реєстрації власності	-
	зменшення частки поверненого капіталу кредиторам та високі витрати підприємств під час процедури банкрутства	-
	низький рівень автоматизації, що проявлено великою кількістю процедур та значним терміном реалізації підключення до електроенергії	-
Дозвільна система та ліцензування	висока вартість процедури отримання дозволу на будівництво	-
Дозвільна система та ліцензування	значна частка видів діяльності, яка підлягає ліцензуванню	-
	необґрунтованість рішень органів ліцензування щодо відмови у наданні ліцензії	-
Податкова політика та оподаткування	високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання	++
	значна кількість податкових платежів протягом року	-
	значні витрати часу на ведення податкового обліку	++
Зовнішньоекономічна діяльність та митне регулювання	значна вартість оформлення експортно-імпортних операцій	-
	відсутність позитивних тенденцій щодо зміни показника «термін проходження митних процедур»	-
Бюджетна система	повна залежність місцевих бюджетів від Державного бюджету	-
Розвиток малого бізнесу	зменшення кількості малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення	+
	зменшення кількості найманих працівників на малих підприємствах України	+
	зменшення частки реалізованої продукції малими підприємствами у загальному обсязі реалізованої продукції	+
	значні адміністративні бар'єри розпочинання бізнесу	+
Державний нагляд (контроль)	високий рівень корупції	++
	зростання кількості перевірок діяльності суб'єктів господарювання	-

Розділ 3

ОЦІНКА ДІЄВОСТІ ЗАХОДІВ ДЕРЕГУЛЯТОРНОГО ХАРАКТЕРУ ЗА ОКРЕМИМИ НАПРЯМАМИ В 2013 р.

У 2013 р. в Україні здійснювалися заходи з дерегулювання економіки, спрямовані на покращення бізнес-клімату в країні. Відповідно було внесено зміни до чинного законодавства щодо зменшення державного впливу на діяльність суб'єктів господарювання. З огляду на необхідність подальшого визначення пріоритетних напрямів дерегулювання економіки особливого значення набуває питання оцінки дієвості вжитих заходів.

Про позитивний вплив політики дерегулювання на умови ведення бізнесу в Україні свідчать результати міжнародних рейтингів. Так, за підсумками рейтингу Світового банку та міжнародної фінансової корпорації «Ведення бізнесу 2014» Україна за 2013 р. покращила свої позиції на 25 пунктів (до 112 місця із 189 країн). Але незважаючи на позитивну динаміку місця України в рейтингу, 112 позиція країни свідчить про наявність проблем у сфері державного регулювання економіки та необхідність продовження реформ.

Дані *табл. 3.1* свідчать, що найбільш результативними в 2013 р. були заходи з дерегулювання економіки за напрямками: дозвільна система у будівництві (за вказаним показником країна підвищила своє місце в рейтингу на 142 позиції), реєстрація власності (місце країни в рейтингу за вказаним показником було підвищено на 52 позиції), отримання кредитів (позиція України в рейтингу за вказаним показником піднялась на 10 сходинок).

Деякі позитивні результати реалізації заходів дерегулювання економіки отримані за напрямками сплата податків та започаткування бізнесу (зростання рейтингу України в індексі на 1 та 3 позиції відповідно). Але незважаючи на підвищення позицій, 164 місце України (зі 189) в рейтингу за зручністю сплати податків свідчить про негативний вплив оподаткування на діяльність суб'єктів господарювання.

Не були результативними заходи з дерегулювання економіки України, реалізовані в 2013 р., за напрямками: захист прав інвесторів (місце України знизилось на 11 позицій у рейтингу в порівнянні з 2012 р.), **підключення до мережі електропостачання** (за показником позиція країни в рейтингу знизилась на 6 пунктів), **банкрутство** (місце України за показником знизилось на 5 позицій в рейтингу), **зовнішня торгівля та виконання зобов'язань по контракту** (за наведеними показниками рейтинг України знизився на 3 позиції). Вказані напрями є проблемними для України як за тенденціями їх зміни, так і за рівнем (*табл. 3.1*).

Таблиця 3.1

Динаміка місця України в рейтингу «Ведення бізнесу» в 2012 – 2013 рр.

Назва субіндексів	Рейтинг за роками		Темп приросту субіндексу за 2012–2013 рр., % (де -/+ – позитивні/негативні зміни)
	2012	2013	
Загальний рейтинг	137	112	-18,25
<i>За субіндексами:</i>			
Започаткування бізнесу	50	47	-6,00
Реєстрація власності	149	97	-34,90
Сплата податків	165	164	-0,61
Підключення до електропостачання	166	172	3,61
Виконання зобов'язань по контракту	42	45	7,14
Банкрутство	157	162	3,18
Отримання кредитів	23	13	-43,48
Дозвільна система у будівництві	183	41	-77,60
Зовнішня торгівля	145	148	2,07
Захист прав інвесторів	117	128	9,40

Складено за даними [4]

За даними рейтингу «Ведення бізнесу», в 2013 р. найбільш результативними з огляду на виконання завдань дерегулювання були заходи з лібералізації **реєстраційно-дозвільної системи**. Це підтверджує динаміка макроекономічних показників.

Одним з основних показників, який відображає ефективність реєстраційної системи, є кількість зареєстрованих та ліквідованих суб'єктів господарювання. На протязі 2012 – 2013 рр. зросла кількість суб'єктів господарювання, що подали реєстраційну заяву до Єдиного державного реєстру України. За 2013 р. приріст кількості поданих реєстраційних заяв від суб'єктів господарювання дорівнював 3% (рис. 3.1). В порівнянні з даними за 2012 р. від юридичних осіб в 2013 р. отримано на 6,2% більше реєстраційних заяв, від фізичних осіб – на 2%. Отже, збільшення кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання свідчить, що реалізовані в 2013 р. заходи щодо спрощення процедури реєстрації бізнесу в Україні були досить результативними.

За підсумками 2013 року в Україні припинило свою діяльність 163,8 тис. суб'єктів господарської діяльності, що на 19,5% менше, ніж за аналогічний період 2012 року, серед яких: 141,2 тис. – фізичних осіб – підприємців; 22,6 тис. – юридичних осіб (рис. 3.2). Динаміка кількості ліквідованих суб'єктів господарювання свідчить про поліпшення умов ведення господарської діяльності. Але з іншого боку, **це може також вказувати на ускладнення процедури ліквідації суб'єктів господарювання.**

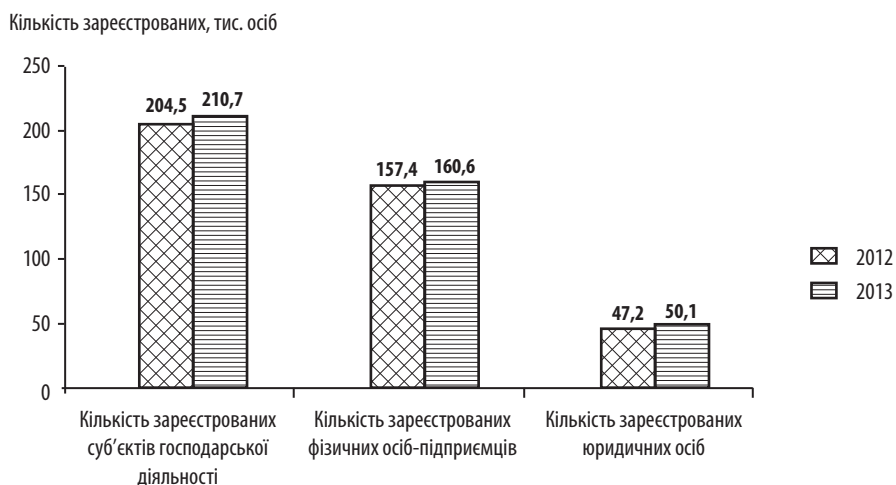

Рис. 3.1. Динаміка кількості зареєстрованих суб'єктів господарювання в 2012 – 2013 рр.

(Складено за даними [39])

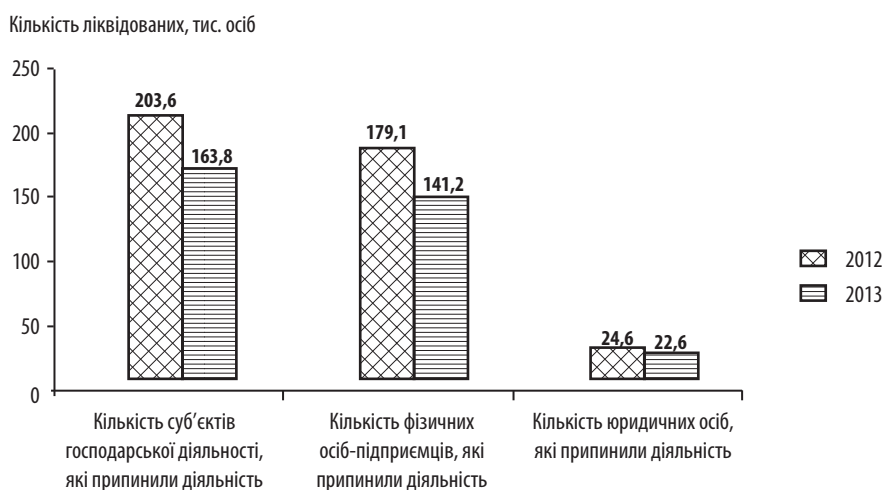

Рис. 3.2. Динаміка кількості ліквідованих суб'єктів господарювання в 2012 – 2013 рр.

(Складено за даними [39])

За даними рейтингу «Ведення бізнесу», в Україні в 2013 р. за допомогою здійснення заходів з дерегулювання економіки було знижено вартість реєстрації бізнесу в середньому на 0,2% від доходу на душу населення, на 1 процедуру скорочено кількість необхідних дій для реєстрації бізнесу та на 1 день зменшено час для здійснення реєстраційних дій (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Порівняння індексів оцінки реєстраційної системи України

Субіндекс	Показник	2012	2013
1	2	4	5
<i>Ведення бізнесу</i>			
Реєстрація під-приймства	Вартість (% від доходу на душу населення)	1,5	1,3
	Мінімальний статутний капітал (% від доходу на душу населення)	0	0
	Процедури (кількість)	7	6
	Термін (дні)	22	21
Реєстрація власності	Вартість (% від вартості власності)	3,7	1,9
	Процедури (кількість)	10	8
	Термін (дні)	70	45
Банкрутство	Вартість (% від доходу на душу населення)	42	42
	Коефіцієнт повернення коштів (центи на долар)	8,7	8,2
	Термін (роки)	2,9	2,9
<i>Індекс глобальної конкурентоспроможності</i>			
Посилювачі ефективності	Процедури для реєстрації бізнесу (кількість)	9	7
	Термін реєстрації бізнесу (дні)	24	22

Складено за даними [4, 5]

У 2013 р., за даними Індексу глобальної конкурентоспроможності, в Україні скорочено тривалість реєстрації бізнесу на 2 дні (табл. 3.2) та зменшено кількість процедур реєстрації бізнесу на 2 процедури. **Незважаючи на скорочення часу реєстрації бізнесу, за 2012 – 2013 рр. місце України в рейтингу знизилось на 4 позиції за кількістю днів для реєстрації бізнесу.**

Але незважаючи на поетапне зниження кількості процедур реєстрації бізнесу, даний показник в Україні, за даними рейтингу «Ведення бізнесу», є вищим за Польщу, Румунію (які є членами ЄС), Білорусь (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Порівняння показників легкості реєстрації бізнесу в Україні з деякими країнами ЄС та МС у 2012 – 2013 рр. за рейтингом «Ведення бізнесу»

Країни	Кількість процедур для реєстрації бізнесу, одиниць		Тривалість реєстрації бізнесу, дні	
	2012	2013	2012	2013
1	2	3	4	5
Німеччина	9	9	14,5	14,5
Польща	6	6	32	32

Закінчення табл. 3.3

1	2	3	4	5
Румунія	6	6	13,5	9,5
Хорватія	6	6	8	8
Україна	9	7	24	22
Російська Федерація	8	8	29	18
Білорусь	6	6	10	10
Казахстан	6	6	19	19

Складено за даними [4]

Порівняння витрат часу на реєстрацію підприємства в Україні з такими країнами як: Росія, Білорусь, Казахстан, Німеччина, Румунія, Хорватія (табл. 3.3), за результатами рейтингу «Ведення бізнесу», показало, що Україна в значній мірі поступається зазначеним країнам за тривалістю процедури реєстрації бізнесу.

Отже, результати міжнародних рейтингів свідчать, що в 2013 р. в Україні були реалізовані ефективні заходи з дерегулювання економіки, результатом яких є спрощення процедури реєстрації бізнесу, а саме скорочення кількості дій та витрат часу на реєстрацію підприємства. Разом з тим, порівняння вказаних показників з аналогічними показниками в країнах ЄС та МС вказує на **необхідність продовження реалізації заходів зі скорочення тривалості реєстрації бізнесу та зменшення кількості процедур для реєстрації бізнесу.**

Наступним показником, який відображає ефективність реєстраційної сфери, є субіндекс «Банкрутство» рейтингу «Ведення бізнесу». Позиція України за даним показником зменшилась у рейтингу «Ведення бізнесу 2014» на 5 пунктів, що відбулось внаслідок зменшення частки поверненого капіталу кредиторам з 8,7 центів за 1 долар до 8,2 центів. Також впродовж 2013 р. не було скорочено тривалість та не зменшено вартість процедури відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом. Отже, наведені проблеми можна вважати пріоритетними напрямками політики дерегулювання економіки України на 2014 р.

Україна в 2013 р. досягла певних позитивних результатів у сфері реєстрації власності. Покращення позицій України за субіндексом «Реєстрація власності» (на 52 позиції в 2013 р.) в рейтингу «Ведення бізнесу» пов'язано зі спрощенням порядку подання документів та порядку проведення державної реєстрації. В результаті внесення змін до законодавства, які спрощують процедуру реєстрації прав власності на нерухоме майно, вдалося скоротити кількість процедур реєстрації (на 2 процедури), зменшити витрати на їх здійснення (зменшення витрат на здійснення реєстрації в середньому на 1,8% від вартості майна) та скоротити термін реєстрації власного майна (на 25 днів) (табл. 3.2).

У результаті реалізації заходів з дерегулювання економіки збільшилась кількість поданих заяв на реєстрацію нерухомого майна. Дані *табл. 3.4* свідчать також про своєчасність розгляду державними органами заяв на реєстрацію нерухомості. Аналіз результатів розгляду заяв вказує на те, що кількість задоволених заяв значно перевищує кількість відмов у державній реєстрації нерухомого майна.

Таблиця 3.4

Результати роботи органів державної реєстрації прав на нерухоме майно в Україні в 2013 р.

Місяць	Кількість поданих заяв одиниць	Частка розглянутих заяв в загальній кількості зареєстрованих заяв	Кількість рішень про відмову одиниць	Кількість задоволених заяв одиниць	Частка задоволених заяв в загальній кількості зареєстрованих заяв
січень	107 083	0,75	2 363	79 953	0,75
лютий	221 213	0,94	5 849	207 506	0,94
березень	316 795	0,95	7 967	300 312	0,95
квітень	417 370	0,98	9 529	408 076	0,98
травень	328 344	1,02	6 710	154 259	0,47
червень	371 761	0,99	7 146	371 711	0,99
липень	564 422	0,98	9 275	558 384	0,99
серпень	399 224	0,99	7 865	397 988	0,99
вересень	447 163	0,99	7 782	445 809	0,99

Складено за даними [40]

Найбільша частка кількості відмов в загальній кількості заяв на реєстрацію нерухомого майна спостерігається в м. Києві та Харківській області (*табл. 3.5*).

Таблиця 3.5

Результати роботи органів державної реєстрації прав на нерухоме майно в областях України в 2013 р.

Область	Кількість поданих заяв до державних реєстраторів, одиниць	Кількість відмов в державній реєстрації, одиниць	Частка відмов в державній реєстрації в загальній кількості поданих заяв
1	2	3	4
АР Крим	91586	1938	0,02
Вінницька	75997	1020	0,01
Волинська	32358	195	0,01
Дніпропетровська	146250	5168	0,04
Донецька	166943	2693	0,02
Житомирська	59565	803	0,01

Закінчення табл. 3.4

1	2	3	4
Закарпатська	35096	902	0,03
Запорізька	93575	2098	0,02
Івано-Франківська	47449	825	0,02
Київська	160324	4035	0,03
Кіровоградська	52990	438	0,01
Луганська	77672	1082	0,01
Львівська	84132	1347	0,02
Миколаївська	72775	1477	0,02
Одеська	95126	8357	0,09
Полтавська	71672	2216	0,03
Рівненська	49518	517	0,01
Сумська обл.	49902	534	0,01
Тернопільська	48614	788	0,02
Харківська	100496	11981	0,12
Херсонська	52932	560	0,01
Хмельницька	75479	927	0,01
Черкаська	80529	944	0,01
Чернівецька	42167	301	0,01
Чернігівська	77436	1006	0,01
м. Київ	95739	12476	0,13
м. Севастополь	15354	1282	0,08
Всього	2051676	65910	0,03

Разом з тим, органи державної реєстрації прав власності на нерухоме майно мають одну з найнижчих оцінок у дослідженні якості надання адміністративних послуг, яке проведене ГО «Ліга фінансового розвитку». У дослідженні взяли участь близько 200 волонтерів з усієї України, які отримали 18 найбільш популярних адміністративних послуг і оцінили їх з точки зору якості, швидкості, зручності та вартості. Долучилися до дослідження також понад 1000 Інтернет-користувачів, взявши участь в онлайн-опитуванні на сайті громадської організації.

За якістю надання адміністративних послуг волонтери надали найнижчу оцінку в дослідженні органам МВС, БТІ та Державного реєстру при отриманні прав власності на нерухоме майно. За результатами онлайн-опитування також

найнижчу оцінку мають органи державної реєстрації прав на нерухоме майно та земельну ділянку [41].

Таким чином, у результаті реалізації заходів зі спрощення процедури реєстрації власного майна в 2013 р. в Україні скорочено вартість та тривалість проведення такої реєстрації. Але результати опитувань суб'єктів господарювання свідчать про низьку якість надання послуг органами державної реєстрації прав на нерухоме майно. Отже, **підвищення якості обслуговування клієнтів в органах державної реєстрації є першочерговим завданням лібералізації реєстраційної системи України.**

Наступним напрямом дерегулювання економіки України є **дозвільна система**. Прийняття в 2013 р. нормативно-правових актів у цьому напрямі було спрямоване на зменшення кількості дозволів на здійснення певних видів господарської діяльності.

За результатами узагальнення інформації місцевої влади стосовно функціонування дозвільних центрів та видачі через них дозвільних документів, в Україні протягом 2013 р. зареєстровано у 2,09 рази менше звернень суб'єктів господарювання, ніж за аналогічний період минулого року, видано у 2,61 рази менше документів дозвільного характеру, надано у 1,67 рази менше консультації, зареєстровано у 1,03 рази менше декларацій, ніж за аналогічний період минулого року (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Динаміка показників діяльності дозвільних центрів України за 2012 – 2013 рр.

Показники діяльності дозвільних центрів	2012	2013
Кількість дозвільних центрів, одиниць	681	682
Кількість звернень суб'єктів господарювання до дозвільних центрів, одиниць	1249000	596922
Кількість виданих документів дозвільного характеру, одиниць	846555	323976
Кількість наданих консультацій, одиниць	894713	536425
Кількість зареєстрованих декларацій, одиниць	51855	50247

(складено за даними [42])

Станом на 1 січня 2014 року в Україні прийом заяв, видачу документів дозвільного характеру та надання консультацій здійснюють 682 дозвільні центри (що на 1 дозвільний центр більше кількості дозвільних центрів України станом на 01.01.2013 р.).

Значне зменшення кількості звернень суб'єктів господарювання до дозвільних центрів свідчить про ефективність заходів зі скорочення кількості дозвільних документів для провадження діяльності.

Наступним напрямом лібералізації дозвільної системи України в 2013 р. було спрощення порядку отримання адміністративних послуг. З метою створення зруч-

них і сприятливих умов отримання адміністративних послуг суб'єктами господарювання, Кабінетом Міністрів України було прийнято нормативно-правові акти, які встановлюють порядок отримання адміністративних послуг через Єдиний державний портал адмінпослуг. Тобто для отримання дозволів, ліцензій, довідок суб'єкту господарювання не потрібно звертатися до державних органів, достатньо оформити відповідну заяву на сайті Єдиного державного порталу адміністративних послуг. Запровадження вказаного порталу спрямовано на скорочення витрат часу суб'єкта господарювання на відвідування державних органів для оформлення необхідного для здійснення господарської діяльності дозволу.

Електронний доступ до Єдиного державного порталу адміністративних послуг передбачалося відкрити з 01.01.2014 р. Але при відвідуванні сайту порталу можна побачити, що не всі розділи є заповненими. На 25.01.2014 р. незаповненими залишаються розділи щодо надання довідкової інформації, інформації щодо деяких суб'єктів надання адміністративних послуг (Антимонопольний комітет України), не повністю заповненим є розділ, який надає інформацію про центри надання адміністративних послуг. Так, на сайті порталу наведено, що в Харківській області створено лише Єдиний дозвільний центр, а в Загальних відомостях про Центри надання адміністративних послуг (ЦНАП) за 2013 рік наведено, що в Харківській області створено 34 центри.

У 2013 р. були неодноразово порушені строки створення центрів надання адміністративних послуг. Так, за 2013 р. з порушенням за планового строку було створено 35 центрів, 10 центрів надання адміністративних послуг, створення яких було заплановано до кінця 2013 р., не відкрито відповідно до Загальних відомостей про Центри надання адміністративних послуг.

Таким чином, основним позитивним результатом дерегулювання економіки в дозвільній сфері було зменшення кількості виданих документів дозвільного характеру.

У сфері надання адміністративних послуг позитивним результатом політики дерегулювання економіки за 2013 р. є відкриття Єдиного державного порталу адміністративних послуг. Негативними аспектами реалізації цього заходу є невідповідність інформації, розміщеної на сайті, звітам про відкриття Центрів надання адміністративних послуг, відсутність інформації в деяких розділах.

У 2013 р. були реалізовані заходи з **дерегулювання економіки у сфері оподаткування**. Це дозволило в рейтингу «Ведення бізнесу 2014» за субіндексом «Сплата податків» підвищити позицію України в 2013 р. на 1 пункт. Спрощення умов господарювання відбулося за рахунок зменшення часу на ведення податкового обліку та сплату податків (на 101 годину), а також зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання (на 0,5%).

Україна за індексом «сплата податків» в 2013 р. досягла певних результатів:

- 1) зменшення часу, який витрачається на розрахунок та сплату податків: в 2013 р. – на 101 годину на рік. Але застосованих заходів щодо зменшення кількості часу для розрахунку та сплати податків в Україні недостатньо для досягнення середнього значення вказаного показника для країн – нових членів ЄС та країн МС (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Порівняння показників ефективності податкової системи України з деякими країнами ЄС та МС у 2012 – 2013 рр.

Країни	Витрати часу на ведення податкового обліку та сплату податків, годин/рік		Податкове навантаження, %		Кількість податкових платежів, одиниць	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Німеччина	207	218	45,6	45,9	9	9
Польща	286	286	39,5	39,8	18	18
Румунія	216	200	43,1	42,9	41	39
Хорватія	196	196	21,9	21,8	30	19
Україна	491	390	57,1	55,4	28	28
РФ	177	177	46,9	54,1	7	7
Білорусь	338	319	62,3	60,5	10	10
Казахстан	188	188	28,6	28,6	7	7

(складено за даними [4])

- 2) зменшення рівня податкового навантаження за 2013 р. на 1,7 %; але вказане зниження було недостатнім для досягнення рівня податкового тягаря в наведених країнах-членах ЄС та країнах МС.

У 2013 р. не було зменшено кількість податкових платежів, які повинний здійснити суб'єкт господарювання за рік. В порівнянні з деякими країнами ЄС та МС в Україні підприємство зобов'язане здійснити більшу кількість податкових платежів, що негативно позначається на обсязі обігових коштів платників податків.

Наступним показником, який оцінює вплив податкової політики на діяльність суб'єктів господарювання, є Податковий індекс. Вказаний показник розраховується фондом «Ефективне управління» в дослідженні, яке ґрунтується на експертних оцінках ефективності та легкості оподаткування. В опитуванні беруть участь представники членських компаній Європейської Бізнес-Асоціації, як малих та середніх, так і великих підприємств.

Методологія Податкового Індексу побудована на оцінюванні чотирьох основних факторів, з якими стикається кожен платник податків, – від рівня складності податкової звітності та адміністрування до рівня якості роботи податківців: якість

податкового законодавства, легкість адміністрування податків, ступінь фіскального тиску, якість податкового обслуговування, роботи податківців. Останні розрахунки індексу припадають на перший квартал 2013 р.

У 2013 р. зручності оподаткування в Україні представники бізнесу поставили 2,32 бала із можливих 5,00 (табл. 3.8). У порівнянні з 2012 р. податковий індекс знизився на 0,1 бали, тобто представники бізнес-спільноти негативно оцінюють реформування податкової системи України в 2013 р.

Таблиця 3.8

Динаміка Податкового індексу України в 2012 – 2013 рр., бали

Індекс/Субіндекс	2-3 кв. 2012	4 кв. 2012-1 кв. 2013
Податковий індекс	2,42	2,32
<i>Складові індексу</i>		
Податкове законодавство	2,32	2,25
Простота адміністрування податків	2,32	2,17
Фіскальний тиск	2,56	2,39
Якість податкового обслуговування	2,53	2,64

(складено за даними [43])

При цьому значення складових індексу свідчить, що податкова система України продовжує негативно впливати на діяльність суб'єктів господарювання. **Основними факторами, які негативно впливають на бізнес-клімат в країні, є складність адміністрування податків та значний рівень податкового навантаження.**

Позитивних результатів у сфері оподаткування в 2013 р. вдалося досягти в напрямку підвищення якості надання адміністративних послуг, про що свідчить динаміка показника «якість податкового обслуговування», а саме його зростання в 2013 р. в порівнянні з даними за 2012 р. на 0,11 балів.

Але незважаючи на підвищення якості адміністративних послуг, що надаються органами Міністерства доходів і зборів України, оцінка якості податкового обслуговування у 2,64 бали з можливих 5 балів свідчить про **необхідність продовження реалізації заходів щодо підвищення якості надання адміністративних послуг податковими органами.**

Дані табл. 3.9 показують, що респонденти найчастіше оцінюють ефективність заходів у сфері оподаткування за різними напрямками в 1 – 3 бали (бали, при яких показник перешкоджає розвитку бізнесу), що свідчить про негативний вплив оподаткування на діяльність суб'єктів господарювання.

Про підвищення якості обслуговування платників податків свідчать результати соціологічного дослідження, проведеного Researching and Branding Group. В опи-

туванні взяли участь 245 керівників українських, американських і європейських підприємств-інвесторів, що працюють у 24-х областях України та АР Крим. За результатами дослідження, у питанні якості сервісного обслуговування робота співробітників Міністерства стала задовольняти платників податків значно більше, ніж на початку 2013 р. У середньому на 15% зросла частка позитивних оцінок за такими аспектами роботи як професіоналізм, компетентність, надання інформації про послуги, орієнтованість на вирішення проблем платника [44].

Таблиця 3.9

Динаміка показників Податкового індексу України за 2012 – 2013 рр.

1 – показник перешкоджає розвитку бізнесу; 5 – показник сприяє веденню бізнесу			Бал				
			1	2	3	4	5
Відповіді респондентів щодо визначення рівня сприяння показника веденню бізнесу, %	Податкове законодавство	2 – 3 кв. 2012	26	24	39	1	0
		4 кв. 2012 – 1 кв. 2013	27	34	36	8	0
	Адміністрування податків	2 – 3 кв. 2012	22	33	37	8	0
		4 кв. 2012 – 1 кв. 2013	28	38	23	11	0
	Фіскальний тиск	2 – 3 кв. 2012	25	22	29	19	5
		4 кв. 2012 – 1 кв. 2013	30	24	27	15	4
	Податкове обслуговування	2 – 3 кв. 2012	22	27	32	14	5
		4 кв. 2012 – 1 кв. 2013	19	22	36	22	1

складено за даними [43]

За результатами дослідження Researching and Branding Group, співробітники Міндоходів значно покращили в 2013 р. наступні показники [44]:

- 1) повнота надання інформації – в 2012 р. 49,1% респондентів визначили, що органи ДПС надають повну інформацію з питань, які їх цікавлять (в 2013 р. цей показник збільшився до 68,5 %) та доступністю її викладу (з 45,3% до 61,5 %);
- 2) більше ніж на 13 % зросла кількість відповідей респондентів щодо задоволеності ввічливістю співробітників органів Міністерства доходів і зборів України.

Незважаючи на позитивні результати політики дерегулювання економіки у сфері оподаткування, **оцінка респондентами легкості податкової системи для суб'єктів господарювання погіршилась** (рис. 3.3).

Таким чином, за допомогою проведення заходів з дерегулювання економіки в 2013 р. в Україні вдалося досягти зменшення часу на ведення податкового обліку та сплату податків, зниження рівня податкового навантаження. Але це не дозволило Україні досягти рівня країн ЄС та МС за даними показниками.

Позитивних результатів у сфері оподаткування в 2013 р. вдалося досягти в напрямку підвищення якості надання адміністративних послуг органами Міністерства доходів і зборів України.

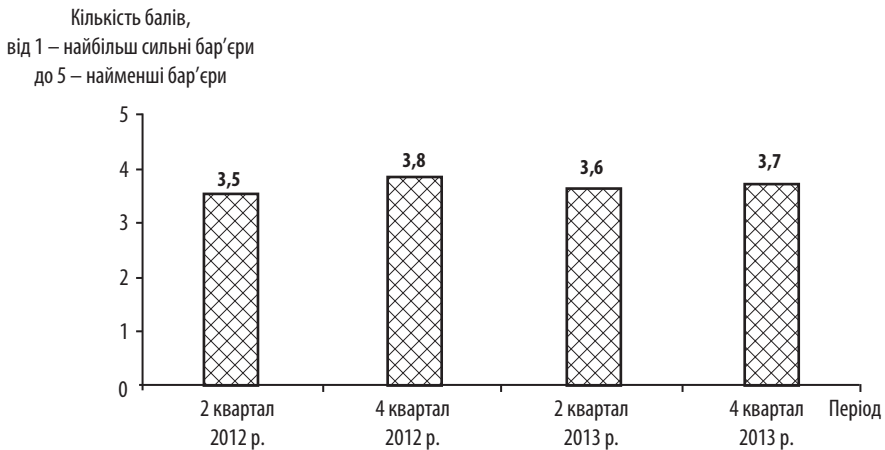

Рис. 3.3. Результати опитування респондентів щодо легкості податкової системи для суб'єктів господарювання

Основними проблемами політики дерегулювання економіки України у сфері оподаткування є складність адміністрування податків та зборів та значний рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання.

У цілому відношення платників податків до реформування податкової системи в 2013 р. негативне.

Реалізовані заходи з *дерегулювання зовнішньоекономічної діяльності* в 2013 р. не сприяли покращенню умов господарювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності, що підтверджується даними соціопитувань ЄБА [45]. Дослідження ЄБА ґрунтується на розрахунку 5 показників, які оцінюють простоту митного оформлення товарів. Розрахунок інтегрального індексу базується на зважених середніх значеннях кожного показника.

Інтегральний індекс простоти митних процедур (Митний індекс), розрахований за результатами опитування представників компаній-членів Асоціації (імпортери, експортери, логістичні оператори), знизився в 2013 р. в порівнянні з 2012 р. на 0,25 бали. Це свідчить про неефективність заходів з дерегулювання економіки у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Основними причинами зменшення Митного індексу в 2013 р. є складність митного оформлення товарів, збільшення кількості відмов митних органів у визначенні митної вартості товарів, збільшення кількості та тривалості перевірок суб'єктів господарювання та низький рівень професійності службовців митних органів (табл. 3.10, табл. 3.11).

Позитивним результатом реалізованих заходів з дерегулювання зовнішньоекономічної діяльності в 2013 р. є зменшення кількості документів, необхідних для проходження митниці (табл. 3.11).

Таблиця 3.10

Динаміка показників Митного індексу України за 2012 – 2013 рр., бали

Показник	1 півріччя 2012	2 півріччя 2012	1 півріччя 2013
Митний індекс (інтегральний показник)	2,84	3,06	2,81
Митне оформлення однієї поставки:	3,15	3,28	3,04
▪ час митного оформлення	3,16	3,02	3,03
▪ відсоток товарів, відібраних для фізичного огляду	3,30	3,74	3,22
▪ відсоток товарів, класифікаційний код яких було змінено	2,50	2,74	2,37
Митна вартість	3,13	3,44	2,75
Кількість паперових документів	2,11	2,27	2,28
Перевірки	3,44	3,46	3,33
▪ кількість перевірок	4,91	4,92	4,82
▪ тривалість перевірок	1,98	2,00	1,83
Рівень професійності службовців митних органів	2,63	3,12	3,07

(складено за даними [45])

Таблиця 3.11

Динаміка показників Митного індексу України за 2010 – 2013 рр.

Показник	1 півріччя 2012	2 півріччя 2012	1 півріччя 2013
Середня кількість днів, витрачених на комплекс митних процедур для однієї поставки, дні	2,5	2,7	2,8
Доля товарів, відібраних для фізичного огляду (%)	22%	14%	18%
Митна вартість: загальна кількість відмов митних органів (%)	27%	24%	25%
Середня кількість документів для митного оформлення однієї поставки, одиниць	8,0	10,2	7,3
Середня частка компаній, які зазнали перевірок після митного оформлення (%)	3%	4%	11%

(складено за даними [45])

У сфері зовнішньоекономічної діяльності поширюється електронне декларування. Так, 88% респондентів, за результатами дослідження ЄБА, використовують у своїй діяльності електронні митні декларації, 78% респондентів визнали, що електронне декларування спрощує та прискорює процес митного оформлення вантажів.

За даними Міністерства доходів і зборів України, протягом 2013 року учасники зовнішньоекономічної діяльності оформили 1,8 млн електронних митних деклара-

цій. Порівняно з 2012 роком їх кількість зросла майже в 4 рази. За статистикою відомства, у 2012 році кількість електронних митних декларацій складала лише 20% від загальної кількості поданих документів. У 2013 році цей показник збільшився вже до 70% [46].

Отже, основним позитивним результатом реалізації заходів з дерегулювання економіки у сфері зовнішньоекономічної діяльності є поширення електронного декларування. Але загальна оцінка суб'єктами господарювання ефективності політики дерегулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності, яка дорівнює в 2013 р. 2,81 балам з можливих 5 балів (за даними ЄБА), свідчить про необхідність продовження реалізації заходів з дерегулювання економіки. **Основними напрямками дерегулювання повинні стати: спрощення порядку митного оформлення товарів, зменшення кількості відмов митних органів у визначенні митної вартості товарів, зменшення кількості та скорочення тривалості перевірок суб'єктів господарювання та підвищення рівня професійності службовців митних органів.**

У 2013 р. в Україні були здійснені заходи з дерегулювання малого підприємництва. Основними результатами реалізації політики дерегулювання економіки в цьому напрямі є збільшення кількості суб'єктів малого підприємництва: в 2013 р. в Україні було зареєстровано 211 216 суб'єктів малого бізнесу, з яких 50 255 – юридичні особи, 160 961 – фізичні особи.

За допомогою спрощення процедури реєстрації суб'єктів малого підприємництва в Україні вдалося досягти приросту кількості зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб на 10 тис. наявного населення (рис. 3.4). Зазначимо, що протягом 2011 – 2012 рр. в Україні спостерігалось поступове зменшення вказаного показника.

Про позитивні результати реалізації політики дерегулювання в Україні свідчать міжнародні рейтинги. За субіндексом «Підприємництво» Індексу процвітання Україна в 2013 р. покращила свої позиції: в порівнянні з 2012 р. місце країни підвищилось в рейтингу на 3 позиції, посівши 61 місце, з 2010 р. – на 12 позицій. Вказана позитивна динаміка показника вплинула на положення України відносно країн – нових членів ЄС – скорочення відриву від вказаних країн за 2012 – 2013 рр. складає в середньому 5 позицій (табл. 3.12).

Досягти покращення позицій України в рейтингу за вказаним субіндексом вдалося завдяки позитивним змінам в показнику «початкові витрати для бізнесу» (табл. 3.12), а саме зменшенню вартості процедури реєстрації підприємства.

Негативним фактором ведення бізнесу в країні залишається відсутність можливостей розпочинання бізнесу, а саме адміністративні бар'єри при реєстрації підприємства, відсутність коштів для започаткування бізнесу.

Кількість фізичних осіб-підприємців
на 10000 наявного населення, осіб

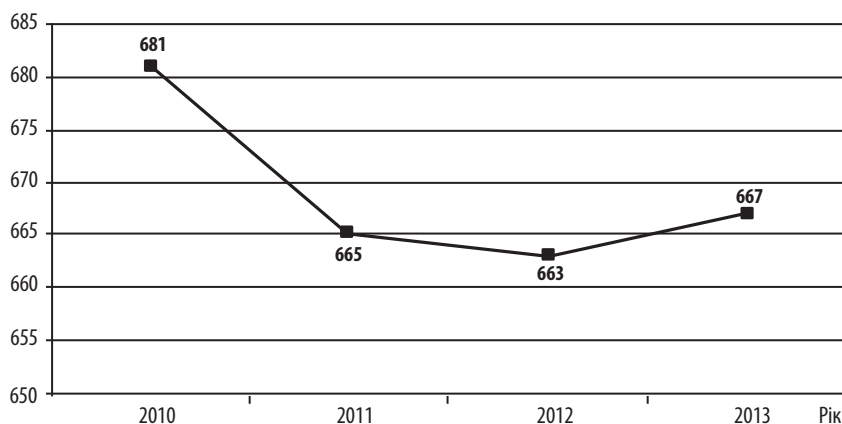

Рис. 3.4. Динаміка кількості фізичних осіб-підприємців на 10 тис. наявного населення в Україні за 2010 – 2013 рр.

(складено за даними [40])

Таблиця 3.12

Порівняння значень субіндексу «Підприємництво» Індексу процвітання України з деякими країнами ЄС та МС у 2012 – 2013 рр.

Країни	Інтегральний показник (місце в рейтингу)		Початкові витрати для бізнесу (% від ВНД на душу населення)		Можливість для розпочинання бізнесу (% відповідей)	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Німеччина	18	18	31	32	87	87
Польща	38	42	65	57	23	23
Румунія	49	50	24	22	50	50
Хорватія	48	51	47	40	117	117
Україна	64	61	30	12	68	68
Російська Федерація	50	47	15	17	52	52
Білорусь	63	67	10	19	105	105
Казахстан	59	55	6	6	19	19

(складено за даними [7])

Таким чином, процес дерегуляції економіки позитивно вплинув на місце України у світових рейтингах за умовами ведення підприємницької діяльності: значно знижено вартість реєстрації малих підприємств. За допомогою реалізації заходів з дерегулювання малого бізнесу збільшено кількість суб'єктів малого підприємни-

цтва в Україні. Але **невирішеною залишається проблема значних адміністративних бар'єрів розпочинання бізнесу в Україні.**

Контрольно-перевірочна діяльність є наступним напрямом дерегулювання економіки України. В результаті реалізації заходів з дерегулювання економіки в 2013 р. **не вдалося вирішити основну проблему контрольно-перевірочної діяльності – значний рівень корупції.** Так, згідно з результатами опитування НБН, 29% респондентів вважають головною проблемою України корупцію в органах влади (рис. 3.5).

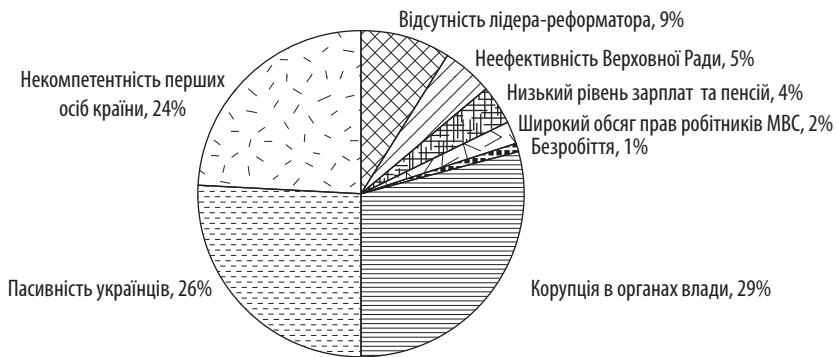

Рис. 3.5. Основні проблеми України, за даними опитування НБН [47]

За результатами опитування фонду «Ефективне управління», 11,3% респондентів вважають корупцію одним з основних негативних факторів ведення бізнесу в Україні (рис. 3.6). Але в порівнянні з даними за 2012 р., в 2013 р. знизилась кількість відповідей респондентів щодо визначення корупції проблемним фактором ведення бізнесу.

За даними дослідження Центру Разумкова 2013 р., **найбільш охоплені корупцією судова система та правоохоронні органи** (табл.3.13).

Позитивним результатом реалізації заходів з дерегулювання економіки у сфері контрольно-перевірочної діяльності є зменшення кількості перевірок діяльності суб'єктів господарювання. Це відбулося насамперед за рахунок зменшення кількості планових перевірок, про що свідчить динаміка їх кількості за 2011 – 2013 рр. (рис. 3.7).

В Харківській області найбільшу кількість перевірок за 9 місяців 2013 р. було проведено Головним управлінням Міністерства доходів в Харківській області, причому на вказаний контролюючий орган припадає найбільша кількість позапланових перевірок (табл. 3.14).

Найвищий темп приросту кількості перевірок спостерігається в Державній екологічній інспекції в Харківській області, в 2013 було істотне зменшення кількості проведених перевірок Головним управлінням ГСУ надзвичайних ситуацій у Харківській області.

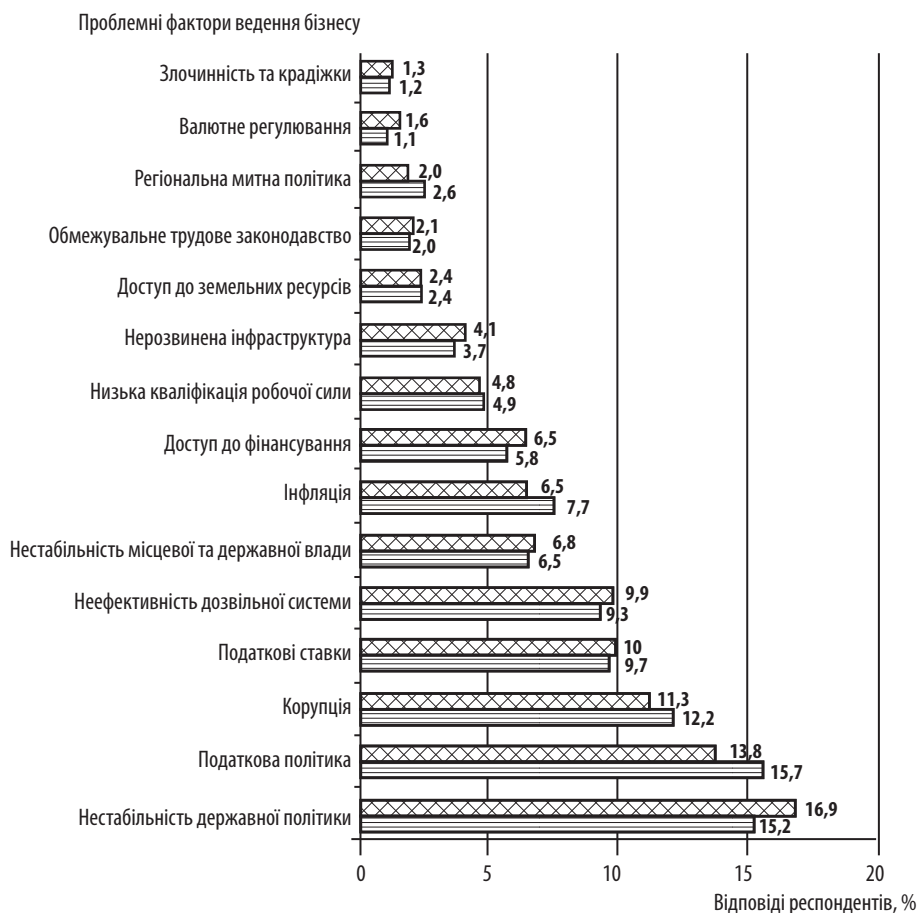

Рис. 3.6. Найпроблемніші фактори ведення бізнесу в Україні в 2013 р.

Таблиця 3.13

Відповіді респондентів щодо охоплення корупцією різних сфер діяльності, %

	Все охоплено корупцією	Корупція досить поширена	Трапляються окремі випадки корупції	Корупції практично немає	Важко відповісти
1	2	3	4	5	6
Громадські організації	15,8	23,3	18,1	14,4	28,4
Середня освіта	20,9	31,8	29,3	10,1	7,9
Митна служба	37,3	34,6	11,2	1,9	15
Збройні сили України	19,6	27,2	22,8	8,1	22,3
Професійні спілки	18,7	26,5	18,4	9,7	26,7

Закінчення табл.3.13

1	2	3	4	5	6
Служба безпеки України	30,4	27,6	14,3	3,2	24,5
Місцеве самоврядування	32,7	35,1	17,8	3,4	11
Економічна сфера	30,2	37	15,2	1,8	15,8
Вища освіта	31,5	45,9	13,4	2	7,2
Органи прокуратури	41,5	35,2	8,4	1,8	13,1
Податкові органи	41,3	35,3	9	1,5	12,9
Правоохоронні органи	45,4	38,6	8,5	1,5	6
Медицина	40,6	44	10,9	1,3	3,2
Політичні партії	38,3	37,7	11,6	1,4	11
Судова система	47,3	36,1	7,7	1,8	7,1
Державна влада в цілому	44,9	37,4	8,4	1,1	8,2
Політична сфера в цілому	43,4	36,2	9,5	1,3	9,6

(складено за даними [48])

Кількість перевірок, одиниць

Рис. 3.7. Динаміка кількості перевірок в Україні за 2011 – 2013 рр.

В результаті реалізації заходів з дерегулювання економіки у сфері контрольно-перевірочної роботи в Україні зменшено кількість перевірок суб'єктів господарювання. **Основними не вирішеними проблемами політики дерегулювання економіки у вказаній сфері є значна кількість контролюючих органів, які мають право здійснювати перевірки діяльності суб'єктів господарювання та високий рівень корупції.** Першочергового значення набуває вирішення саме останньої – проблеми корупції в органах влади, оскільки вона негативно впливає на всі сфери діяльності суб'єктів господарювання.

Таблиця 3.14

Динаміка перевірок, проведених контролюючими органами Харківської області
за 9 місяців 2012 – 2013 рр.

Контролюючий орган	Загальна кількість перевірок			Планові			Позапланові		
	9міс. 2012	9міс. 2013	Темп росту %	9міс. 2012	9міс. 2013	Темп росту %	9міс. 2012	9міс. 2013	Темп росту %
Інспекція з питань захисту прав споживачів в Харківській області	733	797	108,7	484	411	84,9	249	386	155,0
Інспекція ДАБК у Харківській області	563	741	131,6	125	193	154,4	438	548	125,1
Головне управління Міндоходів в Харківській області	9584	8808	91,9	644	549	85,2	8940	8259	92,3
Головне управління ветеринарної медицини в Харківській області	10258	8067	78,6	7016	6933	98,8	3242	1134	34,9
Головне управління ГСУ надзвичайних ситуацій у Харківській області	2375	527	22,1	1965	382	19,4	410	145	35,4
Держсільгоспінспекція в Харківській області	2723	1047	38,5	2195	321	14,6	528	726	137,5
Територіальне управління Держгірпромнагляд України в Харківській області	3861	3422	88,6	2905	2529	87,1	956	893	93,4
Територіальна державна інспекція з питань праці у Харківській області	1033	1744	168,8	-	342	-	1033	1402	135,7
Головне управління Пенсійного фонду України в Харківській області	5557	7633	137,4	2129	1770	83,1	3428	5893	171,9
Державна екологічна інспекція в Харківській області	666	1173	176,1	491	1024	208,6	175	149	85,1

Проведена оцінка дієвості політики дерегулювання економіки за окремими напрямками свідчить, що **не всі заходи дерегуляційного характеру, реалізовані в 2013 р., мають позитивні результати**. З огляду на вирішення проблем у сфері дерегулювання економіки, можна зробити висновок, що **реалізовані в 2013 р. за-**

ходи з дерегулювання економіки України лише частково вирішили деякі проблеми, залишилась значна кількість невирішених питань у сфері дерегулювання економіки, які стримують діяльність суб'єктів господарювання в Україні (табл. 3.15).

Таблиця 3.15

Результативність заходів з дерегулювання економіки України в 2013 р.

Напрямок дерегулювання	Позитивні результати політики дерегулювання в 2013 р.	Невирішені проблеми дерегулювання економіки України
Реєстраційна система	скорочення кількості дій та витрат часу на реєстрацію підприємства	велика кількість процедур та значні витрати часу реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС та МС;
	скорочення кількості процедур реєстрації, зменшення витрат на їх здійснення та скорочення терміну реєстрації власного майна	значна тривалість та вартість процедури відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом;
		низька якість надання адміністративних послуг органами державної реєстрації прав на нерухоме майно;
Дозвільна система	зменшення кількості дозволів на здійснення певних видів господарської діяльності	неповноцінна робота сайту Єдиного державного порталу адміністративних послуг;
Податкова політика та оподаткування	зменшення часу, який витрачається на розрахунок та сплату податків	складність адміністрування податків;
	зменшення рівня податкового навантаження	значний рівень податкового навантаження
	підвищення якості надання адміністративних послуг органами Міністерства доходів і зборів України	
Зовнішньоекономічна діяльність та митне регулювання	зменшення кількості документів, необхідних для проходження митниці	складність митного оформлення товарів
		збільшення кількості відмов митних органів у визначенні митної вартості товарів
	поширення електронного декларування	збільшення кількості та тривалості перевірок суб'єктів господарювання
Розвиток малого бізнесу	зменшення вартості процедури реєстрації підприємства	низький рівень професійності службовців митних органів
Державний нагляд (контроль)	зменшення кількості перевірок суб'єктів господарювання	адміністративні бар'єри при реєстрації підприємства
		високий рівень корупції
		значна кількість контролюючих органів, які мають право здійснювати перевірки діяльності суб'єктів господарювання

Розділ 4

ПРОБЛЕМИ У СФЕРІ ДЕРЕГУЛЮВАННЯ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В 2014 р.

У 2013 р. в Україні були реалізовані заходи з покращення бізнес-клімату. Разом з тим, у сфері дерегулювання економіки України залишилися деякі проблеми, які негативно впливають на діяльність суб'єктів господарювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

**Проблеми, на вирішення яких спрямовані заходи з дерегулювання економіки,
реалізовані в 2013 р.**

Напрямок дерегулювання	Проблеми у сфері дерегулювання, на вирішення яких спрямовані заходи з дерегулювання економіки в 2013 р.	Проблеми у сфері дерегулювання, яким не приділено уваги в 2013 р.
Реєстраційна система	значна тривалість реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС та МС	велика кількість процедур реєстрації бізнесу в порівнянні з країнами ЄС та МС
	значна кількість процедур для реєстрації власності	зменшення частки поверненого капіталу кредиторам
		високі витрати підприємств під час процедури банкрутства
Дозвільна система	значні часові витрати на отримання дозволів	висока вартість процедури отримання дозволу на будівництво
		низький рівень автоматизації, що проявлено великою кількістю процедур та значним терміном реалізації підключення до електроенергії
Податкова політика та оподаткування	високе податкове навантаження на суб'єктів господарювання; значні витрати часу на ведення податкового обліку	значна кількість податкових платежів протягом року
Розвиток малого бізнесу	значні адміністративні бар'єри розпочинання бізнесу	
Зовнішньоекономічна діяльність та митне регулювання	даному напрямку дерегулювання економіки в 2013 р. не було приділено достатньої уваги	низька ефективність адміністрування експортно-імпортних процедур
		значна вартість оформлення експортно-імпортних операцій
Державний нагляд (контроль)	захист суб'єктів господарювання від необґрунтованих заходів впливу контролюючих органів	високий рівень корупції

Зважаючи на продовження політики дерегулювання економіки України в 2014 р., **першочергового значення набуває питання визначення шляхів удосконалення законодавчої бази України з метою вирішення існуючих проблем дерегулювання за наступними напрямками: реєстраційна система, дозвільна система, податкова система, зовнішньоекономічна діяльність, розвиток малого бізнесу, контрольно-перевірочна діяльність державних органів.**

1. Проблеми реєстраційної системи та напрями їх вирішення

1.1. Значна тривалість та велика кількість процедур реєстрації бізнесу.

Незважаючи на введення електронного сервісу реєстрації суб'єктів господарювання часові витрати на проведення реєстраційних дій в Україні в порівнянні з країнами ЄС та МС залишаються значними (див. Розділ 1). Можливою **причиною таких процесів є незабезпеченість засобами електронного зв'язку деяких місцевостей України.** Тому необхідним є **запровадження додаткових заходів** щодо спрощення вказаних процедур для суб'єктів господарювання, розташованих на території з обмеженим доступом до Інтернету. Наприклад, передбачити можливість подання необхідної документації до органів державної влади засобами поштового зв'язку. Впровадження даних змін дозволить зменшити витрати часу на реєстрацію бізнесу в Україні.

1.2. Збільшення грошових витрат на підтвердження реєстраційних даних суб'єктів господарювання.

У 2011 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи та фізичної особи – підприємця» від 7 квітня 2011 року № 3205-VI [49], спрямований на здешевлення процедури отримання обов'язкових документів для ведення господарської діяльності. Але реалізація вказаних змін в законодавство виявила їх недоліки. Так, свідоцтво про державну реєстрацію підтверджувало факт реєстрації суб'єкта господарювання, містило всі зміни до його реєстраційних даних та вилучалося при ліквідації підприємства. Тому на вимогу державних органів, контрагентів достатньо було надати копію свідоцтва, завірену печаткою. Введення довідок, виписок та витягів з реєстру вимагає необхідність їх отримання суб'єктом господарювання для кожної адміністративної чи комерційної юридичної дії, оскільки вказані документи підтверджують реєстраційні дані особи на дату їх видачі та не вилучаються при ліквідації підприємства. Оскільки отримання документів з реєстру є платним, необхідність періодичного отримання документів з реєстру призводить до збільшення витрат на ведення господарської діяльності юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Можливим напрямом подолання вказаних проблем є повернення до необхідності отримання свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи та фізичної особи – підприємця, при цьому спростивши процедуру отримання свідоцтва.

1.3. Велика кількість процедур для реєстрації власності.

У 2011 – 2013 рр. в Україні здійснюються заходи зі спрощення процедури реєстрації власності. Так, передбачено можливість подання заяви на реєстрацію нерухомого майна в електронному вигляді, нотаріусам надано повноваження державного реєстратора прав на нерухоме майно. Але для отримання доступу до реєстраційних даних нотаріуси несуть значні грошові витрати. Тому, з метою зниження витрат, на практиці нотаріуси направляють клієнтів до Державного реєстру для отримання необхідних документів. Це має наслідком збільшення кількості дій для проведення реєстрації майна та призводить до додаткових матеріальних та втрат часу на реєстрацію власності. Отже, пропонується надати вільний доступ нотаріусам до використання баз Єдиного реєстру, провести безкоштовне навчання правилам користування базами Єдиного реєстру.

Негативний вплив на діяльність суб'єктів господарювання мають також проблеми, пов'язані із запровадженням нової системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень. Так, з 2013 р. в Україні запроваджено систему державної реєстрації нерухомого майна за принципом «єдиного вікна», згідно з яким державна реєстрація речових прав та їх обтяжень на земельні ділянки та об'єкти нерухомого майна проводиться в єдиному державному реєстрі. Процедура подання документів для реєстрації прав на нерухоме майно та отримання свідоцтва про державну реєстрацію чітко регламентовані. Деякі проблеми запровадження даної системи проявляються на етапі використання даних з реєстру нерухомого майна. Зокрема, згідно зі ст. 28.1 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» № 1952 від 01.07.2004 р. та ст. 30 Закону України «Про Державний земельний кадастр» №3613 від 07.07.2011 р. органи державної реєстрації не мають доступу до баз даних органів Державного земельного кадастру. Законами передбачено взаємодію вказаних державних органів для отримання необхідної інформації. Отже, при необхідності отримання інформації щодо прав власності на нерухоме майно необхідно звертатися до органів земельних ресурсів та до бюро технічної інвентаризації з урахуванням їх компетенції та змісту даних, що з'ясовуються [50]. Це збільшує витрати часу на отримання даних з реєстру, створює додаткові витрати для ведення діяльності.

Для вирішення вказаного питання доцільно надати органам державної реєстрації право використання інформації баз даних органів Державного земельного кадастру з метою спрощення порядку надання документів, підтверджуючих права власності на нерухомість.

1.4. Значні витрати підприємств під час процедури банкрутства.

Законом України «Про банкрутство» [51] визначена можливість проведення спеціального і спрощеного порядку провадження у справах про банкрутство. На відміну від загального порядку, що вимагає застосування процедури розпорядження

майном з подальшим переходом до процедур санації, ліквідації або мирової угоди, спеціальний порядок передбачає залучення до участі у справі додаткових учасників, продовження термінів санації, співпадіння процедур розпорядження майном та санації. А спрощений порядок застосовується до ліквідації банкрута без застосування процедур розпорядження майном та санації [52]. Диференціація порядків провадження у справах про банкрутство сприяє зменшенню, в деяких випадках, тривалості та вартості процедури банкрутства. Недоліком реалізації вказаних порядків є **невизначеність критеріїв, за наявності яких можливе застосування певної процедури**, оскільки п. 3 ст. 7 Закону такі критерії названі неточно: категорії боржника, вид його діяльності і наявність у нього майна. При цьому не визначено точно, які категорії та види діяльності мають право на застосування певної процедури.

Наступним недоліком Закону є **скасування права фізичної особи – підприємця на апеляційне та касаційне оскарження рішення суду про визнання його банкрутом**. Так, п. 9 ст. 91 Закону визначено, що з моменту прийняття господарським судом рішення про банкрутство та відкриття ліквідаційної процедури у відношенні фізичної особи – підприємця втрачає чинність державна реєстрація фізичної особи як приватного підприємця, а також анулюються всі видані йому ліцензії. Вказана норма Закону порушує принцип перевірки законності та обґрунтованості рішень суду вищестоящим судом з метою скасування неправильних судових рішень.

Можливими заходами подолання вказаних проблем у сфері банкрутства підприємств є:

- 1) **визначення критеріїв застосування спеціального і спрощеного порядку провадження у справах про банкрутство;**
- 2) **надання права фізичній особі – підприємцю на апеляційне та касаційне оскарження рішення суду про визнання його банкрутом.**

Отже, незважаючи на проведення дерегулятивної реформи в реєстраційній сфері в 2011 – 2013 рр., яка сприяє покращенню бізнес-клімату в Україні, у вказаній сфері залишилися проблеми, які вимагають додаткових матеріальних витрат та витрат часу для реєстрації бізнесу та власного майна (табл. 4.1), що негативно впливає на діяльність суб'єктів господарювання. Можливі напрями вирішення вказаних проблем в реєстраційній системі України наведені в табл. 4.2.

Виходячи з наведених напрямів вирішення проблем дерегулювання економіки в реєстраційній сфері необхідним є внесення змін до таких нормативно-правових актів України (Додаток А):

- 1) Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI;
- 2) Наказ Міністерства юстиції України №256/5 від 12.02.2013 р.;
- 3) Наказ МЮУ від 02.08.2011 №1936а/5;

- 4) Доручення Міністра юстиції України від 29.12.2012 №17-32/1661;
- 5) Закон України «Про державний земельний кадастр» від 07.07.2011 № 3613-VI.

Таблиця 4.2

**Проблеми дерегулювання економіки в реєстраційній сфері України
та напрями їх вирішення**

Проблема	Напрямок вирішення
велика кількість процедур та значні витрати часу реєстрації бізнесу	1. Відміна деяких документів, необхідних для реєстрації. 2. Підключення до мережі Інтернет тих територій, які ще не мають доступу до вказаної світової мережі. 3. Запровадження інших спрощень в реєстраційно-дозвільній сфері щодо надання документів без використання мережі Інтернет
складність отримання документації щодо прав власності, інших речових прав та їх обтяжень	1. Забезпечення доступу органів державної реєстрації до баз даних органів Державного земельного кадастру. 2. Безоплатність отримання інформації нотаріусами з державного реєстру прав на нерухоме майно
значна тривалість та вартість процедури відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом	1. Визначення видів діяльності, які дають право на застосування спрощеної процедури ліквідації підприємства. 2. Визначення категорій боржника, які дають право на застосування спрощеної процедури ліквідації підприємства. 3. Визначення обсягу та надання опису майна, за наявності чи відсутності якого суб'єкт має право на застосування спрощеної процедури ліквідації підприємства.

2. Проблеми дозвільної системи, надання адміністративних послуг та напрями їх вирішення

За 2010 – 2013 рр. в Україні набрали чинності нормативно-правові акти, спрямовані на спрощення процедур отримання дозвільних документів. Разом з тим, у дозвільній системі залишилися проблеми, які негативно впливають на діяльність суб'єктів господарювання. Серед них варто виділити:

2.1. Значні витрати часу на отримання дозволів

До збільшення витрат часу на отримання дозволу у сфері інвестування призводить розширення переліку документів, необхідних для здійснення інвестицій за кордон (Постанова Правління Національного банку України від 25.09.2013 №379 [53]). Порівняння переліку документів, затвердженого вказаною Постановою, з переліком, який втратив чинність, наведено в табл. 4.3.

Необхідність отримання додаткових документів у державних органах збільшує витрати часу суб'єкта господарювання на інвестування, тобто створює додаткові обмеження в провадженні господарської діяльності. Отже, доцільним є скорочення переліку документів, необхідних для отримання спеці-

альної ліцензії НБУ на здійснення інвестицій за кордон з метою сприяння розширенню діяльності суб'єктів господарювання.

Таблиця 4.3

Перелік документів, необхідних для отримання індивідуальної ліцензії НБУ на здійснення інвестиції за кордон

Документи, визначені Постановою Правління Національного банку України від 16.03.99 №122	Документи, визначені Постановою Правління Національного банку України від 25.09.2013 №379
відповідна заява;	відповідна заява
нотаріально завірених копій договорів і документів, які є підставою для здійснення інвестиції за кордон;	нотаріально завірених копій договорів і документів, які є підставою для здійснення інвестиції за кордон у разі здійснення прямої інвестиції – документи про реєстрацію за кордоном нерезидента, в статутний капітал якого інвестуються кошти виписка з Держреєстру з інформацією про орган доходів і зборів, в якому заявник перебуває на обліку
нотаріально завірених копій документів про реєстрацію об'єкта інвестиції за кордоном та установчих документів;	копія паспорта завірена підписом його власника (для фізосіб, які не є підприємцями) при здійсненні прямої інвестиції – документи про реєстрацію частки статутного капіталу, яку планує придбати резидент документи, що підтверджують право власності на об'єкт інвестиції (при здійсненні прямої інвестиції не потрібні) якщо сума інвестиції перевищує 10 000 євро, потрібна довідка з податкової про виконання зобов'язань платника податків (для фізичних осіб), або довідка про подану декларацію про майновий стан і доходи акт оцінки ринкової вартості об'єкта інвестиції, складений уповноваженою особою не раніше, ніж 30 календарних днів до укладення договору про інвестиції за кордон; довідка заявника з інформацією і розрахунками, що підтверджує, що інвестиція відповідає вимогам діючих законів України, завірена підписом керівника заявника і відбитком його печатки

2.2. Значна вартість отримання адміністративних послуг та дозвілів.

Наказом Міністерства юстиції України №256/5 від 12.02.2013 р. [54] внесено зміни до тарифікації послуг Інформаційного центру Міністерства юстиції України, а саме передбачена зміна вартості отримання наступних послуг:

- 1) організація доступу до єдиних та державних реєстрів, адміністратором яких є Держінформ'юст – збільшення тарифу на 200 грн (з 1300 грн до 1500 грн);
- 2) навчання одного користувача/реєстратора роботі з Реєстрами – до внесення змін встановлювався тариф за весь період навчання у розмірі 420,0 грн за

одну фізичну особу, після внесення змін – 51,00 грн за 1 академічну годину (45 хвилин) навчання. При перевищенні тривалості навчання фізичної особи за 8 годин загальна вартість отримання послуги після прийняття змін є більшою за тариф, встановлений Наказом Міністерства юстиції України №473/5 від 09.07.2077 р.;

- 3) технічне обслуговування автоматизованого робочого місця (у тому числі виконання робіт, пов'язаних з поновленням роботи Реєстрів, установлення програмного забезпечення Реєстрів на додатковий комп'ютер та ін.) – збільшення вартості на 141 грн за одну годину (з 39,0 грн до 180 грн).

Отже, реалізація положень Наказу Міністерства юстиції України призводить до збільшення грошових витрат підприємств за отримання необхідної інформації з центру Міністерства юстиції. **Першочергового значення набуває питання визначення доцільності вказаного підвищення вартості адміністративних послуг та обґрунтування їх вартості.**

2.3. Неякісна робота Єдиного державного порталу адміністративних послуг.

Основним позитивним результатом реалізації норм прийнятих нормативно-правових актів є відкриття Єдиного державного порталу адміністративних послуг. Але станом на 1 січня 2014 р. не всі розділи сайту є заповненими. Також деяка інформація, наведена на сторінках порталу, не відповідає офіційним звітам діяльності центрів надання адміністративних послуг. Отже, для забезпечення належної роботи Єдиного державного порталу адміністративних послуг необхідною є перевірка об'єктивності наданої на сайті інформації та заповнення порожніх розділів порталу.

Таким чином, можна визначити наступні напрями вирішення існуючих проблем в дозвільній системі України, спрямовані на створення належного бізнес-клімату в країні (табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Проблеми дерегулювання економіки в дозвільній сфері України та напрями їх вирішення

Проблема	Напрямок вирішення
Неповноцінна робота сайту Єдиного державного порталу адміністративних послуг	1. Перевірка наданої на сайті інформації. 2. Заповнення порожніх розділів порталу
Відсутність доступу до «єдиного вікна» для здійснення певних процедур	1. Підключення до мережі Інтернет тих територій, які ще не мають доступу до вказаної світової мережі. 2. Запровадження інших спрощень в реєстраційно-дозвільній сфері щодо надання документів без використання мережі Інтернет
Значні витрати часу на оформлення документів для інвестування за кордон	Зменшення кількості документів для оформлення права інвестування за кордон

3. Проблеми сфери оподаткування та напрями їх вирішення

В результаті оцінки дієвості заходів з дерегулювання економіки України, здійснених в 2013 р., основними проблемами України у сфері оподаткування визначено:

3.1. Високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання.

Високий рівень податкового навантаження позбавляє підприємства ресурсів розвитку, ліквідує стимули до розширення діяльності. Зміни податкового навантаження 2013 р. мають наслідком збільшення рівня податкового навантаження на деяких суб'єктів господарювання. Зокрема, 1 вересня 2013 р. запроваджено новий податок – за утилізацію знятих з експлуатації транспортних засобів (Закон України №422-VII від 04.07.2013 р.), з березня 2013 р. підвищено розмір плати за одну марку акцизного податку для алкогольних напоїв на 0,167 гривні, для тютюнових виробів – на 0,087 гривні (Постанова КМУ №188 від 13.03.2013 р.). Отже, **першочергового значення набуває питання перегляду ставок податків та зборів** з метою обґрунтованого зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання.

3.2. Значна кількість податкових періодів протягом року.

Податковий період з податку на прибуток підприємств згідно з п. 152.9. ст. 152 ПКУ дорівнює одному кварталу. У багатьох країнах ЄС, таких як Великобританія, Португалія, Угорщина, Франція, податковий період дорівнює одному року [55 – 58]. Встановлення менш тривалого податкового періоду з податку на прибуток підприємств в Україні, в порівнянні з країнами світу, призводить до збільшення витрат платників на адміністрування та організацію податкового обліку й подання звітності, тобто має наслідком вимивання обігових коштів, що негативно позначається на ефективності діяльності підприємств.

Також Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної податкової служби та у зв'язку з проведенням адміністративної реформи в Україні» від 05.07.2012 № 5083-VI передбачена сплата авансового внеску з податку на прибуток підприємств платниками з обсягом доходів більшим за 10 мільйонів гривень. Авансовий внесок сплачується у строки, які встановлені для місячного податкового періоду, та дорівнює сумі не менше 1/12 нарахованої до сплати суми податку за попередній звітний (податковий) рік. Авансовий внесок не сплачується лише у разі якщо платник податку за підсумками першого кварталу звітного (податкового) року не отримав прибуток або отримав збиток. Тобто якщо платник податку має нижчий фінансовий результат діяльності в звітному році, ніж в попередньому (в якому обсяг доходу склав 10 мільйонів гривень), він сплачує більші податкові зобов'язання з податку на прибуток та в коротші терміни, ніж звичайний платник податку. Отже, **вказана норма також зменшує податковий період платника, вимиває обігові кошти підприємств та призводить до виникнення ризиків недонаходжень податків до бюджету держави.**

Порядок сплати авансових внесків має ще деякі складності. Згідно з нормами Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо об'єктів нерухомості» від 04.07.2013 р. № 403-VII підприємство має право зменшувати суму авансових внесків з податку на прибуток на суми виплачених дивідендів. Застосування вказаної норми зменшує податкове навантаження суб'єктів господарювання, зберігає обігові кошти підприємств. Але Міндоходів Листом від 23.09.2013 № 11793/6/99-99-10-04-02-1015/4452 «Про надання відповіді» (щодо зарахування авансових внесків з податку на прибуток при виплаті дивідендів у зменшення авансових внесків з податку на прибуток) надало роз'яснення щодо застосування вказаної норми, а саме визначило, що підприємство має право зменшувати суму авансових внесків з податку на прибуток на суму сплачених авансових внесків при виплаті дивідендів не щомісячно, а шляхом заліку сплачених протягом 2013 року сум авансових внесків з податку на прибуток при виплаті дивідендів у зменшення щомісячних авансових внесків **за результатами декларування за 2013 рік**. З цією думкою не погоджуються аналітики, стверджуючи, що залік авансових внесків у річній декларації неможливий з тієї причини, що в ній буде задекларовано суму податку на прибуток, а не авансові внески на 2013 р., які були в декларації роком раніше. Таким чином, **технічні аспекти механізму зменшення суми авансових внесків з податку на прибуток на суму сплачених авансових внесків при виплаті дивідендів потребують уточнення**.

Отже, **доцільним є збільшення податкового періоду з податку на прибуток підприємств до одного року**, що дозволить підприємствам спрямувати тимчасово заощаджені кошти на збільшення обсягів виробництва та отримання додаткового прибутку. Наступним заходом є **звуження сфери застосування авансових платежів в оподаткуванні з наступним виключенням норм щодо сплати авансових внесків з податку на прибуток підприємств із законодавства України**.

3.3. Вимивання обігових коштів суб'єктів господарювання.

Однією з основних проблем оподаткування, яка залишилася без уваги в 2013 р., є **вимивання обігових коштів** суб'єктів господарювання. До поширення цієї проблеми призводить:

1. Зменшення обігових коштів підприємств внаслідок сплати податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств без отримання оплати за товар.

Доходи та витрати з податку на прибуток відображаються в податковому обліку за методом нарахувань. Недоліком цього методу для підприємств є те, що зобов'язання змінюються при оприбуткуванні чи відвантаженні продукції, без урахування моменту надходження або сплати грошових коштів. Для сумлінного платника податків це означає необхідність пошуку надійних постачальників, які будуть своєчасно поставляти необхідну для підприємства продукцію. Застосування цього

методу призводить до вимивання грошових коштів, бо може виникнути ситуація сплати податку на прибуток без отримання оплати за товар.

Також відповідно до норм Податкового кодексу України витрати, що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг, визнаються витратами того звітного періоду, в якому визнано доходи від реалізації таких товарів, виконання робіт, надання послуг. Тобто якщо підприємство придбало матеріали та не реалізувало товар, вироблений з цих матеріалів, воно не може визнати витрати в поточному податковому періоді, що призводить до вимивання обігових коштів підприємства внаслідок збільшення суми податку до сплати. Наслідком цього є зменшення прибутку, який спрямовується на подальше виробництво продукції, отже, й зменшення обсягу виробництва та доходу.

Можливим напрямом вирішення вказаних проблем є заміна методу нарахувань при визначенні доходів та витрат платника на касовий метод, який дозволяє сплачувати податкові зобов'язання з суми, отриманої від продажу продукції.

2. Застосування встановленого порядку індексації вартості основних засобів.

Проблемним питанням у сфері оподаткування прибутку залишається методика визначення коефіцієнта індексації вартості основних засобів. Згідно з методикою, коефіцієнт індексації визначається за формулою (4.1) [59]:

$$K_i = [I(a - 1) - 10] : 100, \quad (4.1)$$

де $I(a-1)$ – індекс інфляції року, за результатами якого проводиться індексація.

Тобто при рівні інфляції, меншій 110%, підприємство не може здійснити переоцінку вартості основних засобів, що призводить до вимивання обігових коштів суб'єкта господарювання. У цьому випадку виходить, що держава перекладає на платника відповідальність за інфляційні процеси в країні. Тому для покращення фінансового стану підприємств України доцільним є **встановлення коефіцієнту індексації вартості основних засобів на рівні індексу інфляції.**

3. Затримка формування податкового кредиту.

Згідно з п. 208.3 ст. 208 ПКУ, п. 198.2 ст. 198 ПКУ, п. 187.8 ст. 187 ПКУ одержувач послуг-резидент повинен сплатити ПДВ у податковому періоді, в якому здійснене надання послуг, але має право на формування податкового кредиту лише в наступному податковому періоді. Закономірно, що така ситуація вимиває обігові кошти і позбавляє підприємства ресурсів розвитку.

Основним заходом з вирішення вказаної проблеми є **внесення змін до порядку оподаткування послуг, отриманих від нерезидента, місце надання яких розташоване на митній території України, шляхом надання дозволу на формування податкового кредиту у періоді надання послуг.** Зазначені заходи дозволять своєчасно поповнювати оборотні кошти суб'єктів господарювання, ліквідують проблему в необхідності отримання позик.

4. Недосконалість процедури формування податкового кредиту в разі придбання товарів (послуг), які використовуються в оподаткованих та неоподаткованих операціях.

Відповідно до пп. 199.1 – 199.6 ст. 199 розділу V ПКУ у разі якщо придбані та/або виготовлені товари/послуги частково використовуються в оподатковуваних операціях, а частково – ні, до сум податку, які платник має право віднести до податкового кредиту, включається та частка сплаченого (нарахованого) податку під час їх придбання або виготовлення, яка відповідає частці використання таких товарів/послуг в оподатковуваних операціях.

Частка використання сплаченого (нарахованого) податку за придбаними (ввезеними) товарами (послугами) між оподатковуваними та неоподатковуваними операціями визначається у відсотках як відношення обсягів з постачання оподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за попередній календарний рік до сукупних обсягів постачання оподатковуваних та неоподатковуваних операцій (без урахування сум податку) за цей же попередній календарний рік. Визначена у процентах величина застосовується протягом поточного календарного року.

Але використання коефіцієнту, який обчислюється на основі операцій попереднього року, є економічно недоцільним, оскільки співвідношення оподаткованих та неоподаткованих операцій в поточному році може значно відрізнятись від минулорічного. В разі перевищення вартості товарів, що не оподатковуються ПДВ, за минулий рік над вартістю цих товарів за поточний рік, підприємство не може сформувати в повному обсязі податковий кредит. Це призводить до збільшення податкових зобов'язань суб'єкта господарювання, вимиває його обігові кошти, знижує фінансовий результат діяльності платника податку.

Основним напрямом вирішення вказаної проблеми є надання можливості визначення частки використання сплаченого (нарахованого) податку за придбаними (ввезеними) товарами (послугами) між оподатковуваними та неоподатковуваними операціями щомісячно, що дасть можливість більш точно обраховувати податкові зобов'язання з ПДВ.

5. Високі критерії отримання автоматичного бюджетного відшкодування

Порядок отримання права на автоматичне бюджетне відшкодування має свої недоліки. Наприклад, суттєвими вадами чинного порядку бюджетного відшкодування є занадто жорсткі критерії автоматичного відшкодування.

Одним із критеріїв одержання платником податків автоматичного бюджетного відшкодування є наявність у структурі загального обсягу поставок за дванадцять послідовних звітних податкових періодів (місяців) не менш 40 % операцій, до яких застосовується нульова ставка. Виходячи з даних *табл. 4.5*, межу 40% досягають лише підприємства машинобудування (транспортні засоби), підприємства, які здійснюють видобуток руд, а також виробники олії та тваринних жирів (*табл. 4.5*).

Таблиця 4.5

Обсяг реалізації окремих видів промислової продукції в 2012 р. (тис. грн)

Вид діяльності		Реалізація продукції	Експорт	Частка експорту в обсязі реалізації, %
Добувна	Видобуток руд	53441200	26449186	49,5
	Видобуток нафти та газу	17928600	616036	3,44
Харчова	Виробництво цукру	5710700	65275	1,14
	Виробництво олій та тваринних жирів	26938600	22980171	85,31
Нафто-хімічна	Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	43497400	7996627	18,4
	Виробництво цегли, черепиці та інших будівельних виробів із випаленої глини	799400	40735	5,09
Хімічна	Фармацевтичне виробництво	10465400	1947666	18,6
Машинобудування	Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	8014300	2371674	29,6
	Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	74035800	47707744	64,4

Статистичний збірник «Промисловість України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publ5_u.htm

Для інших видів діяльності виконання даного критерію є практично неможливим, що призводить до затримки відшкодування сум ПДВ із бюджету, тобто обмежує можливість підприємств до розширення діяльності.

Наступним критерієм отримання права платником ПДВ на автоматичне бюджетне відшкодування є перевищення середньої заробітної плати на підприємстві не менше ніж у два з половиною рази рівня мінімальної заробітної плати у кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів), встановлених розділом 4 ПКУ. Але треба зазначити, що в Україні існує проблема значної диференціації заробітної плати населення за регіонами. Тому підприємства, що розташовані в областях України, крім Донецької, не зможуть виконати критерій щодо заробітної плати для отримання права на бюджетне відшкодування (табл. 4.6), оскільки вказані області є не промисловими регіонами, а сільськогосподарськими, та мають найнижчий показник середньої заробітної плати.

Встановлення завищених критеріїв отримання права на автоматичне бюджетне відшкодування позначається на результатах господарської діяльності підприємств, оскільки не відбувається поповнення обігових коштів, які потрібні для формування доходу підприємства.

Таблиця 4.6

Середня заробітна плата за регіонами України в 2013 р., грн

	Період										
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад
АР Крим	2787	2583	2732	2767	2898	3003	2991	2964	2927	2878	2854
Волинська	2341	2319	2457	2494	2532	2741	2788	2691	2621	2613	2588
Дніпропетровська	3072	3248	3295	3287	3328	3408	3459	3373	3338	3347	3341
Донецька	3485	3450	3706	3823	3715	3803	3901	3820	3787	3795	3744
Житомирська	2314	2329	2440	2489	2620	2779	2760	2580	2538	2577	2576
Закарпатська	2260	2298	2469	2459	2500	2758	2729	2605	2636	2542	2549
Запорізька	2874	3035	3068	3082	3122	3238	3287	3159	3195	3149	3134
Івано-Франківська	2452	2432	2626	2625	2700	2925	2901	2746	2692	2667	2635
Київська	3180	3299	3490	3464	3306	3443	3474	3335	3230	3287	3299
Кіровоградська	2349	2354	2494	2558	2612	2741	2809	2627	2553	2697	2647
Луганська	3121	3096	3291	3288	3316	3391	3497	3406	3345	3376	3321
Львівська	2490	2520	2747	2779	2735	2887	2962	2863	2891	2812	2776
Миколаївська	2869	3036	2943	2983	3056	3199	3242	3102	3058	3063	3078
Одеська	2746	2687	2909	2874	2952	3095	3041	2962	2932	2926	2953
Полтавська	2820	2784	2920	2941	2969	3049	3182	2995	2926	2999	2975
Рівненська	2513	2801	2694	2737	2781	3000	3026	2896	2811	2810	2808
Сумська	2470	2447	2599	2619	2720	2789	2925	2791	2714	2739	2710
Тернопільська	2091	2125	2242	2283	2326	2580	2505	2404	2312	2407	2426
Харківська	2717	2738	2963	2950	2938	3061	3122	2995	2990	3020	3017
Херсонська	2248	2250	2393	2424	2473	2665	2593	2487	2437	2432	2478
Хмельницька	2335	2463	2463	2537	2629	2831	2816	2698	2611	2668	2660
Черкаська	2426	2438	2559	2615	2704	2911	2868	2703	2645	2732	2725
Чернівецька	2221	2263	2341	2395	2411	2676	2635	2565	2483	2467	2523
Чернігівська	2268	2259	2485	2428	2537	2670	2656	2565	2461	2558	2524
мінімальна заробітна плата	1147										
значення критерію	3617,5										

Для можливості застосування автоматичного бюджетного відшкодування підприємствам промисловості першочергового значення набуває поступова лібералізація критерію, визначеного пп. 200.19.3, п. 200.19, ст. 200 ПКУ.

З метою вирішення проблеми отримання автоматичного бюджетного відшкодування підприємствами, які розташовані в областях з низьким рівнем середньої заробітної плати, доцільно передбачити можливість внесення змін до пп. 200.19.5 ст. 200 розділу V Податкового кодексу України «у яких середня заробітна плата не менше ніж у два з половиною рази перевищує мінімальний встановлений законодавством рівень у кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів), встановлених розділом IV цього Кодексу», виклавши його наступним чином: «у яких середня заробітна плата не менше ніж у два рази перевищує мінімальний встановлений законодавством рівень у кожному з останніх двох звітних податкових періодів (кварталів), встановлених розділом IV цього Кодексу».

Зазначені заходи частково вирішать проблему підприємств у необхідності залучення грошових коштів з інших джерел для здійснення діяльності.

Отже, діюча система оподаткування містить норми, які збільшують витрати часу на ведення податкового обліку, збільшують податкові виплати суб'єктів господарювання (табл. 4.7). Доцільним є коригування вказаних норм з метою покращення бізнес-клімату в країні.

Таблиця 4.7

Проблеми лібералізації оподаткування в Україні та напрями їх вирішення

Проблема	Напрямок вирішення
Висока середня загальна податкова ставка (55,4 %)	1. Поступове зменшення ставок деяких податків. 2. Перегляд переліку податкових пільг та їх розмірів.
Значна кількість податкових періодів протягом року	1. Збільшити тривалість базових податкових періодів. 2. Звузити сферу застосування авансових платежів в оподаткуванні.
Обмеження інвестування суб'єктом господарювання в основні засоби	Внесення змін до порядку індексації вартості основних засобів.
Затримка формування податкового кредиту	Внесення змін до порядку оподаткування послуг, отриманих від нерезидента, місце надання яких розташоване на митній території України, шляхом надання дозволу на формування податкового кредиту у періоді надання послуг
Недосконалість процедури формування податкового кредиту в разі придбання товарів (послуг), які використовуються в оподаткованих та неоподаткованих операціях	Передбачити визначення частки використання сплаченого (нарахованого) податку за придбаними (ввезеними) товарами (послугами) між оподатковуваними та неоподатковуваними операціями щомісячно згідно з фактом
Високі критерії отримання права на автоматичне бюджетне відшкодування	Лібералізація критеріїв отримання автоматичного бюджетного відшкодування

Виявлені недоліки політики дерегулювання економіки у сфері оподаткування можливо виправити за допомогою внесення змін до основного нормативно-правового акту в цій сфері – Податкового кодексу України. (Додаток Б).

4. Проблеми у сфері зовнішньоекономічної діяльності та напрями їх вирішення

У результаті оцінки дієвості заходів з дерегулювання економіки у сфері зовнішньоекономічної діяльності, які були реалізовані в 2013 р., визначено основні проблеми у сфері зовнішньої торгівлі, які негативно впливають на діяльність суб'єктів господарювання.

В нормативно-правових актах України у сфері зовнішньоекономічної діяльності залишилися норми, які суперечать нормам законодавства України у сфері оподаткування. Так, спірним є питання стосовно легітимності віднесення сплачених сум ПДВ до податкового кредиту на підставі електронних митних декларацій без їх паперових копій. Пунктом 201.12 Податкового кодексу України визначено, що «у разі ввезення товарів на митну територію України документом, що посвідчує право на віднесення сум податку до податкового кредиту, вважається митна декларація, оформлена відповідно до вимог законодавства». Тобто, **ПКУ не вказує в електронному чи паперовому вигляді, яка декларація має бути подана.**

Наказом Міністерства фінансів України №651 від 30.05.2012 [61] надано роз'яснення, що, незважаючи на декларування в електронній формі, у платника податків має бути засвідчена митними органами копія такої електронної декларації на паперовому носії. Такий документ, відповідно, підтверджує віднесення сум сплаченого ПДВ до складу податкового кредиту платника податків за імпортними операціями.

Висловлена в Наказі МФУ №651 точка зору вказує на те, що відсутність у платників податків під час проведення перевірок засвідчених митними органами копій електронних митних декларацій може мати наслідком невизнання віднесених до податкового кредиту сум ПДВ і, відповідно, донарахування податкових зобов'язань з ПДВ. Тому введення електронного декларування товару на митниці не сприяє зменшенню паперового документообігу під час проходження митного оформлення товарів.

З цього питання до Податкового кодексу України були внесені зміни, пов'язані з впровадженням процедури електронного митного декларування при здійсненні експортних операцій. Так, пункт 200.8 статті 200 Податкового кодексу України було викладено наступним чином: «У разі якщо митне оформлення товарів, вивезених за межі митної території України, здійснювалося з використанням електронної митної декларації, така електронна митна декларація надається органом державної митної служби органу державної податкової служби в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису відповідно до закону».

Таким чином, законодавством встановлено, що податкові органи при здійсненні платником експортної операції отримують копію митної декларації в електронному вигляді. При цьому платник податків, який заявляє право на бюджетне відшкодування ПДВ, при наданні розрахунків суми такого бюджетного відшкодування, **не зобов'язаний подавати копію електронної митної декларації на паперовому носії. Це породжує суперечність, оскільки законодавством встановлений порядок направлення митними органами в електронному вигляді копії оформлених електронних митних декларацій при здійсненні експортних операцій, а при здійсненні імпорتنих операцій такого порядку не встановлено.**

Тому суб'єкту господарювання при здійсненні електронного декларування необхідно отримувати у митних органів засвідчені копії електронних митних декларацій і забезпечити зберігання таких декларацій на підприємстві, для уникнення непорозуміння з органами Міністерства доходів і зборів України, що призводить до збільшення документообігу на підприємстві та вимагає більших витрат часу на ведення податкового обліку. Одним з напрямів вирішення вказаних проблем є скасування необхідності отримання платником ПДВ паперової копії митної декларації.

З метою вирішення проблеми складності процедури митного оформлення товарів в Україні введено інститут уповноваженого економічного оператора (УФО). Його перевагами є можливість мінімізувати фінансові та часові витрати на здійснення митних формальностей та оптимізація логістичного ланцюга. Однак введення інституту УЕО не вирішує наведену вище проблему, оскільки процедура набуття статусу УЕО є досить складною та суперечливою.

Однією з умов отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора є відсутність на день звернення до митниці суми непогашеного грошового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки. Така умова (п. 6 ч. 1 ст. 14 МКУ) є досить суперечливою, оскільки чітко не визначено, яким саме державним органом мають бути нараховані грошові зобов'язання і чи може підприємство оскаржити відповідні нарахування грошових зобов'язань у судовому порядку без негативних для себе наслідків у вигляді зупинення дії сертифіката УЕО. Ще однією нормою, яка ускладнює роботу УЕО, є те, що підставою для призупинення або скасування статусу може бути порушення митних правил без урахування особливостей таких правопорушень. Дана норма призведе до укладення мирових угод з митними органами, що є спірним з правової точки зору.

Також введення статусу «уповноважений економічний оператор» дає можливість використовувати спрощений механізм митної перевірки, що може стати причиною корупційних зловживань.

Отже, **механізм застосування спеціальних спрощень для проходження митних процедур недостатньо опрацьований.** Очевидно, що спеціальні спрощення та механізми їх застосування на практиці потребують вдосконалення з метою пе-

ретворення інституту уповноважених економічних операторів на взаємовигідну співпрацю держави і бізнесу.

Наступною проблемою дерегулювання економіки у сфері зовнішньоекономічної діяльності є **збільшення кількості перевірок після митного оформлення** (див. розділ 3). Так, положення пункту 22 статті 58 МКУ гарантують УЕО автоматичне застосування методу визначення митної вартості за ціною договору (контракту) по імпортованих товарах (вартість операції). Це спрощує процедуру митного оформлення товару. Однак МКУ в цьому разі передбачена можливість здійснення контролю правильності визначення митної вартості після завершення митного контролю, що є причиною збільшення кількості вказаних перевірок в Україні в 2013 р.

Таким чином, в **митному законодавстві України є норми, які перешкоджають розвитку міжнародної торгівлі**. Основні напрями вирішення вказаних проблем наведені в *табл. 4.8*.

Таблиця 4.8

Проблеми дерегулювання економіки України у сфері зовнішньоекономічної діяльності та напрями їх вирішення

Проблема	Напрямок вирішення
Проблема легітимності віднесення сплачених сум ПДВ до податкового кредиту на підставі електронних митних декларацій без їх паперових копій	Скасування необхідності отримання платником податків засвідченої митними органами копії електронної декларації на паперовому носії
Відсутність чіткої визначеності критеріїв отримання сертифіката УЕО	Визначення критеріїв отримання сертифіката УЕО
Спрощення механізму митної перевірки може призводити до ризику корупційних зловживань	Встановлення чітких, послідовних та прозорих процедур проходження митної перевірки за спрощеним механізмом
Значна кількість документів на оформлення експорту та імпорту та пов'язаних з цим витрат у порівнянні зі зарубіжними країнами	Продовження зменшення кількості та спрощення форми документів на оформлення імпорту та експорту у відповідності зі світовим досвідом
Втрата коштів суб'єктів господарювання внаслідок обов'язкового продажу валютних надходжень при здійсненні експортно-імпортних операцій	Поступове зменшення обсягу валютних надходжень, який підлягає обов'язковому продажу
Введення пост-аудиту може призводити до штрафних санкцій вже після проведення товарів через митницю	Закріплення процедури проведення пост-аудиту з визначенням прав та обов'язків сторін

Реалізація зазначених напрямів дерегулювання економіки у сфері зовнішньоекономічної діяльності має наслідком внесення змін до: Податкового кодексу України №3221-VI (3221-17) від 02.12.2010 р.; Постанови НБУ від 14.11.2013 р. № 453. Першочерговим завданням політики дерегулювання економіки в цій сфері є коригування проблемних норм в митному законодавстві України (Додаток В).

5. Проблеми бюджетної системи та напрями їх вирішення

Незважаючи на реформування бюджетного законодавства, місцеві бюджети досі залишаються занадто залежними від держави, оскільки більшість повноважень та напрямів формування та розподілу коштів відповідних бюджетів є підпорядкованою органам центральної влади та не в змозі самостійно забезпечувати населення послугами не нижче рівня мінімальних соціальних потреб. Основні напрями вирішення проблеми залежності формування та розподілу коштів місцевих бюджетів від рішень органів центральної влади наведені в *табл. 4.9*.

Таблиця 4.9

Проблеми дерегулювання та напрями їх вирішення в сфері бюджетної політики

Проблема	Напрямок вирішення
Посилення рівня фінансової залежності регіонів від центру внаслідок збільшення питомої ваги міжбюджетних трансфертів	1.1. Зменшення питомої ваги трансфертів за рахунок додаткового закріплення за місцевими бюджетами частини загальнодержавних податків і зборів (ст. 29, 64 БКУ). 1.2. Надання права органам місцевого самоврядування надавати пільги за загальнодержавними та місцевими податками в частині, що формує доходи місцевих бюджетів
Необґрунтовано низька частка місцевих податків в дохідній частині місцевих бюджетів	1. Перегляд структури системи оподаткування України на користь місцевих податків. Переведення ресурсних, екологічних та майнових податків в статус місцевих
Обмежені можливості органів місцевого самоврядування щодо витрат на економічний розвиток регіонів	1. Розширення прав органів місцевого самоврядування щодо розмежування видатків за напрямками (ст. 87-90 БКУ) 2. Створення законодавчої основи для розширення можливостей регіонального регулювання економічних процесів та стимулювання економічного розвитку, зокрема: підвищення зайнятості населення за рахунок створення нових робочих місць, розвитку малого та середнього бізнесу інвестиційного розвитку, енергозбереження тощо.

Виявлені недоліки політики дерегулювання економіки у сфері оподаткування можливо виправити за допомогою внесення змін до основного нормативно-правового акту в цій сфері – Бюджетного кодексу України. (Додаток Д).

6. Проблеми у сфері малого бізнесу та напрями їх вирішення.

6.1. *Занижений показник граничного обсягу доходу для першої групи платників єдиного податку.*

Граничний обсяг доходу для платників єдиного податку першої групи є досить малим. Так, якщо рентабельність діяльності підприємця дорівнює 8% (що є максимальним показником серед малих підприємств), то розмір чистого доходу за місяць до оподаткування буде дорівнювати 1000 грн, після оподаткування від 990 до 893 грн, що є меншим за розмір мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму, встановлених на 1 січня звітного року. Тобто показник граничного обсягу доходу для першої групи є заниженим.

Одним з напрямів створення належних умов діяльності фізичних осіб – підприємців є підвищення показника граничного обсягу доходу першої групи платників єдиного податку. Оскільки розмір прибутку підприємця за місяць не повинен бути меншим за розмір мінімальної заробітної плати, тобто в 2014 році – 1218 грн. Тобто до оподаткування розмір прибутку повинен дорівнювати від 1230 до 1340 грн. Так, якщо рентабельність діяльності підприємця дорівнює 8% (що є максимальним показником серед малих підприємств), то розмір доходу за місяць буде дорівнювати 15375 грн, тобто в рік 184500 грн.

6.2. Відсутність механізму індексації граничного обсягу доходу.

Негативною рисою спрощеної системи є також відсутність механізму індексації граничного обсягу доходу. З причин збільшення показників інфляції актуальним стане питання перегляду вказаного показника. Така ж проблема існувала в Указі, що встановлював незмінну величину обсягу виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що дорівнював 500 тис. гривень на рік для фізичних осіб, що здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, і 1 млн гривень – для юридичних осіб. Слід зазначити, що середній рівень індексу інфляції за період з 1 січня 1998 р. до 1 січня 2010 р., становив 151,15%. У 1998 р. мінімальна заробітна плата становила – 45 грн, а на 1 січня 2010 р. – 869 грн (тобто, збільшилась у 19,3 рази порівняно з 1998 роком), у той час, як максимальний розмір виручки від реалізації продукції протягом 1998 – 2010 рр. залишився на тому ж рівні. Передбачення аналогічного механізму визначення граничного обсягу доходу в ПКУ буде створювати деякі перешкоди для переходу на спрощену систему оподаткування підприємствам в майбутньому за рахунок рівня інфляції та дестимулюватиме розвиток малого бізнесу. Тому **важливим напрямом вирішення проблем у сфері малого бізнесу є проведення періодичної індексації розміру граничного обсягу доходу шляхом коригування їх розміру на коефіцієнт інфляції.**

6.3. Встановлення обмеження на максимально можливу кількість працівників, працю яких може використовувати платник єдиного податку.

Одним із завдань введення спрощеної системи оподаткування є забезпечення ефективної зайнятості. Але п. 291.4 ст. 291 ПКУ встановлює максимально можливу кількість працівників, працю яких може використовувати платник єдиного податку. Це негативно впливає як на розвиток малого бізнесу, так і на забезпечення рівня зайнятості в країні. Тому першочергового значення набуває питання скасування обмеження за кількістю найманих робітників для всіх груп платників.

6.4. Неналежне виконання принципу рівності усіх платників перед законом.

Однією з вимог вступу України до СОТ було створення національного податкового режиму нерезидентам України. Але п. 291.5.7 п. 291.5 ст. 291 ПКУ суперечить вказаній вимозі, оскільки забороняє нерезидентам знаходитися на спрощеній

системі оподаткування. Тобто існування зазначеної норми Кодексу призводить до порушення принципів всесвітньої торгівлі.

Поширення на фізичних та юридичних осіб-нерезидентів національного податкового режиму, тобто надання дозволу на використання спрощеної системи оподаткування, забезпечить належне виконання принципу рівності усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації та не буде суперечити вимогам СОТ.

Аналіз різних аспектів державної політики у сфері регулювання розвитку малого бізнесу дозволив виявити основні проблеми та сформулювати **основні напрями їх вирішення в різних сферах державної політики** (табл. 4.10).

Таблиця 4.10

Проблеми дерегулювання та напрями їх вирішення у сфері малого бізнесу

Проблема	Напрямок вирішення
Занижений показник граничного обсягу доходу для першої групи платників єдиного податку	Збільшення показника граничного обсягу доходу для першої групи платників єдиного податку
Встановлення обмеження на максимально можливу кількість працівників, працю яких може використовувати платник єдиного податку	Скасування обмеження за кількістю найманих робітників для всіх груп платників
Наявність альтернативної спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, яка порушує цілісність системи оподаткування	Передбачення тимчасового характеру спрощеної системи оподаткування з поступовим переходом на податкову підтримку малого бізнесу в рамках загальної системи оподаткування.
Дестимулювання інноваційного розвитку держави	Виключення норми з Податкового кодексу України щодо заборони фізичним особам – підприємцям, які здійснюють технічні випробування та дослідження, знаходитися на спрощеній системі оподаткування
Занижений показник граничного обсягу доходу для першої групи платників єдиного податку	Збільшення показника граничного обсягу доходу для першої групи платників єдиного податку
Відсутність механізму індексації граничного обсягу доходу	Періодичне (один раз на рік) проведення індексації розміру граничного обсягу доходу шляхом коригування їх розміру на коефіцієнт інфляції

Таким чином, основні напрями реформування політики дерегулювання малого бізнесу зосереджені у сфері оподаткування. Першочергового значення набуває розробка рекомендацій щодо внесення наступних змін до Податкового кодексу України з метою лібералізації діяльності малих суб'єктів господарювання (Додаток Ж).

7. Проблеми у сфері контрольно-перевірочної діяльності та напрями їх вирішення

Основними проблемами у сфері контрольно-перевірочної роботи є значна кількість контролюючих органів в Україні та високий рівень корупції в органах державної влади (табл. 4.11).

Таблиця 4.11

Проблеми дерегулювання та напрями їх вирішення у сфері державного нагляду та контролю

Проблема	Напрямок вирішення
Надзвичайно велика кількість контролюючих органів та кількість перевірок, які ними проводяться	1.1. Зменшення кількості контролюючих органів шляхом їх об'єднання; 1.2. Чітке нормативне закріплення умов та процедури проведення перевірок контролюючими органами, визначення їх повноважень, прав та обов'язків і відповідальності
Високий рівень корупції	2.1. Формування чіткого переліку підстав призупинення та припинення реєстрації суб'єктів підприємництва. 2.2. Посилення відповідальності контролюючих органів за порушення законодавства. 2.3. Жорстке регламентування умов та процедури проведення перевірок

Отже, для покращення бізнес-клімату в Україні першочергового значення набуває питання скорочення кількості контролюючих органів, що, по-перше, зменшить витрати часу підприємств на подання звітності, надання відповідей на запити до вказаних органів, по-друге, зменшить виплати з Державного бюджету на утримання вказаних органів.

Важливим напрямом дерегулювання економіки у сфері контрольно-перевірочної роботи є зменшення рівня корупції в Україні, що позитивно позначиться на всіх напрямках політики дерегулювання.

Отже, в таблицях визначено основні проблеми у сфері реєстрації бізнесу, отримання дозвільних документів, оподаткування, зовнішньоекономічної діяльності, бюджетної політики, розвитку малого бізнесу, державному нагляді (контролі), які необхідно врегулювати.

Реалізація пропозицій, які викладені в Додатках А – Е, дозволить створити належні умови діяльності суб'єктів господарювання, якісно покращить бізнес-клімат у країні.

ВИСНОВКИ

Аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку економіки України свідчить про необхідність запровадження заходів зі спрощення умов діяльності суб'єктів господарювання, тобто реалізації політики дерегулювання економіки.

Важливим напрямом покращення бізнес-клімату в країні є лібералізація реєстраційної системи. Основними проблемами в цій сфері є значна тривалість та велика кількість процедур реєстрації бізнесу, збільшення грошових витрат на підтвердження реєстраційних даних суб'єктів господарювання, значні витрати підприємств під час процедури банкрутства. Для подолання вказаних проблем доцільним уявляється чітке нормативне та документальне закріплення процедури надання та засвідчення документів під час реєстрації, перегляд переліку документів, необхідних для реєстрації, визначення критеріїв, за наявності яких можливе застосування спрощеної та спеціальної процедури провадження справи про банкрутство.

Особливої актуальності запровадження заходів з дерегулювання економіки набуває в дозвільній системі України, яка характеризується значною тривалістю процедури отримання документів, високою вартістю адміністративних послуг. З метою спрощення порядку отримання дозвільних документів особливої актуальності набуває перегляд кількості видів діяльності, яка підлягає ліцензуванню, кількості документів, які необхідно надавати для отримання ліцензії; спрощення їх форми, скасування плати за деякі адміністративні послуги.

Аналіз особливостей оподаткування в Україні дозволив визначити основні проблеми в цій сфері, які створюють перешкоди для розвитку суб'єктів господарювання. Зокрема, високий рівень податкового навантаження на суб'єктів господарювання позбавляє підприємства коштів для розвитку, отже, поступове зменшення ставок деяких податків та перегляд переліку податкових пільг та їх розмірів дозволить суб'єктам господарювання спрямувати заощаджені кошти на розширення діяльності. У свою чергу, збільшення тривалості базових податкових періодів та ліквідація авансових платежів в оподаткуванні скоротить витрати часу на ведення податкового обліку.

В результаті дослідження умов здійснення суб'єктами господарювання зовнішньоекономічної діяльності визначено основні напрями подолання існуючих проблем в цій сфері, основними з яких є скорочення кількості перевірок після митного оформлення та скасування обов'язкового продажу валютних надходжень.

Для покращення бізнес-клімату в Україні першочергового значення набуває питання скорочення кількості контролюючих органів, що дозволить уникнути простоїв на підприємствах під час проведення перевірок та зменшить суми втраченого прибутку.

Активізація розвитку малого бізнесу є одним з напрямів соціально-економічного розвитку суспільства. Проведений аналіз виявив, що механізми регулювання діяльності малого бізнесу на практиці реалізуються неефективно. Основні перешкоди діяльності малого бізнесу зосереджені у сфері оподаткування. З огляду на це, запропоновані рекомендації щодо законодавчого врегулювання проблемних аспектів дерегулювання малого бізнесу: скасувати обмеження за кількістю найманих робітників для всіх груп платників єдиного податку, скасувати норму з Податкового кодексу України щодо заборони фізичним особам – підприємцям, які здійснюють технічні випробування та дослідження, знаходитися на спрощеній системі оподаткування, передбачити зменшені ставки єдиного податку для суб'єктів малого бізнесу, що спеціалізуються в пріоритетних видах діяльності.

Реалізація запропонованих заходів зі спрощення умов господарювання в Україні сприятиме нарощуванню та підвищенню ефективності політики дерегулювання економіки, досягненню соціально-економічного розвитку, підвищенню місця країни у світових рейтингах.

ЛІТЕРАТУРА

1. GDP ranking [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://data.worldbank.org/data-catalog/GDP-ranking-table>
2. Worldwide Governance indicators, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://knoema.ru/WBWGI2013/worldwide-governance-indicators-2013?regionId=UA#_=_
3. Указом Президента України «Про Концепцію вдосконалення державного регулювання господарської діяльності» від 03.09.2007 № 816/2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/816/2007>
4. Индекс «Ведения бизнеса» (Doing Business) [Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/news/state/2011/10/21/3682>
5. Global Competitiveness Report 2012 – 2013 за даними World Economic Forum, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2012-2013/>
6. Рейтинг стран мира по уровню экономической свободы [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.heritage.org/index/>
7. The Legatum Prosperity Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prosperity.com/>
8. Индекс восприятия коррупции с 1996 по 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparency.org/cpi2012/results>
9. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkgr.gov.ua/info/1220.htm>
10. The Heritage Foundation, 2013. The Index of Economic Freedom 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year>
11. В Украине нужно сократить количество контролирующих бизнес органов, – ФРУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/economy/2013/04/16/900118.html>
12. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_FINAL_1.pdf
13. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо необхідності обов'язкового надання витягів та виписок з Єдиного державного реєстру

юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 02.10.2012 р. №5410-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5410-17>

14. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення та спрощення процедури державної реєстрації земельних ділянок та речових прав на нерухоме майно» від 04.07.2012 № 5037-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5037-17>

15. Закон України «Про внесення змін до статті 16 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 06.09.2012 № 5206-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5206-17>

16. Наказ Міністерства регіонального розвитку та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Порядку прийняття в експлуатацію індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків, господарських (присадибних) будівель і споруд, прибудов до них, громадських будинків та будівель і споруд сільськогосподарського призначення I та II категорій складності, які збудовані без дозволу на виконання будівельних робіт, і проведення технічного обстеження їх будівельних конструкцій та інженерних мереж» №95 від 19.03.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0612-13>

17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до переліку певних дій щодо провадження господарської діяльності або видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства» від 26.06.2013 №482 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/482-2013-%D0%BF>

18. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру, які повинні одержувати оператори ринку харчових продуктів» №442-VII від 05.09.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/442-18>

19. Наказ Державної служби статистики «Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Державного комітету статистики України від 17 лютого 1998 року №74 «Про затвердження типової форми первинного обліку роботи службового легкового автомобіля та Інструкції про порядок її застосування» №95 від 19.03.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0521-13>

20. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг» від 03.01.2013 р. №13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/13-2013-%D0%BF>

21. Постанова КМУ «Про затвердження Примірного положення про центр надання адміністративних послуг» від 20.02.2013 р. №118 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/118-2013-%D0%BF>

22. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Питання створення та запровадження електронного сервісу «Електронний кабінет платника податків»» від 05.12.2012 року №1007-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1007-2012-%D1%80>

23. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо обліку та реєстрації платників податків та удосконалення деяких положень» від 24.10.2013 року № 657-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/657-18>

24. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо фінансових векселів» від 04.07.2013 р. №407-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/407-18>

25. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо об'єктів нерухомості» від 04.07.2013 р. № 403-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/403-18>

26. Лист Міністерства доходів і зборів України «Щодо нарахування та сплати авансових внесків при виплаті дивідендів» №17802/7/99-99-19-03-02-17 від 12.09.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/5968>

27. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення» від 04.07.2013 № 408-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/408-18>

28. Постановою НБУ «Про зміну строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів і запровадження обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті» від 14.11.2013 р. № 453 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1951-13>

29. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» щодо спрощення реєстрації осіб як платників податків» від 05.09.2013 № 441-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/441-18>

30. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо реєстрації осіб як платників податків» від 05.09.2013 № 443-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/443-18>

31. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок деяких податків і зборів» від 20.11.2012 № 5503-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5503-17>

32. Наказ Міністерства доходів і зборів України «Про затвердження форми Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи – підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, та Порядку її ведення» від 16.09.2013 р. №481 [Електрон-

ний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1686-13>

33. (Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врегулювання окремих питань оподаткування» від 02.10.12 № 5412-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5412-17>

34. Лист Пенсійного фонду України «Щодо притягнення до адміністративної відповідальності фізичних осіб – підприємців» №16243/09-10 від 25.06.2013р [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/pens/4020-16243.html>

35. Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції створення та функціонування автоматизованої системи «Єдине вікно подання електронної звітності» від 07.08.2013 р. №587-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/587-2013-%D1%80>

36. Розпорядженням КМУ «Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції створення та функціонування автоматизованої системи «Єдине вікно подання електронної звітності»» від 17.10.2013 № 809-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/809-2013-%D1%80>

37. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2000 р. №419 і розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. №911» №820 від 07.11.2013 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/820-2013-%D0%BF>

38. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення обмежень у провадженні господарської діяльності» від 20.06.2013 № 353-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/353-18>

39. Індекс «Ведення бізнесу» (Doing Business). [Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://gtmarket.ru/news/state/2011/10/21/3682>

40. Статистичні дані щодо державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drсу.gov.ua/show/102>

41. Прийняті, розглянуті та задоволені заяви (запити) про державну реєстрацію прав та їх обтяжень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drсу.gov.ua/show/11921>

42. МВС і Мінюст надають найгірші послуги населенню – дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.comments.ua/politics/217645-mvs-i-minyust-nadayut-naygirshi-poslugi.html>

43. В 2013 р. до сервісу «єдине вікно» звернулись майже 600 тис. підприємців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://n-auditor.com.ua/uk/novini/podiji/item/10288-в-2013-р-до-сервісу-«єдине-вікно»-звернулись-майже-600-тис-підприємців.html>

44. Податковий Індекс Асоціації // Офіційний сайт Європейської бізнес асоціації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/tax-index>

45. Платники податків позитивно оцінюють створення Міндоходів та активно використовують його сервіси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gorod-online.net/news/ekonomika/1740-pres-sluzhba-mindokhodiv-povidomlyae-30-12-13>

46. Митний індекс ЄБА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/customs-index>

47. Міндоходів: Кількість надісланих електронкою митних декларацій зросла в 4 рази [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2014/1/20/104296.htm>

48. Статистичні дані щодо державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drsgov.ua/show/102>

49. The Legatum Prosperity Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prosperity.com/>

50. Дворецька Л. Що заважає Україні. Українці вважають головними проблемами корупцію у владі й власну пасивність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nbnews.com.ua/ua/tema/96030/>

51. Неурядові організації схильні до корупції. Так кажуть соціологи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ti-ukraine.org/system/files/docs/news/ti_corruption_ngo.pdf

52. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи та фізичної особи – підприємця» від 7 квітня 2011 року № 3205-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3205-17>

53. Інформаційний Лист Вищого господарського суду України «Про деякі питання, пов'язані із запровадженням нової системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» №01-06/319/2013 від 08.02.2013 р.

54. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14.05.1992 № 2343-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>

55. Новий закон про банкрутство: нововведення та їх недоліки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pravdop.com.ua/publications/kommentarii_zakonodatelstva/noviy_zakon_o_bankrotstve_novshestva_i_ih_nedostatki/

56. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Змін до Інструкції про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон» від 25.09.2013 №379 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1768-13>

57. Наказ Міністерства юстиції України «Щодо послуг державного підприємства «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України» від 12.02.2013 року №256/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0257-13>

58. Налогообложение компаний, зарегистрированных в Великобритании [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.vneshmarket.ru/content/document_r_A4A331A6-7A91-41DF-B6D2-9DA8199EF168.html

59. Налоги в Португалии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lawedication.ru/nalogi-v-portugalii.html>

60. Какие налоги платят во Франции [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.otchetsdan.ru/news/kakie-nalogi-platyat-vo-francii>

61. Налоги и сборы в Венгрии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uadream.com/tourism/europe/Hungary/element.php?ID=90013>

62. Податковий Кодекс України №3221-VI (3221-17) від 02.12.2010 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>

63. Статистичний збірник «Промисловість України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publ5_u.htm

64. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа» №651 від 30.05.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/62411.html>

ДОДАТКИ

Додаток А

Рекомендації щодо вдосконалення законодавчої бази в реєстраційній сфері

Проблема	Чинна редакція	Редакція, що пропонується	Очікуваний результат
1	2	3	4
Наявність норм в законодавстві щодо необхідності подання виписки з ЄДРПОУ в органи державної влади незважаючи на скасування вимоги про обов'язкове надання суб'єктами господарювання органам державної влади паперових витягів та виписок з ЄДРПОУ	п.1 ст. 24 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»: «Банки під час відкриття рахунків зобов'язані вимагати від юридичних та фізичних осіб, зазначених у пункті 1 частини першої статті 4 цього Закону, документи, що підтверджують їх взяття на облік в органі Пенсійного фонду як платників єдиного внеску, або виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. (для осіб, зазначених в абзацах другому, третьому, п'ятому та шостому пункту 1 частини першої статті 4 цього Закону, взяття на облік яких у Пенсійному фонді України здійснюється на підставі відомостей з реєстраційної картки, наданих державним реєстратором згідно із Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців»)»	п.1 ст. 24 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» викласти у наступній редакції: «Банки під час відкриття рахунків зобов'язані вимагати від юридичних та фізичних осіб, зазначених у пункті 1 частини першої статті 4 цього Закону, документи, що підтверджують їх взяття на облік в органі Пенсійного фонду як платників єдиного внеску».	Забезпечення виконання вимог Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо необхідності обов'язкового надання витягів та виписок з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 2 жовтня 2012 року №5410-VI.
Складність отримання фактичних даних щодо прав власності, інших речових прав та їх обтяжень	П. 1.6. Наказу МЮУ від 02.08.2011 №1936а/5 Доступ користувача до Державного реєстру прав надається на платній основі відповідно до встановлених Міністерством юстиції України тарифів.	П. 1.6. Наказу МЮУ від 02.08.2011 №1936а/5 Доступ користувача до Державного реєстру прав надається на безоплатній основі відповідно до встановлених Міністерством юстиції України тарифів.	Забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання

Закінчення Додатка А

1	2	3	4
		Внесення аналогічних змін до: Закону України «Про державний земельний кадастр» від 07.07.2011 № 3613-VI Наказу МЮУ від 12.02.2013 р. №256/5; Доручення Міністра юстиції України від 29.12.2012 №17-32/1661	

Додаток Б

Рекомендації щодо вдосконалення законодавчої бази у сфері оподаткування

Проблема	Чинна редакція	Редакція, що пропонується	Очікуваний результат
1	2	3	4
Часті зміни до нового Податкового кодексу, відсутність часу на ознайомлення та адаптації	Податковий кодекс України 4.1.9. стабільність – зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року; 52.1. За зверненням платників податків контролюючі органи надають безоплатно консультації з питань практичного використання окремих норм податкового законодавства протягом 30 календарних днів, що настають за днем отримання такого звернення даним контролюючим органом	«4.1.9. стабільність – забезпечення незмінності основних елементів податків і зборів, порядку їх стягнення, а також податкових пільг протягом бюджетного року» Оскільки за деякими податками застосовується місячний звітний період, встановлення 30-денного строку для надання податкових консультацій є надто великим і може призвести до можливих помилок у податковому обліку платників податків і, як наслідок, штрафних санкцій, тому пропонується норму ст. 52.1 викласти у наступній редакції: «За зверненням платників податків контролюючі органи надають безоплатно консультації з питань практичного використання окремих норм податкового законодавства протягом 10 календарних днів, що настають за днем отримання такого звернення даним контролюючим органом»	Забезпечення виконання принципу стабільності податкового законодавства
Значна кількість податкових платежів протягом року	п. 152.9 ст.152 ПКУ Для цілей цього розділу використовуються такі податкові періоди: календарні квартал, півріччя, три квартали, рік	п. 152.9 ст.152 ПКУ Для цілей цього розділу використовуються податковий період, що дорівнює року	Дозволить підприємствам спрямувати тимчасово заощаджені кошти на збільшення обсягів виробництва та отримання додаткового прибутку
Обмеження інвестування суб'єктом господарювання в основні засоби	п.146.21. ст.146 ПКУ Платники податку всіх форм власності мають право проводити переоцінку об'єктів основних засобів, застосовуючи щорічну індексацію вартості	Викласти п.146.21. ст.146 ПКУ у наступній редакції: Платники податку всіх форм власності мають право проводити переоцінку об'єктів основних засобів, застосовуючи щорічну індексацію	Збільшення обсягів коштів, вкладених в основні засоби

Закінчення Додатка Б

1	2	3	4
	основних засобів, що амортизується, та суми накопиченої амортизації на коефіцієнт індексації, який визначається за формулою: $Ki = [I(a-1) - 10] : 100,$ де $I(a-1)$ – індекс інфляції року, за результатами якого проводиться індексація. Якщо значення Ki не перевищує одиниці, індексація не проводиться	вартості основних засобів, що амортизується, та суми накопиченої амортизації на коефіцієнт індексації, який визначається за формулою: $Ki = I(a-1) : 100,$ де $I(a-1)$ – індекс інфляції року, за результатами якого проводиться індексація	
Висока середня загальна податкова ставка (55,4 %)		Розширення прогресивності податку з доходів фізичних осіб шляхом встановлення окрім існуючих базових ставок 15 % та 17 % ще додаткової ставки 13% для доходу, який не перевищує розміру встановленого п. 169.4.1 ПКУ. Запровадження прогресивної шкали оподаткування податком на прибуток підприємств в залежності від розміру бази оподаткування	Зниження рівня податкового навантаження на суб'єктів господарювання
Затримка формування податкового кредиту	п. 198.2 ст. 198 ПКУ Для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України є дата сплати податку за податковими зобов'язаннями, що були включені отримувачем послуг до податкової декларації попереднього періоду	п. 198.2 ст. 198 ПКУ Для операцій з постачання послуг нерезидентом на митній території України є дата списання коштів з банківського рахунка платника податку в оплату послуг.	Дозволить своєчасно поповнювати оборотні кошти промислових підприємств, ліквідують проблему підприємств в необхідності отримання позик, що безпосередньо покращить фінансовий стан підприємств

Додаток В

Рекомендації щодо вдосконалення законодавчої бази у сфері зовнішньоекономічної діяльності та митного регулювання

Проблема	Чинне законодавство	Зміни, що пропонуються	Очікуваний результат
Обов'язковий продаж валютних надходжень	Постанова НБУ від 14.11.2013 р. № 453 п. 3. Установити вимогу щодо обов'язкового продажу на міжбанківському валютному ринку України надходжень із-за меж України в іноземній валюті на користь фізичних осіб (резидентів та нерезидентів) у сумі, що дорівнює або перевищує в еквіваленті 150 000 гривень за місяць	Виключити п.3 Постанови НБУ від 14.11.2013 р. № 453	Надасть підприємствам можливість продажу валюти при більш сприятному курсі, або її використання в розрахунках з імпортерами
Неможливість віднесення сплачених сум ПДВ до податкового кредиту на підставі електронних митних декларацій без їх паперових копій	П. 200.8 ст. 200 ПКУ: «У разі якщо митне оформлення товарів, вивезених за межі митної території України, здійснювалося з використанням електронної митної декларації, така електронна митна декларація надається органом державної митної служби органу державної податкової служби в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису відповідно до закону»	Викласти п. 200.8 ст. 200 ПКУ у наступній редакції: «У разі якщо митне оформлення товарів здійснювалося з використанням електронної митної декларації, така електронна митна декларація надається органом державної митної служби органу державної податкової служби в порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації електронного підпису відповідно до закону»	Поширення електронного декларування в Україні

Додаток Д

Рекомендації щодо вдосконалення законодавчої бази у сфері бюджетної політики

Проблема	Чинна редакція	Редакція, що пропонується	Очікуваний результат
1	2	3	4
Залежність місцевих бюджетів від держави	ст. 10 ПКУ: Місцеві податки та збори 10.1. До місцевих податків належать: 10.1.1. податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; 10.1.2. єдиний податок; 10.2. До місцевих зборів належать: 10.2.1. збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; 10.2.2. збір за місця для паркування транспортних засобів; 10.2.3. туристичний збір	ст. 10 ПКУ: Стаття 10. Місцеві податки та збори 10.1. До місцевих податків належать: 10.1.1. податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; 10.1.2. єдиний податок; 10.1.3. екологічний податок; 10.2. До місцевих зборів належать: 10.2.1. збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; 10.2.2. збір за місця для паркування транспортних засобів; 10.2.3. туристичний збір; 10.2.4. плата за користування надрами; 10.2.5. збір за користування радіочастотним ресурсом України; 10.2.6. збір за спеціальне використання води; 10.2.7. збір за спеціальне використання лісових ресурсів	Збільшення частки місцевих податків і зборів в загальному обсязі податкових надходжень місцевих бюджетів; Розширення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування
	Ст. 88 – 90 БКУ	Включити до складу витрат на місцевому рівні і рівні регіонів такі видатки, як: програми підтримки регіонального розвитку та пріоритетних галузей економіки; інвестиційні програми (проекти)	Розширення можливостей органів місцевого самоврядування щодо посилення соціально-економічного розвитку регіонів, створення їх інвестиційної привабливості
	ст. 64 БКУ 1. До доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать:	ст. 64 БКУ 1. До доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать:	Зменшення питомої ваги міжбюджетних трансфертів в загальному обсязі доходів місцевих бюджетів
	1) податок на доходи фізичних осіб у частині, визначеній статтею 65 цього Кодексу; 2) 50 відсотків збору за спеціальне використання лісових	1) податок на доходи фізичних осіб у частині, визначеній статтею 65 цього Кодексу; 2) податок на додану вартість, згідно з нормами Податкового кодексу;	Зменшення питомої ваги міжбюджетних трансфертів в загальному обсязі доходів місцевих бюджетів

Закінчення Додатка Д

1	2	3	4
	ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя; 3) 50 відсотків збору за спеціальне використання води (крім збору за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя користувачами води за місцем її забору; 4) 50 відсотків плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя; 5) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя; 6) реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, що справляється виконавчими органами відповідних місцевих рад; 7) державне мито в частині, що належить відповідним бюджетам	3) податок на прибуток підприємств без урахування податку на прибуток підприємств комунальної форми власності 4) 100 відсотків збору за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя; 5) 100 відсотків збору за спеціальне використання води (крім збору за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя користувачами води за місцем її забору; 6) 50 відсотків плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення (крім плати за користування надрами для видобування нафти, природного газу та газового конденсату), що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя; 7) плата за використання інших природних ресурсів, що зараховується до міських бюджетів міст Києва та Севастополя; 8) реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, що справляється виконавчими органами відповідних місцевих рад; 9) державне мито в частині, що належить відповідним бюджетам	

Додаток Е

Рекомендації щодо вдосконалення законодавчої бази у сфері малого бізнесу

Проблема	Чинна редакція	Редакція, що пропонується	Очікуваний результат
Дестимулювання інноваційного розвитку держави	п. 291.5. ПКУ: «Не можуть бути платниками єдиного податку: 291.5.2. фізичні особи – підприємці, які здійснюють технічні випробування та дослідження (група 74.3 КВЕД ДК 009:2005), діяльність у сфері аудиту.»	Викласти п.291.5. ПКУ в наступній редакції: 291.5. Не можуть бути платниками єдиного податку: 291.5.2. фізичні особи - підприємці, які здійснюють діяльність у сфері аудиту.	Вирішення проблеми дестимулювання інноваційного розвитку держави
Відсутність створення національного податкового режиму нерезидентам України	пп. 291.5.7, п. 291.5, ст. 291 ПКУ Не можуть бути платниками єдиного податку фізичні та юридичні особи – нерезиденти	пп. 291.5.7, п.291.5, ст..291 ПКУ	Забезпечення належного виконання принципу рівності усіх платників перед законом
Існуюча система обмежень для платників єдиного податку передбачає різні граничні рівні продуктивності праці для різних груп платників	П. 291.4 ст. 291 ПКУ: перша група – фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб»; друга група – не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб»; третя група – не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб»; четверта група – «середньооблікова кількість працівників не перевищує 50 осіб»	Скасувати вказані обмеження за кількістю найманих робітників для всіх груп платників (крім першої (ст. 291 ПКУ))	Зростання рівня зайнятості в країні

КИЗИМ Микола Олександрович
ІВАНОВ Юрій Борисович
ЗІНЧЕНКО Володимир Анатолійович

**Дерегуляторна політика в Україні
в 2013 році:
оцінка та шляхи поліпшення**

Науково-аналітична доповідь

Підписано до друку 10.03.2014 р. Формат 70 x 100/16. Папір офсетний.
Гарнітура ArnoPro. Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 8,37.
Обл.-вид. арк. 10,01. Наклад 300 прим. Зам. № 715.

Видавничий Дім «ІНЖЕК»
61001, Харків, пр. Гагаріна, 20. Тел. (057) 7034021, 7034001.
e-mail: vdinzhek@gmail.com; www.inzhek.kharkov.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру України суб'єктів
видавничої діяльності ДК № 2265 від 18.08.2005 р.